

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus sacerdotalis de sacrametis deq diuinis officiis: et eoru administratioibus

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1508

[De sacramentis]

[urn:nbn:de:bsz:31-306282](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306282)

De sacramentis in genere

destruunt nroꝝ politionis ca
 pituli p̄silio ⁊ assensu p̄ua deli
 beratoe app̄bati: omnibꝝ ⁊ sin
 gul' rectoribꝝ eccl'iaz parochiali
 um habendū ⁊ tenendū ad vi
 guē p̄fecte p̄cipimus ⁊ manda
 mus. volētes fm̄ ip̄m in admini
 strādis sacramētis celebrandis
 officijs: cōsulitꝝ obfūadis oēs
 ⁊ singlos dūgi ⁊ gubnari. Sta
 tuētes q̄ si (qd̄ absit) quispiā p̄
 archidiaconū n̄m aut p̄ testes
 n̄ros synodales tēpore visitatio
 nis reptus fuerit q̄ fm̄ dicitra
 ctat' formā modū ⁊ dispositio
 nē se nō gesserit in oibꝝ sup̄radi
 ctis aut q̄ eundē nō habuerit p̄
 manibꝝ penā synodalē iremit
 sibiliter p̄soluendā p̄ prima vice
 se nouerit incursum. p̄ alijs nō
 viabus ad arbitriū nostrū de ce
 tero puniendum

h̄c nō possint si simul nō fuerit
 q̄ fides ne habet meritū si dū
 potest opari negligit. Juxta illd̄
 Jac. ij. fides sine opibꝝ mortua
 est. Nec bonū opus aliqd̄ est si
 ne fide: sine q̄ impossibile est pla
 cere deo. ad Heb. xi. Et rursus fi
 des opans hoīem sc̄rificare nō
 sufficit si eā q̄ in sacramētis dei
 p̄sistit sc̄rificatioēz cōtēnit. Nec
 Hugo. Hic est q̄ virt' sacramē
 toꝝ eccl'asticoz p̄ salutarī p̄se
 cru multū ē nob̄ necessaria cū ip̄
 sa sint occasio ⁊ auxiliū n̄m a
 pctō resurgēdi. ⁊ in ip̄is tota me
 dicia n̄ris vulneribꝝ salutar' cō
 sistit. fm̄ Tho. in cōp̄edio theo
 logice sc̄ritatis li. vj. c. j. nō q̄ i eis
 grā subiectualit' p̄ineat. v̄l cau
 saliter p̄ ea efficiat. cū in sola aīa
 habeat collocari ⁊ a solo deo in
 fundi. sꝝ q̄ i illis ⁊ p̄ illa illā grāz
 curatiois a summo medico Jhu
 xpo oportz haurire. eo q̄ nō ali
 gaurit suā potētiam de' sacramē
 tis q̄n etiā p̄ aliā viā grām p̄fer
 re valeat. fm̄ m̄grm̄ sententiarū
 li. ij. dist. j. p̄pter qd̄ de' sanās ⁊
 iustificās pctōrez iustificat ip̄sū
 autoritatiue: sacramēta vero ef
 fectiue p̄ grāiā i eis tanq̄ in va
 sis contentam

Quid sit sac̄m̄ ⁊ q̄t sint.

¶ Sac̄m̄ aut̄

l sac̄m̄ multis modis
 diffiniat. tñ fm̄ doc. cō
 munē p̄cordiā sic diffiniē in lib.
 de doc. xp̄iana. Sac̄m̄ ē inui
 A ij

*¶ Quid sit sac̄m̄
 ⁊ quot sint*

*¶ De sacramentis in genere.
 ¶ Noniam*

q̄ natura humana post
 lapsum p̄siderata sub
 alligatoe pcti manē eger grā
 dei p̄ quā ab illa infectione pcti
 purget: ⁊ ad statū original' iusti
 cie reducat. iuxta illud. Dēs pec
 cauerūt ⁊ eger grā dī. ad Ro. ij.
 ⁊ v. c. Talis aut̄ grā purgans in
 fectionē in tribꝝ cōsistit: que vni
 cuiqꝝ sunt necessaria ad salutem
 q̄ sunt fides: bona opatio: ⁊ fidei
 sacramēta. Nec aut̄ tñ fm̄ Du
 gonē de sacramētis li. i. parte. x.
 ita sibi coherēt vt salut' effectū

De sacramentis in genere

sibilia gr̄e visibilibus forma: ita q̄
ejus similitudinē gerēs ⁊ cā existat
Ex q̄ diffinitōe habent differē
tie sacroz veteris ⁊ noue leḡs. **V**
la em̄ q̄ figurabāt nō efficiebāt.
q̄ gr̄am significabāt quā tñ nō
efficiebāt. Sacra noue leḡs sūt
septē: baptisimus; confirmatio; eu
charistia; extrema unctio; penitē
tia; sacer ordo; ⁊ m̄rimoniū. **I**sta
aut̄ sunt tāq̄ sufficiētia p̄ xpm̄ or
dinata i remediū eccl̄ie militan
tis. **S**z circa h̄ considerādū est.
Primo q̄ q̄dam data sunt i re
mediū vni⁹ p̄sonē. q̄daz i reme
diū totius eccl̄ie. **I**lla q̄ data sunt
in remediū vni⁹ p̄sonē sūt tripli
cia. **Q**uedā em̄ data sunt in re
mediū ad intrādū eccl̄iam. s. ba
ptisim⁹. **Q**uedā ad egressum de
eccl̄ia: vt̄ extrema unctio. **Q**ue
dā ad p̄gressum i ea. ⁊ h̄ dupl̄r.
Uno mō ad executionē s̄ritutis.
videlz vt̄ nō a malis sup̄emur. ⁊
q̄stū ad h̄ confirmatio v̄l vt̄ bo
nis adhaream⁹: ⁊ q̄stū ad h̄ est
eucharistia. **A**lio mō i reparationē
virtutis. q̄ ip̄m̄ hoīem in pugna
sp̄ūali aliq̄ mō p̄tingit ledi: ⁊ sic
est penitētia. **S**i autē i remediū
totius eccl̄ie: h̄ p̄t esse duob⁹ mo
dis. **A**ut ad remediū multiplica
tiōis sp̄ūalis: ⁊ sic est ordo. **A**ut
ad multiplicatiōē naturālē fi
deliū: ⁊ sic ē m̄rimoniū. q̄daz autē
etiā recipiūt nūez sacroz s̄z ad
ap̄tationē s̄ritutis: vt̄ fidei corre
spōdeat baptisim⁹ q̄ est sac̄m̄ fi
dei. **S**pei extrema unctio p̄ quā

preparamur q̄dāmō ad futurā
gloriam. **C**haritati eucharistia.
Prudētie ordo. **I**usticie penitē
tia. **T**raiectionis m̄rimoniū. **E**t for
titudini confirmatio. **A**daptatur
etiā diuersis generib⁹ culpaz vi
cioz ⁊ penaz. vt̄ baptisim⁹ sit i
culpā originālē. **P**enitētia p̄tra
actuālē ⁊ mortālē. **E**xtrēma un
ctio i veniālē. **N**ōdo i ignoran
tiā. **M̄rimoniū** i concupiscentiā.
Confirmatio i infirmitatē. **E**u
charistia i maliciā: q̄ est sac̄m̄
charitatis q̄ p̄ se opponit mali
cie. **N**ec sc̄tus **T**h̄o. sup̄. iij. sen.
dist. ij. q. ij. **S**ec̄do credendū
⁊ considerādū est q̄ sol⁹ de⁹ fuit
instituto: sacroz. ⁊ q̄daz an̄ ad
uentū: vt̄ m̄rimoniū ⁊ penitētia
sed hec duo confirmatiō in nouo
testamēto dū p̄ntiam p̄dicauit:
⁊ nuptijs interfuit. **Q**z autē dē
q̄ **J**acobi instituit penitētia. **J**a
co. v. **C**ōfirmatiō alterutru⁹ p̄cā
v̄ia. nō est verisim̄le: q̄a p̄ illa s̄ba
nō incedebat aliq̄d sac̄m̄ insti
tuere sed p̄mulgare: cū nō fuit
set auctoritas instituendi aliq̄d
sac̄m̄ apud **J**acobū. **I**re extrē
ma unctio instituta ē **M**ar. vi.
vbi legit q̄ apli yngebāt egros
multos ⁊ sanabātur. **C**onfirmat
autē q̄ h̄ nō fecerūt s̄ritute p̄p̄ria:
sed auctoritate iesu ch̄risti v̄i
tuosam ynctionē instruētis p̄ il
la s̄ba **J**aco. v. **I**nfirmat̄ q̄s ex
vob̄ inducat p̄sbyteros ⁊c. **S**i
m̄li mō intelligendū est sicut de
p̄ntia dicit̄ est. s. q̄ p̄ illa s̄ba yn

De sacramento

3

tionem pmulgauit ⁊ docuit faciendā: non autē instituit. Itē ordi-
do institutus est cum chrs dixit
Matth. xvi. Hoc facite i meā
cōmemorationem. Et Joh. xi.
Quoz remiserit peccā. Nec em̄
duo prinē ad ordinē sacerdotu
lem. s. p̄as dimitte dī peccā respe
ctu corpis ip̄i mystica: ⁊ p̄as cō
secrādi respectu corpis ip̄i veri.
Nec Scor. Itē p̄firmatio in-
stituta est p̄ h q̄ ip̄us imposuit
man⁹ paruulis. Itē baptismus
instituit⁹ est p̄ ip̄m qm̄ ip̄e se ba-
ptizari fecit a Joāne: ⁊ apl̄is for-
mā dedit dīces. Eūtes i mūdū
vniuersum p̄dicare euāgelīū: ba-
ptizātes eos i no. p. ⁊ f. ⁊ s. Itē
eucharistia instituit⁹ i cena vltia:
in q̄ apl̄os cōcauit. Tertio cō-
siderandum est q̄ fm̄ sc̄m Tho.
sup. iij. s̄nā. di. i. q. iij. ar. iij. Ef-
ficacia sac̄oz ē ex t̄nō. s. ex insti-
tutiōe diuina cāq̄ ex cā p̄ncipa-
li agēte: ex passiōe xp̄i sicut ex cā
p̄ncipali meritoria ⁊ fide eccl̄ie:
sicut ex p̄tinuatiōe instrumenti
p̄ncipalit agētis. ⁊ h̄ est qd̄ dicit
glo. sup. illd̄ ad Ro. v. In situ
dine puaricatōis Ade. Qd̄ a la-
tere xp̄i p̄fluxerūt sac̄ra per q̄ sal-
uata est eccl̄ia. Quarto cōsiderā-
dū ē q̄ q̄daz sac̄ra sūt necessaria
quedā volūtaria. i. q. e. remissio
nē. s. s̄ norandū. Nā sac̄ra ne-
cessitatis sūt ista. Baptism⁹: cō-
firmatio: penitētia: ⁊ vltima vn-
ctio corp⁹ xp̄i. Et dicit⁹ sac̄ra ne-
cessitatis ideo. q̄ sine istis hō nō

potest saluari si ex p̄tempu ob-
mittat⁹ ⁊ h̄i p̄nt. Sac̄m s̄o ba-
ptismi in necessitate a q̄cuq̄ p̄t
recipi: dūmō in forma eccl̄ie cō-
ferat. de sum. tri. ⁊ fide carbo. c. i.
in fi. ⁊ d̄ p̄se. di. iij. a quodā. Et
etiā penitētia. Nā p̄fiteri possū
cūcūq̄ i necessitate. iuxta illud
Cōfitemini alterutrū peccā v̄ra/
nō tamē heretico vel excoicato.
Sac̄ra s̄o volūtaria sūt illa q̄
obmittere nō ē peccatū: q̄ dicit⁹
sac̄ra dignitatis. i. q. i. s. s̄ noran-
dū. vt sūt ordies q̄ a digniorib⁹
p̄ferunt. i. ab ep̄is. vel q̄a nō nisi
digni ad ordies assumēdi sūt.
Itē m̄monīū. sine h̄mōi sac̄ris
b̄n̄ possum⁹ saluari. xij. q. iij. s.
vl. ad finē. Nec oīa habent i glo-
sa. i. c. veniēs. de transactionib⁹.

De sacramento baptismi.

Si quis

n̄ renat⁹ fuerit ex aqua
⁊ sp̄sc̄to: non p̄t in-
trare regnū dei. Joā. iij. ⁊ de cō-
secrā. di. iij. filius dei. Sicut di-
cit Guido de bas. de p̄se. di. iij.
placuit. post Augu. Corp⁹ non
fecit aīam peccatricē: sed pecca-
trix aīa corruptibile carne fecit.
Peccauit q̄ dez aīa p̄imi hoīs:
⁊ per peccatū corruptit carnem.
postea s̄o caro cū non posset se
vindicare ex toto in ista aīa vo-
luit v̄ndictam sumere de q̄libet
aīa p̄simili. s. vt q̄c̄to sibi in su-
deret aīa ex ip̄a. id ē ex eiuo corp⁹
A iij

*De sacramento
baptismi*

De sacramento

ruptione innascit peccatū in ipsa aīa hoc autē est peccatū originale: qđ qđ dem aīe impurat cū quadā digna retributōe innascit aīe. Quā igit ab hoc peccato nō potuim⁹ pfecte liberari nisi p baptismū: i quo aīa nra quodāmodo renascit spiritualiter. 7 q̄ natura fuit filia ire dei fit filia adoptionis. Ideo saluator veniens in mundū pclamās necessitatē hui⁹ sacramenti baptismi dixit. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aq̄. Glo. s. exteri⁹ abluēdo corp⁹ 7 interi⁹ spū scđo mūdando aīam nō potest intrare rē. Ex q̄ p̄z necessitas hui⁹ sacramenti. Et q̄ baptism⁹ est iā nua omnū sacramētoꝝ. ideo de ipso p̄mo videndū est. Erit autem triplex cōsideratio circa istud sacramentū. Primo videbit⁹ de ipsius substāntialib⁹. Secđo de ipsius accidentialib⁹. Tertio de ipsius cautelis. Quā triplicē cōsiderationē circa qđlibet sacramentū in p̄senti tractatu seruabim⁹.

Baptism⁹ quō diffiniat⁹.

Iffinitur

v. autē sic. Baptismus est ablutio corpis exteri⁹ facta sub forma verborū p̄scripta. Quinq; p̄o sunt de substāntia baptismi. Primum est intētiō: 7 sufficit generalis. s. q̄ baptizās intēdat illud facere qđ facit ecclesia: meli⁹ tñ est si fiat specialis intētiō. s. vt baptizās intēdat q̄

baptizādus mūdēt in aīa a peccato. Similit̄ requirit intētiō illi⁹ q̄ baptizāt si est adultus q̄ inuitus nō recipet sacramentū. vt dicit in ca. maiores. d̄ baptismō 7 ei⁹ effectu circa finē. Secđm est fides ipsius baptizādi. q̄ in adultis requiritur fides p̄pria. sed in parulis aliena. q̄ paruli baptizant in fide ecclesie. Tercū est expressio vocalis forme a xpo in stitute: que est hec. Ego te baptizo in noīe p̄ris 7 filij 7 spū scđi. Circa cuius plationē videat baptizās ne aliquā dicitōez obmittat: nec etiā addat aliquā vltā vel ne trāspōnat dicitōes vlt̄ cōmutet aliquē noīa p̄sonaz. Ut si diceret in noīe genitoris 7 geniti 7 pcedētis ab vtroq; nō esset baptism⁹. Itē non debet obmitti illud p̄nomē in p̄ncipio positi. s. ego. q̄ licet nō sit de forma quantū ad necessitatē sacramenti sed ex cōstitutōe ecclesie. peccaret tñ omittēs quāuis ibi eēt baptism⁹. Ita notat de baptismō 7 ei⁹ effectu. c. i. vbi etiam d̄. immerge puer 7 dices. In no. p. 7 fi. 7. s. 7 p̄mittēs. ego te baptizo. nō est baptism⁹. Greci autē 7 ruteni dicūt q̄ expressio ministri. s. ego nō sit de necessitate forme. q̄ ex eo baptism⁹ efficacā nō h̄. Sed p̄sona recipiēs ē de necessitate forme q̄ actus ad recipiētem terminat. Ideo differunt a nob in forma q̄ntū ad tria. Primum q̄ p̄sonā ministri nō exprimit.

*Baptismus
quō diffiniat⁹*

ad remouendū dubiū p̄mittitue
 ecclesie q̄ efficaciam attribuebat
 baptizati. vt p̄z. j. Lhor. iij. Se/
 cūdo qz fecant actū sub tertia p/
 sona cū opratiuo modo vel con/
 iunctiūo. vt baptizet seru⁹ xpi.
 Tertio p̄sonā baptizati in n̄ro
 exprimit vt dictū est. Utrū ip̄i
 h̄ mutēt de substātia forme ita
 vt oporteat rebaptizare nō est
 determinatū. s̄ certū est q̄ n̄ra
 forma ē melior. Nec serūus Tho.
 di. iij. q. ij. arti. i. Et licet in p̄miti/
 ua ecclesia ex sp̄ali p̄silio sp̄ūsc̄i
 baptizauerit in noie ch̄ri ⁊ p̄p̄e
 modū significādi: q̄a q̄dā modo
 fm̄ Amb. tota trinitas in h̄ noie
 intelligit: ⁊ p̄p̄e reuerentiā signifi/
 cati vt illd̄ nomē celebre ⁊ vir/
 tuosū redderet. Lessante t̄m̄ hac
 cā iā nō s̄ sic baptizare fm̄ theo/
 logos. Si q̄s t̄m̄ eēt baptizat⁹ i
 noie ch̄ri faciēdū eēt cū eo sicut
 i alijs dubijs: ex q̄ nō eēt simpl̄r
 determinatū p̄ ecclesiam talē bap̄ti/
 smū nō valeret: ita q̄ tal' bap̄tiza/
 ref̄ his ȳbis. Si baptizatus es
 ego te n̄ baptizo. si nō dū bap̄ti/
 zat⁹ es ego te bap. i. n. p. ⁊ fi. ⁊ s.
 f. Et idē fiat q̄n̄ baptizāt ruteni
 ⁊ greci: q̄a non p̄statū loz formā
 simpl̄r n̄ valere. p̄serti cū ecclesia
 sc̄it ⁊ tolerat eā: nec exp̄sse repro/
 bat. Quartū qd̄ req̄rit ad subaz/
 baptismi ē materia debita. s. ab/
 lutio p̄ elemētū aq̄ in toro corpe
 vel i pre digniori. Quintū q̄ illa
 ablutio fiat ab vno ⁊ eodē tpe
 q̄n̄ forma ȳboz exprimitur: ita q̄

vn⁹ ȳba p̄ferat ⁊ eo tpe puez/
 mergat. Ista aut̄ imersio d̄z sic/
 n̄ trina vice: nisi necessitas maḡ
 suadeat aliud facere. vl' si bap̄ti/
 zand⁹ eēt adult⁹ q̄ p̄ sacerdotē
 ter imergi nō p̄t. tūc em̄ sufficit
 trina aspersio aque qd̄ ecclesia in
 pl̄ibz locz suat. Et i parul' p̄p̄e
 picula q̄ acedere p̄nt circa tota/
 lē imersionē paruuli. Uñ q̄n̄
 peccaret q̄ sel' t̄m̄ imergeret: qz
 eccle' p̄suetudinē faceret. Sciē/
 dū aut̄ ē q̄ fm̄ Joh̄em p̄ntien.
 sup. iij. di. iij. c. iij. Aqua bap̄ti/
 smi op̄ret de necitate eē sc̄ificā/
 tā: qz d̄ns p̄actu sue mūdisime
 carnis vim regeneratiuā aq̄s cō/
 tulit. S̄z t̄m̄ aq̄ debz eē simplex
 sic q̄ nō mutet sp̄es aque q̄ntū/
 cū qz fiat p̄mixtio. Uñ p̄ fieri ba/
 ptism⁹ i luto: vel aq̄ mar̄ vel
 sulphurea vel i aq̄ exp̄ssa mūde
 de luto. Et dico mūde exp̄ssa. i.
 liq̄ de ⁊ apparēter sic q̄ ibi appa/
 reat vera aq̄: q̄a aq̄ ibibita sp̄is/
 soluto nō p̄t fieri p̄ueniēs mate/
 ria hu⁹ sacri. Et hu⁹ rō fm̄ do/
 ctore subtilē vbi sup̄ est: q̄a lotio
 est materia p̄na: vel q̄ si p̄ se fun/
 damētū vel ps̄ fūdamētū istius
 sc̄ificatiōis. Aq̄ aut̄ ē materia re/
 mora. Uñ aq̄ imbibita spongie
 vl' sp̄isso luto etiā si tāgit carnē:
 t̄m̄ nō est conueniēs materia ad
 baptismū: q̄a talis p̄actus non
 est lotio. Et sicut i glacie nō est lo/
 tio ⁊ in n̄ne: eo q̄ nō est aq̄ sicut
 da lotioni cōueniēs. Sicut aqua
 roseacea vel aq̄ exp̄ssa de floribz

De sacramento

bus vel brodiū nimis spissum ī
q̄ plus est de pinguedine q̄ de
aqua: nec aq̄ mixta cū luto mul-
to. Similiter vinū ⁊ salina aut
etiā hoīs vīna nō sunt pueni-
ens materia baptismi: eo q̄ aq̄
ibi mutata est ī aliā speciē. Ubi
tñ nō tāta trāsmutatio esset aq̄:
sicut in brodio: medone: ceruisia
⁊ sic de alijs liq̄ribz. dubitāt qui
dam doctores nō esse materiā
isti⁹ sacramēti. Ego tñ oīno rep/
bo in istis liq̄ribz fieri sacramē-
tum ppter defectū scatiōis. Aq̄
em baptismi scatiō illā aquā que
fluit a latere xp̄i cruce que fuit
vera aq̄ elemētariā ⁊ nō miracu-
losa ppter scatiōnē baptismi. sic
etiā ⁊ sanguis ver⁹ ibi pfluat.
Ratio autē institutiōis ī isto ele-
mento est ex parte pueniētie. qz
est frigida: fluida lucida: necessa-
riā ⁊ cōmunis. Et he oēs pprie-
tates pueniūt huiusmodi aque
in qua dz fieri baptism⁹: q̄ est ad
reprimendū feruorē ꝑcupiscen-
tie: ad flectendū rigore īobediē-
tie: ad illustrādū charitatē fidei:
ad introducendū viā salutis. Itē
alio ratio qz ꝑ baptismū ab his
mal' liberamur. s. ab immūditia:
ignorātia ⁊ cōcupiscētia. vt patz
ex ppterandz aque. s. puritate ꝑ
quā mundamur: perspiciētie:
ꝑ quā illuminamur: ⁊ frigiditate:
ꝑ quā ab estu cōcupiscētie tēpe-
ramur. fit etiā baptism⁹ in aq̄
ne que ī opia alterius liquoris
excusaret: ⁊ ne ppter defectum

periculū salutis homines in car-
rerēt. Et vrinuentat apud oēs
communis materia baptismi
Q̄ triplex est baptismus.

Reterea

p sciendū q̄ triplex ba-
ptismus. s. fluminis q̄
fit in aq̄ cōiter. Et talis liberat a
pena ⁊ a culpa ⁊ grām infundit
in habitu: ⁊ caracterem impmit.
Alius est fluminis: q̄ tunc fit qñ
q̄s desiderat baptizari: sed non
habet ꝑ que baptizet. Talis ī sv-
de saluabit ꝑur determinatū est
in decretali Ap̄lica. de presbire
ro nō baptizato. Et idē prz per
Augu. viij. li. de ciuit. dei. ⁊ li. iij.
d' vnico baptismo. ⁊ ꝑ br̄m Am-
bro. de obitu valērimiani. Et hic
delet culpā ⁊ grām habet ī vsu
in q̄ meritū ꝑsistit. Tert⁹ est ba-
ptism⁹ sanguis q̄ fit in martyrio
ꝑ xpi noīe suscept⁹. vt ꝑz de īno-
centibz. Et quidā dicit etiā d' la-
trone dextro. Sed nō videt es-
se vez: cū ille nō possit dici mar-
tyr ex pena cruce eo q̄ nō ꝑ veri-
tate aut iusticia aut fide xpi: sed
ꝑ suis sceleribz passus est: sicut
sol⁹ ꝑfret dices. Nos quidē di-
gna factis recipim⁹ ⁊c. Videt
q̄ potius q̄ baptizari est baptis-
mo flaminis ppter ꝑfessionē fidei
quā habuit ad xpm credēs cum
deū ⁊ hoīem esse. Et iste bap-
tismus ab omī tēpandē liberat ⁊
cōfert statim ꝑmū. qz martyres
statim euolat ī celū sine retarda

baptismi

tiōe. sic p̄ d̄ sc̄to stephano dicē
 te. Uideo celos ap̄ros. Act. viij.
 J̄c̄i h̄ sacramēto q̄ddā ē sac̄m̄
 t̄m. vt est ablutio exterior in cor
 pore. Quoddā res t̄m vt gr̄a in
 terior. Quoddā res ⁊ sacramen
 tū. vt caracter in aīa Et sic q̄ f̄cte
 baptizat cū proposito peccandi
 mortali. nec attrit̄. v̄l q̄ erat in
 arti. fidei. v̄l q̄ dicē sac̄ra nō vale
 re t̄m recipit sac̄m ⁊ nō saluaf.
 Qui s̄o desiderat baptizari ⁊ n̄
 h̄z p̄ quē recipit rē t̄m ⁊ saluabit̄
 Qui s̄o recipiūt rem ⁊ sac̄z vt
 pul̄. exten̄ ⁊ iter̄ mūdāt. qz re
 cipiūt exteriorē ablutionē in cor
 pore. ⁊ imp̄ssionē caracteris i aīa
 Est aut̄ caracter distinctio a ca
 ractere eterno imp̄ssus aīe rōna
 lis i imaginē p̄figurās trinitatē
 creatā. i. hoīes. trinitati creati. i.
 deo. ⁊ distinguēs a nō p̄signat̄
 s̄m statū fidei. Et h̄ est rantiū di
 cere qz caract̄ est q̄dā q̄litas sc̄y
 signū p̄signatiū ip̄o distinctū
 ab i. delibz ⁊ assimilatiū fidei
 bus ⁊ d̄spositiū ad gr̄am. Et
 talis caract̄ ē idelibil̄ porētic co
 gnitiue intellectiue. in q̄ p̄ncipa
 lit̄ p̄sistit imago ex q̄ enā h̄z
 qz sit h̄o. sicut ex appetitiua h̄z
 qz sit bon̄ v̄l mal̄. Et rō s̄z Tho.
 d̄s. iij. q. iij. ar. iij. qz imp̄ssio ca
 racteris est p̄ q̄ndāz aīe rōnal̄ sc̄i
 ficatioez. pur̄ sc̄ificatio d̄z depu
 rario alicuius ad aliqd̄ sacrum.
 Ad hanc autem sanctificationē
 nō magis actiue opatur aīa sc̄i
 ficāda qz aq̄. sc̄ificāda vel oleū

vel ch̄y. ma ad sui sc̄ificationē
 nisi qz homo se subijc̄it tali sc̄ifi
 catioi p̄ sensum. Res aut̄ p̄di
 cte subijciunt. qz libero arbitrio
 carēt. Et ideo q̄litercūqz aīa va
 riet̄ p̄ p̄pas opationes nunqz ca
 racterē amittit sicut nec ch̄y. ma
 nec oleū nec panis p̄secrat̄ vn̄
 qz sc̄ificatioez p̄dunt q̄litercūqz
 trāsmutent̄ dūmō nō corrupan
 tur. Null̄ aut̄ p̄ bis baptizari.
 qz d̄ns p̄stituit̄ baptismū irrite
 rabilē. ⁊ h̄ p̄p̄ plenā remissionē
 tā pene qz culpe q̄ fit i baptismo.
 al̄s daret̄ occasio sep̄i delinq̄n
 di. Hec Scot̄. sup. iij. sc̄. di. iij.
 q. v. ¶ De baptismo accidētibz.

De consequentiis

ter de accidētibz bap̄tis
 mi restat videre Sūt ar. viij. de
 solēnitare bap̄tismit̄ q̄ nō s̄t de s̄b
 stātia. s̄. Sal oleū ch̄y. ma cere
 us ch̄y. smale salūa. Flar̄ p̄tu
 rē bap̄tismit̄ ista figurāt. Hec
 cū p̄mis nō mutāt. s̄z b̄n̄ ornāt.
 Inungit̄ ar̄ bap̄tizād̄ in. iij. lo
 c̄. s̄. i. fr̄ote vt fidē publice p̄dicet
 Et h̄ fit i p̄firmatiōe p̄ ep̄m i p̄ri
 ce vt agēda facti coḡscat. In
 scap̄las. vt iugū ip̄i suauit̄ por
 tet. In pectore vt deū dulc̄i di
 ligat. S̄z de ist̄ oibz me i^o vide
 bit̄ infra i p̄tica huius sacramēti.

De cautel̄ circa h̄ sac̄z suādis.
 ¶ **U**nc de ^{caute} ^{lis ar}
 ca istud sac̄m adhiben
 dis ē vidēdū. Primo cautel̄ sa

De accidentibus baptismi

De cautelis circa istud sacramentum

De sacramento

cerdos ne in primatis domibus baptizet infantē vel adultū: nisi si eēt puer regis v'l principis q' bus in h' defert. et h' intellige p' ter casum necessitatis. alioq' in necessitate p' baptizare vbiqz. vt si puer esset in mortis articulo. aut deferētes haberent inimicitias capitales. Pro vt h' totū notat in clemētina vnicā de baptismo z eius effectu. **Secūda** cautela caueat ne quē coacte baptizet. vt Iudeū v'l paganū. Et hoc si reclamat: aut prestat aliq' signo exteriori suū dissentium. Na talis nō recipit sacramentū. nec cogitur legē christianā tenere. Si aut metū mortis vult baptizari ne cremet vel suspendat p' suis excessibus: talis si nō reclamat qz' uis intus dissentit vt sacramentū recipiat: tū tenet legē christianā seruare. **Tertio** caueat ne baptizet amentē vel fatuū seu furiosum. verūtamē vt dicit sanctus Tho. Amentes a natiuitate recipiūt sacm sicut z pueri. Et illi q' incurrūt amentia ex infirmitate postqz' habuerit vsum rōis z lucida interna la z habuerūt tūc ppositū recipiēdi baptismi: tūc suscipiūt sacm z rem: etiā si actu cōtradicat qū baptizent in amentia. al's nō. Et sic intelligēdū est qd dicit Augusti. iij. Confessionū d amico suo: q' dū desperaret baptizatus ē nesciēs. **Quarto** caueat ne iudeū vel paganū statū baptizet: nisi p'us de

fide instruat. de p'se. di. iij. iudei. Et h' ne eccl'ia talibus decipiat. Et h' est vez nisi necessitas aliq' eis immineret. **Quinto** caueat qn sil' ples baptizet ne dicat. Ego baptizo vos: q'ā gūiter peccaret fm Tho. z tū essent baptizati. Et ideo cum ples baptizet: ad quēlibet scorum dicat. Ego te baptizo zc. Nec scūs Tho. Si tū maxia necessitas instaret: vt si portarent duo vel tres pueri sil' debiles z infirmi q' agonizātes: z tūc videt mibi q' possit dici. Ego vos baptizo zc. ne p'pter dilationē vltiorem pueri morerent. **Sexto** caueat ne variet formā p' aliquā interpositio nē magnā p' quā discōtinuaret actū. h' enim multū noceret fm Petru de tharā. sup. iij. Iniaz. di. iij. q. ij. Modica tū interpositio v'l interruptio nō nocet. vt si dicat. In noie p'ris. z tūc forte aliqd impedimētū sacerdoti occurreret. vt si madidaretur sibi manica suppellicij vel sil'cita q' diceret ministro. vide ne madidat suppellicij vel sil'cita: z tūc v'l ren' pleq' ref. z filij z fil' nō vicia rer baptismum. Sil' de ruffe si acciderit tpe platiōis dicēdū est aut etiā de sil'cēio lōgo in' s'ba lōga idē intelligēdū ē fm Tho. sup. iij. di. iij. q. iij. arti. i. **Septimo** caueat sacerdos ne in p'cedo mortali existēs baptizet cū solēnitare more solito puez: q' peccaret mortl' s'z san. Tho. z pe. d.

rba. sup. iij. dif. v. q. ij. q. iij. quis pu-
 er baptizet i hoc casu. Et baptil-
 mus cōferē tā p malū qz p bonū
 ministrū. qz bonitas ministrū nō
 est de necessitate baptisimi. s; de
 cōgruētia. Nec peccat suscipiēs
 baptilmū a malo sacerdote tole-
 rato ab ecclia. sec^o est de p̄aso ab
 ecclia. vt ab heretico scismatico
 excoicaro: a quibus nullo mō
 recipiēdus ē baptilm^o nisi in ca-
 su necessitatis. tūc em̄ etiā a non
 baptizato vt a iudeo vl' pagano
 possit recipi quantūcūqz malo
 dūmodo i forma ecclie reddere
 tur cū intēdō videlicet faciēdo il-
 lud qd̄ facit ecclia. Uerūm licet
 baptilm^o a malo sacerdote tole-
 rato ab ecclia nō viciat quantū
 ad sacrales effect^o. tū a bono sac-
 dote meli^o recipit si h̄ri p̄r. qz s̄m
 b̄m Tho. cū effectū p̄ncipali p̄r
 aliqd̄ addi plus ex merito baptil-
 zātis. Et h̄ p̄z qz dānabile z picu-
 losum sacerdoti ē morari i pctō
 morali ad vnā horā cū sp̄ debe-
 at eē parat^o ad ministrādū sacra.
 S; circa hoc nota q̄ licet in ca-
 su necessitatis iude^o vel paganus
 possit baptizare: non tū possz le-
 uare de fonte. s̄m Tho. Rō q̄a
 in p̄mo casu baptizādo p̄rene-
 re vices dei: cū sit ei^o creatura s; z
 i sedo nō. qz nō ē membrū ecclie
 nec etiā aliqua cognationē sp̄ua-
 lem cōtrahit cū sit exp̄s sp̄ualis
 gr̄e. Nec Tho. sup. iij. dif. vi. q.
 iij. ar. ij. Octano artēdat vt ha-
 beat circa baptizandū actuales

intentōez baptizādū: z marie cū
 dicit s̄ba essentialia. Tū si tunc
 nō h̄eret eā. z tū p̄r^o habuit eū
 do ad baptizandū sufficit. Exq̄
 p̄z q̄ funos^o aut ebriosus nō p̄r
 baptizare. Et dico de ebrioso ca-
 rēre vsu rōnis q̄ talez intentōez
 nō h̄z nec actualē nec habituale
 q̄ est necessāria. iuxta illud. Acces-
 dit s̄bū ad elementū z fit sac̄m.
 Nā s̄m Bonauerū. in. iij. di.
 iij. q. i. ar. j. i fine p̄ncipalis. ad h̄
 qz s̄ba ordinent ad effectū assig-
 nū necessāriū est interuenire inten-
 tionē ministrū q̄ itēdit i illo actu
 z s̄bo dare talē effectū. vel salte
 qd̄ ecclia facere ordinauit. vl' sal-
 te qd̄ xps instituit dispensare. alio
 qn̄ s̄ba z elementū vt sic distin-
 cta nō faciūt sacramentū. Hoc
 aut p̄ reglā habendū ē q̄ ad oēs
 sacramentoz dispensationē neces-
 sariū est h̄re intentionē actu vel
 habitu. explicite vl' implicite s̄m
 Tho. in. iij. dif. vij. q. ij. ar. j. No
 no caueat q̄libet ne puez anteq̄
 nascat de vrero m̄ris baptizer.
 Et hoc si puer ad oēs partes ei^o
 est in vrero m̄ris iteger z totalit̄
 qz sic nō potest aq̄ eū attingere
 imediate: nec pōt lauari ibi ex-
 stēs. Si aut apparet p̄ncipal'
 pars. puta caput tūc simpli ba-
 ptizari potest. qz tā pōt aq̄ asp̄-
 gi. Si autem apparet pars mi-
 nus p̄ncipalis sicut manus vel
 pes. illa etiā esset baptizāda. qz i
 illa parte est tota aīa. licz nō oēs
 sensus vt in capite: z postmodū

De sacramento

potest baptizari si nascat vñus sub conditōe. Talis tñ puer si nasceret mortuus sepeliret in cemiterio s; doctorē subrilē. dist. iij. q. i. ar. ij. Et idē tenet Joannes panisiensis di. iij. Sūt dicen dū est de illo circa quē diminuta ē forma ecclesie necessaria ex necessitate instāti. Talis em̄ sepeliret in cemiterio: q̄a pie creditur q̄ summ⁹ sacerdos suppleter fm̄ Petri de Tharan. dist. iij. q. ij. ar. j. Decimo caueat ne matrē infirmā vl̄ morientē diuidat in qua puer vñit. qz sic homicidiū cōmitteret q̄s q̄s h̄ faceret. Nō sunt em̄ faciēda mala vt veniāt bona. ad Rho. iij. Ideo cautius dimittat perire infantē cū ea q̄ ipsa pereat s; dñm Petri vbi sup̄. Si tñ matrē mortua esset iā pfecte: tunc p̄t̄ r̄ debet eā facere diuidere: r̄ puez inde extractū baptizare: al̄s nō. Unde cimo caueat ne mōstrū nō bene prius diiudicatū an sit vn⁹ homo vel duo: vel an habeat vnā animā vl̄ duas baptizare festiner. Nā si sint duo capita: duo colla r̄ duo pectora: r̄ per consequēs erunt duo corda. r̄ ita baptizādi sunt duo: r̄ q̄libet seorsum. Si aut̄ nō est certū q̄ sint due aie: tūc p̄mo baptizand⁹ est vnus r̄ postea alter sub conditōe dicendo. Si tu es baptizatus nō te rebaptizo: s; si nō es baptizatus ego te baptizo in nomine patris r̄ filij r̄ spiritus sancti.

Et tale mōstrū dicit fuisse i Fran-
cia: duo capita habēs. quorum
vnum expressit velle de eo de q̄
altroz expressit nolle. vñ tñ vo-
luit p̄tinere r̄ sobrie viuere: r̄ ali-
ud lasciuire r̄ epulari: r̄ cū vñū
per os suū excederet: aliud se gra-
uari clamabat. ita refert doctor
subril di. vi. q. j. ar. iij. Duodeci-
mo caueat: ne chrysmate antiq̄
baptizer. qz punit sacerdos hoc
faciēs. de p̄se. di. iij. si q̄s d̄ alio
Et de sen. excō. in ca. quoniā. li.
vi. Vbi dicit glo. finalis dando
rōnē: qz vetus chryisma non de-
bet iesse vsur: nec de illo debet q̄s
chrysmari. Et deponit sacerdos
q̄ de illo antiq̄ chrysmate vngit
baptizati: nisi in mortis articulo.
Vñ omni anno nouū chryisma
debet cōfici r̄ antiquū cremari.
de p̄se. dist. iij. lris. Sit aut̄ d̄ il-
gēs sacerdos inf̄ oia ne puer de-
cedat sine baptismo: vt si iā in-
cipit canonē misse r̄ viderit pue-
rum morientē sine baptismo pe-
eum baptizare. de p̄se. di. j. nul-
lus ep̄us. in glo. penul.

De cathecismo r̄
exorcismo.

Estat nūc

r̄ ponere practicam ma-
nualē circa hui⁹ sacra-
mēti dispēlationē. Est aut̄ p̄mo
sciēdū q̄ cathecism⁹ r̄ exorcism⁹
debēt p̄cedere baptismū qñ so-
lēm̄iter cōferet. Exorcism⁹ s; o di-
cūt illa sonatio orōnū p̄ quā ex-

baptismi

pellit diabolus: et adiuuat vt rece-
data puero. de q dicit Tho. q
valde puenies sit ipz pmiti an
baptismu. Un h signat ea q po-
nunt i baptismo. Recede ab eo
sathana re. Ipe ena exorcismus
debilitat prate demois: ne raru
possit in hoie sicut an: ne bap-
tismu et alia bona in ipo ipedi-
at. Sz prae pdicta totalit tollit in
baptismo: sic ena Pharao pus
est flagellat ppls no du de egypto
egresso: et postea totalit i ma-
n rubro (qd e figura baptismi)
submersus. Et sic bñ dicit q exor-
cismi sunt instituti ppe energumi-
nos. i. intrus laborates p infectio-
ne fomis: videlicet i diabolū in-
eis prate habere. Hec Tho. di.
vi. q. ij. arti. i. r. ij. Est aut catho-
licism fm Tho. instructio an ba-
ptismu i illis q sunt coia. Et di-
cunt fides rudimenta: ad q crede-
da oes explicit tenent: sicut est
fides trinitatis incarnatis et pas-
sionis dñi iudicij: et puiderie di-
de factis hoim. de alijs aut de-
ber instrui post baptismu. Un
ena h Tho. in adulto reqrit vt
p se cathecizet et xpianā religioz
pfireat. Cathecizat aut ad h ad-
ult q ad fidē vocat: vt ad quā
vocat: ppo moueat volūtas ar-
bitrio Dicē qcu baptizat inde-
renus vel pagan? adult? no
patrim sed ipsemet p se ad inter-
rogata rñdeat sacerdoti. Huius
contrarium seruaf in mazonia
in polonia: et satis male.

De modo baptizandi.

Distinquas

p igitur puer debeat ba-
ptizari: sacerdos no p-
mittat nisi vnum vel vnā femi-
nam in patrimos: pur determi-
nū est de cognatōe spūali. Quis
li. vj. de se. di. iij. no ples. Ali-
cubi tñ p̄suetudo obierit q si pu-
er mascul? debeat baptizari: tūc
duo viri et vna mulier i p̄mos
admittant. Si p̄o seia tūc due
mulieres et vn? viri p̄mos ad-
mittant. Et illa est satis tolerabil
cū honestate qndaz et vbanita-
te p̄neat. Deinde aut an fores
eccleie sacerdos statuat p̄mos.
vbi si puer e mascul?: teneat eū
vir. si p̄o seia: teneat eū mlter. Et
isti duo stāt iuxta se. Alij p̄o p̄nt
stare i eccleia v? iuxta q puez cō-
dixerūt: nē p ipo rñdeat: sz p̄nt
oia attēder dumō nō rāgāt pue-
rū Statuat aut sacerdos puez
ad occasum solis. solus autē ster-
ad orientē. Quo facto sufflet in
facie ei? et dicat illū exorcismum
Exi imunde spūs: et da honorez
do viuo et p̄o rē. q p̄inent i agē-
da. Itēz stant dicat. Recede ab
eo diabole rē. flatus aut ille si-
ne exultatio debet fieri ad occi-
dentē vt patet fm Tho. Et sig-
nificat spirit? maligni expulsio-
nē et boni introductionē. Post
hoc faciat crucē in frōte ei? dicēs
Signū saluar ors do. n. ihu. xpi
in frontē tuā pono: sicut in peccō-

De modo baptizandi

De sacramento

re aliā faciat crucē dicens. **Sig-**
nū saluatoris dñi nri Jhu xpi in
pectus tuū pono. Et demū con
iunctim sub vna platione faciat
vnā crucem in frōte z aliā in pe
ctore dicens. Accipe signaculum
scēte crucē tā in frōte q̄ i corde zc
Et qd ista signatio fecer statim i
p̄dicta ostēdit orōe cū dicit **Su-**
me celestū p̄ceptoz fidē zc. per
qd̄ denotat q̄ ad h̄ in pectore si
gnat q̄ in p̄ceptis dī suscipiēdis
acceptus efficiat. Et in frōte vt
lera facie dei culture existat apr̄
Demū seq̄t orō **Preces nras zc**
in q̄ tūc d̄. Et hūc electū tuum
crucē dñice cur̄ imp̄sione cū sig
namus in fr̄ure custodi. Et fiat
crucis signatio sup̄ totū puerū.
Inde seq̄tur orō **Dipotes sem-**
piterne deus zc. Circa quā q̄rat
p̄us sacerdos de noīe infantis di
cēdo. Quis dz vocat̄. Et post
q̄ illi dixerūt. Nulle statim p̄seq̄
tur incipiēdo orōnez dicens. **Di-**
potes sempiternē d̄s pater dñi
nri Jhu xpi. respicere diḡre sup̄
hūc famulū tuū zc. Nō est aut̄
opus cū veniat ad locū pp̄riū
noīs in aliq̄ orōe q̄ req̄rat patri
nos dicens. quō vocat̄. z h̄ p̄pter
incongruitatē q̄ ibi cōtingeret. z
im̄pprietatē locutiōis. Nā orō
q̄nq̄ req̄rit dīa pp̄riū nomen
in accusatiuo casu. z p̄riū respō
dent in n̄ō quod est magna ab
surditas. sicut patz cū dicit. respi
cere dignare sup̄ hūc famulū tu
um. **N.** z si pat̄ri respōderent
in n̄ō dicendo. **N.** magna est
incōgruitas dicat aut̄ sacerdos
solus variādo nomē vsq̄ ad sō
rem fm̄ exigentiā orōnum put
viderit expedire. nec tonēs q̄tēs
occurrit nominis noīatio req̄rat
pat̄rinos. sed sol̄ noīet i latino
p̄pter absurditatē p̄dictā. **Qd̄**
nes aut̄ iste fuit p̄ puero. vt gr̄a
p̄ueniat z subsequat q̄ vires p̄
beat̄ libero arbitrio. z q̄ p̄cul fiat
vniūsa maligni sp̄ritus illusio.
Signat puer in frōte. in pecto
re. in oculis. in naribz. i ore signo
crucis. cuius fr̄ure vice est dia
bolus z exaltat̄ est xp̄us. Unde
Abacuc. iij. Cornua in manibz
eius sunt. ibi abscondita est forti
tudo eius. Hoc signo munim̄t
totū corpus sensus. cuius fr̄u
te z oīa sacramēta p̄plent. z oīa
diaboli figmēta frustrant. Si
cut em̄ cū primogenita dederent
egypti p̄pls hebreorū signatis
postibz domoz suarū sanguine
agni pascal̄ in typpo dñice passio
nis saluat̄ est. p̄pls vero egypt
iorū q̄ hoc caruit signo i suis p̄
mogenitis granit̄ p̄cussus est. sic
apud Ezechielē hier̄lm ab im
minēre dade liberāda esse pro
p̄m̄it̄ si thau q̄ figurā crucis ex
p̄m̄it̄ i frōnibus gementū atq̄
dolētū signaret. Deīde anteq̄
sal ponit in os pueri recepto sa
le simplici z mudo b̄ndic̄at ip̄m
specialit̄ per illā orōnez. **Exorci**
zo re creatura salis i noīe dī pa
tris omnipotētis. z in chantate

Dñi nři ihu xpi: 7 in xture spūs
 feri 7c. faciēdo signa crucis ad i
 nocationē cuiuslibet psonē scē
 trinitatis: 7 cōpleat vsq; ad finē
 Nec credat q̄s posse sufficē sal
 illud ad exorcizandū puerū qd
 bñdicat die dñico ad bñdicēdū
 aquā. cū illud spāle officiū habe
 at 7 distinctū ab isto. Et ideo ca
 ueat sacerdos ne cū illo sale cū
 q̄ die dñico aquam exorcizat ad
 baptisimū vadat. s; ip̄o die dñi
 co i alio ciphō bñdicat sal p bñ
 dicēda aq; 7 in alio p exorcizan
 dis infantib; añ baptisimū. Cum
 autē cōpleuerit orōez dictā: 7 sal
 bñdixerit: recipiat sal 7 ponat ad
 os pueri dicēs. Accipe salē sapi
 entie 7 sit tibi dñs ppici⁹ in vitā
 eternā amē. Ponat tñ sal in os
 pueri pulcre 7 modeste nō cum
 vehemētia sicut qdā solēt pone
 re: ita q̄ puer cogit flere pp̄ du
 ram ip̄ressiōē sal. qd est abomi
 nabile. Seruāda est nāq; maria
 vrbānitas 7 honestas i sacramē
 toz collatiōē pp̄ deuotionē po
 puli excitāda 7 reuerentiā sacroz
 a pp̄lo ip̄endēda 7 exhibēda
 fiḡ em sal imissio gr̄az 7 sapiāz
 7 a pctōz putredie p̄seruatiōez.
 Cōsequēt̄ pleq̄ntur orōes soli
 te q̄ hntur i agenda. Et p̄uideat
 sacerdos eas correcte dicere. Et
 qz spāles sunt orōes sup femias
 7 spāles sup viros. ideo singul
 singlās adaptet. Que aut sūt sup
 virosq; illas pferat sup virosq;
 indifferent. Deinde seq̄tur euā

gelii fm Matt. Oblati s; Ihu
 paruuli 7c. qd sacerdos dicitur
 deponat mitrā. s; p̄rinos d̄po
 nere faciat. In legēda autē impo
 nar man⁹ infanti: vt pcludat dia
 bolo expulso viā ne redeat. Et h̄
 idē signat bñdictiōis 7 cruc̄ sig
 natiōes sup̄ p̄missē: legat aut p
 termittēdo dñs vobiscū. Quo
 facto faciat orare. Pat̄ nři 7 Ere
 do. ip̄os p̄rinos: demū dicat illā
 orōez. Nec te lateat sathana 7c.
 Quo facto recipiat mūdōs pul
 ueres t̄re 7 miscēs sp̄uto faciat i
 delutū i manu sinistra recepto
 eo duob; digit; .s. pollice 7 indice
 dextre man⁹ tāgat aurē pueri di
 cēs. Effeta qd est ad apire. Et cū
 subiūxerit i odorē suauitat;: tūc
 tāgat nares. Laueat aut ne faci
 ar lutū grossū 7 astātib; abomi
 nabile: sicut qdā facere p̄suene
 rūt. emittētēs p sp̄uto qnq; fleg
 ma spumofum ex ore: inducētēs
 horrozē astātib;. Designat autē
 sp̄uti 7 saluē imissio: s; sicut tacē
 audit⁹. 7 alioz sensuū sp̄ualium
 apertionē. vel signat impedimē
 ti remotionē ipsius demonis re
 spectu fidei docēdo vl̄ discēdo

Est hoc

p sacerdos introducat
 puez in eccliaz dicēs
 Dñs custodiat introitū 7c. dās
 ei p h̄ p̄rēz intrādē eccliaz 7 an
 numerādo eū p̄sortio fidelitū: q̄
 ad h̄ vicz vt possit orare cū fide
 lib; in ecclesia. si est adult⁹. Etā
 B

*De intro
 itione puezio
 arte f. omz*

De sacramento

in missa: dū tñ talis sit exorcizat^r
etiā si nō esset ulterius secū p. cel
sum. nō tñ posset audire totam
missam: s; nisi vsq; ad sursum cor
da: sicut ⁊ carbecumin^o. Tūc sa
cerdos accedēs ad fontē q̄rat a
p̄ntis noiando puez dices. N
abrenūcias sathānē. Et illi m̄
dent: abrenūcio. ⁊ itez dicit. Et
oib; pompis ei^o. Illi m̄dent ab
renūcio Hoc autē fit ideo vt p̄
abrenūciat errorē: ⁊ sic appriet
ad veritatē iuxta illud ap̄t. De
ponite veterē hoīez fm̄ p̄uersa
tionē p̄stinā abnegātes oēs im
pīatē ⁊ seclaria delideria. Dein
de q̄rat itez. Credis in deū p̄ez
oipotentē ⁊c. Et ter m̄dent p̄i
ni. credo. Et sic de singul' articul
fidei specificādo distincte ⁊ itez/
rogādo. Et licet duodecim sint
articuli fidei in simbolo de q̄b;
oib; deberet querere ⁊ itezoga
re singillarim. sufficit tñ si pl'es
articulos simul iūgat ⁊ de ip̄is
sil' q̄rat: ⁊ ita sufficit si totū simbo
lū sex vicib; vl' octo p̄curat itez/
rogādo. Inrogatio autē ista d̄z
esse in vulgari ⁊ nō in latino. q̄a
tūc p̄m̄ laici fidē p̄fiterē p̄ bap
tizādo puero. Est autē sciēdū q̄ si
adult' baptizāt: licet p̄m̄ ip̄z te
neāt. tñ ip̄e sol' d̄z m̄dere ⁊ non
p̄m̄t ad itezrogationē fidei ⁊ ab
renūciatōez sup̄dictā. cū habeat
vsum liberi arbitrii. Hoc at̄ sym
bolū tradit baptizādis tāq; no
ue vite auditorib;: p̄ quā p̄fessio
nē incipit in eis mori vet' h̄o: ⁊

p̄ fidē nou' viuere. q̄ fm̄ deum
creat' est in iusticia ⁊ scitate p̄s
tatis. Tandē sacerdos accepto
oleo sc̄to ad h̄ disposito: qd' vo
cat oleū carbecuminoz referēs
puez ex velamie suo: ⁊ denudat
eū yngat eū p̄ in pectore. dein
de in scapul' dicens. Ego relinō
oleo salutē in x̄po ihu dño n̄ro.
Et tādē subiūgat. Pax tecū. Et
cleric' assistēs m̄deat. Et cū spū
tuo. Ista autē inunctio olei sc̄at
hois expeditionē: quā suscepit
aduersus diabolu in pugna: fit
em̄ in signū pugne ⁊ inimici: si
cut athlete inungunt. fm̄ Tho.
Uel fm̄ Petru de tharā. signat
legis dei amorē. p̄ h̄ qd' fit in pe
ctore. vbi est loc' cordis. Per h̄
autē qd' fit in scaplas: desiḡt de
uotā subiectionē. Ungit autē i pe
ctore ne hostis ei immūda p̄sua
deat desideria. In scaplas: vbi
est vigor portādi on' q̄ fortitu
dinē accipiat ad portandū pon
dus diei ⁊ estus. Ungit etiā i pe
ctore. vt vigeat i eo sapia. Ungi
tur etiā i humero dextro q̄ exer
citijz bonoz opez indeficēs ser
uet paciētia. Neq; em̄ nouerit si
niestra qd' fecerit dextera vestra.
Matt. vj. Sed qz in humeris
vigor ⁊ stat portādi onera: hui'
partis vinctioe ip̄i athlete dedi
cant: vt sciāt se eē ad certamē vo
catos p̄ totū vite sue cursuz ⁊ an
tiquū hostez publicis ac p̄uans
congressib; pugnaturos. Ill' ⁊
Rabanū in libro de institutōe de

baptismi

ricor. Pectus vngit q nulle reli
quie larctis hostis in eo resideat
sed in fide trinitatis mes et con
fortet. Itē inter scapulas: vt vn/
diqz muniat: z ad bona oya faci
enda p dei grām roboret. Deū
oibz his rite pactis: querit sacer
dos a p̄mis infante tenētibz.
z si fuerit adult: tū cab ip̄o met
adulto querat dicēs. Quis vo/
caris? Et ille r̄deat. N. Tandē
sacerdos gr̄at. Uis baptizari?
Et ille r̄deat. volo. Hoc aut fa/
ciar ter: ppter hoc vt p̄ster de ip̄
sius voluntario pposito baptiza
di: z ne coact? baptizari videat.
Et tunc sacerdos recepto puero
ad manū sinistra: denudato eo
toro: si est in estate. si ō i hyeme
denudet t̄m ipsi? caput patenē
z manifeste vsqz ad ipsi? scapu
las: tenēdo eū supra fontē. si est
infans. si ō adult: tūc solū in cli
nato capite in fontē ter dicat di/
stinere z exisse habēdo intētio
nem ip̄m baptizandi. Et ego te
baptizo in noie p̄ris. Et tūc faci
at manu dextera p̄maz aque i ca
pite pueri p̄fusionē. Statimqz
psequatur dicēs. z filij: faciēdo
sedam p̄fusionē in capite pueri.
sicut p̄rius. Et deinde subiūgat:
z spiritus sc̄i: faciēdo similiter
ciā p̄fusionem seu ablutionem.
Quam quidem immersionem
recipiens homo: a sordibus ve
tustatis ipsius exutus: z alium
nouum hominem indutus tri
duane christi sepulture consepe

litur. Unde ait apostolus. qui
cunqz baptizati sumus zc.
Sanctus Ambrosius autem
in libro de sacramentis dicit: q
trina interrogatio ante bap
tismo significat triplicem lapsuz
peccati qui ibi abluatur scz cogi
tationis: locutionis: z opis: ideo
etiam fit trina confessio. Ita eti
am forma obseruanda est a ve
rulis in necessitate baptizantibz:
z per curatores sepius predi
canda. Nam comperi z inue
ni in parochia mea quandoqz
multa superstitiosa z vana his
verbis addi: z ea mirabiliter va
riari. Quidam enim proferūt
solum ista verba sine aspersione
aque: credentes sufficere so
lam prolationem verborum.
Quidam autem solo sale pue
rum cum his verbis tangunt.
Quidam vero formam verbo
rum mutant dicentes. N. ego te
baptizo in nomine dei amen.
Quidam autē dicunt in noie om
nipotentis dei. amen. que om
nes forme enormes sunt: nec ali
quid operantur. Sed hic que
ritur. cuius sunt ista verba cum
dicunt parrini interrogant? abre
nuncias sathane: respondendo
abrenuncio: vl? credis in deum?
z illi respondent. credo. videtur
enim cuiuscunqz sint qz menti
ri videatur ille qui responder.
Si enim sunt ex persona patri
ni mentis. qz nō hz in consciētia

B ij

De sacramento

q̄ ip̄e baptizet. Si aut̄ p̄ puero
dicunt̄ nihilomin⁹ mentis p̄ri-
nus: cū puer sit null⁹ volūtat̄is
cōpos. vt patet ex eo q̄ dū imer-
git̄ recalcat̄. Ad qd̄ dicendū
est q̄ p̄rius in p̄sona sui loquit̄
qd̄ aut̄ r̄idet credo r̄c. tm̄ ē ac
si diceret. talē fidē habeo p̄ quā
hic saluari potest. Cū simpl̄t̄ re-
spōdet. volo baptizari. sensus ē.
in fide mea quā ego teneo bap-
tizet. Seruant̄ tm̄ s̄ba illi⁹ pue-
ri ex idēitate s̄boz p̄rii vt idē-
titas s̄boz ad puez notet. Un̄
dicit Bonauētura q̄ q̄n̄ r̄idet
in p̄sona paruli: Credo: nō est
falsus sermo vl̄ incōsuet⁹. q̄ fm̄
Augustinū. frequēt̄ signū acci-
pit̄ p̄ re. sicut̄ dicim⁹. Erat̄ erit
resurrectio d̄ni. Et vidēs fumū
dicit̄ se videre ignē. Un̄ sensus
est. credo. i. sacramentū fidei reci-
pio: vel recipere parat⁹ sum: id est
ad credendū me obligo. Dicit̄
etiā iste doctor: q̄ p̄rii postea te-
nent̄ puez docere in his q̄ sunt
de fide vel de bonis moribz: si
nō hz alios doctores vel parē-
tes. nunc aut̄ ex q̄ habēt parētes
catholicos r̄ visitant̄ eccl̄ias ibi
pon⁹ doceant̄: r̄ sic pat̄ri excu-
sant̄. Notādū etiā q̄ q̄ vult eē
ver⁹ p̄rii: nō solū debet m̄de-
re s̄ba solita: s̄ etiā tāgere puez
vñ respōsio non est de necessita-
te seu essentia cōpaternitatis spi-
ritualis: sed tentio seu lenatio.
Potest etiā cōpaternitas con-
trahi per procuratorem quantū

ad amicitiam: sed non quantum
ad cōpaternitatis spiritualis
vinculū. vnde solus procurator ē
verus cōpater r̄ non cōstitu-
ens procuratorem: vt habet̄ de
procuratoribz. ca. fili. vj. Deinde
sacerdos accipit̄ sc̄to chrysmā
te vngit̄ puez in fronte. i. in sum-
mitate capitis dices orationem
que sequit̄ sc̄z. Deus oipotens
pater d̄ni nostri Ihu xpi quite
regenerauit̄ ex aq̄ r̄ sp̄sc̄to r̄c.
Circa hoc tm̄ cauidū est sacer-
doti: ne puerum vngat̄ in fronte
sicut̄ iā plures fecisse cognoui. r̄
eos de cetero facere phibui r̄ in-
terdixi. Nam solus ep̄scopus ha-
bet vngere in fronte in cōfirma-
tione. Un̄ phibitū est inferiori-
bus sacerdotibz vt nunq̄ tan-
gant̄ frontem hominis aliqua
vntione. quoniā eis non cōpe-
tit. De hoc expresse habet̄ in glo-
sa. ij. c. quoniā in baptismo. de
sen. excommunic. lib. vj. vbi dicit̄
manifeste q̄ post baptismum sa-
cerdos iungat̄ i vertice chrysmā
te. non autē in fronte. quia hoc
est sol⁹ ep̄scopi. vt notatur de
consuetudie. c. quanto. Prohi-
bitio autē ne sacerdotes inferiori-
res iungant̄ in fronte. habet̄ i plu-
ribus iuribz. vt patet de conse-
di. v. ca. nouissime. Erroris autē
causam illorum sic erratū cō-
peri. q̄ libros vnticosq̄ suos ip-
sos sic grauit̄ decipe vidi. Nam
fere omes agēde r̄ libelli baptil-
males in h̄ loco sic habent. Dic-

faciat sacerdos crucem in fronte
 Corrigatque de cetero libros su-
 os erroneos ne a dño corrigat:
 et agat pñiam de errore pñito
 Adeant aut auctoritate ordina-
 nã: p quã cū eis sup hmōi erro-
 re comisso dispēset. Et fit etiam
 ista vinctio in capite: vt charitas
 que p spūscm datur abūdet
 semp in cordibz nris. Sm illd sa-
 pient. Oleū de capite tuo nun-
 q̄ deficiat. Un̄ r Ap̄ls. Charitas
 dei diffusa ē in cordibz nris
 per spūscm q̄ datus ē nobis.
 Ut sit ideo in fronte vt cogit se
 p̄motū esse i regale gen⁹ r sacer-
 dotalē: vt a chr̄i p̄sortio vocetur
 chr̄ianus: r eterni regni sit cohe-
 res. Et etiã statim tegit veste vl-
 mitra: vt itelligat se diademate
 regni r sacerdotali (sicut dicitur
 est) potiri. **Sed dubitat.** Nō-
 ne iam spūscm datus ē bap-
 tizato in ipa aq̄ bap̄tismi. Respō-
 deo q̄ sic sed differenter h̄ r ibi.
 Nã ibi datur ad peccatoz p̄re-
 nitoz remissionē. qz per ipam as-
 peritionē aque in bap̄tismo oīa
 p̄terita peccata purgata sunt.
Sed hic dat in ista vinctōe ad
 edificandū in corde nro dei r p̄-
 mi dilectionē. Consequēter dat
 bap̄tizato vestis cãdida q̄ debz
 ita disponi vt cooperiat totū ca-
 put r oīa loca vinctōnū. s. scapu-
 las r pectus: s̄z Hugo. que can-
 doze tuo figurã p̄fert acceptē no-
 uitas: r restitutionē innocētie:
 et sp̄m future immo:talitatis.

Hec est em̄ vestis in qua ad nu-
 p̄rias regis intrare quēlibet est
 necesse. Un̄ sacerdos iponēdo
 eã dicit Accipe vestē cãdidã san-
 ctã r imaculatã. i. vite innocētiã:
 q̄ tunc restituit ei quã p̄feras ad
 tribunal chr̄i. vt habeas vitam
 eternã: amē. **Pōt̄m** iste p̄n̄cus
 lus etiã suari p̄ alijs pueris ba-
 ptizãdis in eccl̄ia. vt d̄ de cōse.
 di. iij. c. si q̄s. vbi d̄. Si q̄s vo-
 luerit ch̄ysmate itez pannū lū-
 nire r sup̄ aliū bap̄tizãdū mitte-
 renō est absurdū. Et vltimo sa-
 cerdos tradit puero i man⁹ lam-
 padē: seu cereū incensum: qd̄ si-
 gnificat fidei r amoris lōgitudi-
 nē. Lumē em̄ significat fidē: sed
 incensum significat fidē informa-
 tã charitatis fervore. In manibz
 aut̄ acceptum significat bonoz
 opez exhibitionē. r cū tali chr̄o
 ocs occurrere debemus ad iudi-
 cium veniēti. Et iō dicit sacerdos.
 Accipe lãpadē ardētē r irrep-
 hēnsibile r custodi bap̄tismū tuū
 vt cum dñs ad nup̄rias venerit
 possis ei occurrere vna cū sc̄is r
 elect̄s dei i aula celesti vt habe-
 as vitam eternam: r viuas i se-
 cula seculorum: amen

De sacramento cō-
 firmationis.

Infirma

c h̄ de⁹ qd̄ opatus es i
 nob. Ps. lxxij. Post
 sac̄m bap̄tismi sequitur aliud qd̄
 mai⁹ est quantū ad m̄ltroz dig-
 B ij.

De sacramento
 Confirmationis

De sacramento

nicatez. Hoc em̄ a summis pon
tificibus. Lepis vel suffraganeis
tantūmodo tradit: sicut ⁊ a so
lis aplis tradebat. vt dicit de pse.
di. v. Man⁹. Prius em̄ vnctio
postea sequit cōfirmatio. ibi pec
catū dimittit. hic gr̄e dona dant
Datur aut̄ hic illa gr̄a: q̄ contra
singula vicia: ⁊ si nō semp: q̄nq;
tamē pugnat. Est aut̄ gr̄a qual
armatura q̄dam q̄ in h̄ deserto
post transitū maris baptisimi cō
tra vicia pugnam⁹. Sicut enim
submersis egyptijs a tergo seq̄n
tibus filios israel: filios isrl̄ olim
hostes oppugnaverūt p̄ deser
tum. sic submerso diabolo in ba
ptismo qui p̄mū nos inseq̄bat
multa nobis p̄ hui⁹ vite desertū
vicia p̄stituit: p̄tra q̄ vicia gr̄a in
hoc sacramento est data. q̄ quasi
armatura quadā ⁊ munitione q̄
dam munitamur. Un̄ post bap
tismi susceptionē in q̄ est gr̄a col
lata quātum ad innocētie ⁊ no
ue vite restitutionē. ⁊ gr̄e peti
ecclesia sibi dari sacramētū a dō
p̄ qd̄ in illa gr̄a cōfirmet. dicens
v̄ba p̄missa. Cōfirma hoc de⁹. s.
p̄ sacm̄ cōfirmatiōis: qd̄ opatus
es in nobis. s. p̄ gr̄am baptisimal
renouatiōis. Ita duo sacramē
ta ita sunt p̄iuncta q̄ ab invicem
nisi morte puenire nullatenus
possunt segregari: ⁊ vnū sine al
tero nite p̄fici nō potest Ita dicit
Melchisedes papa scribens hy
spaniarū ep̄iscopis. cuius ver
ba ponuntur de consecratione

dist. v. De his vero. Diffinit̄
autē istud sacramētū fm̄ do
ctorem subtilē sup. iij. sententia
rū. dist. vij. q. j. sic. Cōfirmatio
est vnctio hominis viatoris aliq̄li
rer consentiētis: vel libero arbi
trio nōnunq; vsi: facta in fronte
figura crucis cū chrysmate sc̄ifi
cato ⁊ a ministro idoneo simul
cū intēctione debita inungēte: ⁊
verba debite p̄ferēte. signās effi
cacē ex institutione diuina vnctio
nez anie p̄ gr̄am: roborās ad cō
fitendū cū p̄stātia fidē xp̄i. Et h̄
berm̄ Tho. sup. iij. senten. Cōfir
matio ī re est ipa linitio chrysmatis
sub forma verborū p̄scripta

Que sint de substan
tia huius sacramenti.

Arca qd̄

sc̄andum est sc̄dm
Petrum de charā.
super. iij. disti. xvij.

⁊ Archidiacono. de conse. disti. v.
nouissime. Quinq; dicunt de
substantia hui⁹ sacramēti. duo
ex parte sacramēti in se. s. mate
ria chrysmatis: id est. oleū cū bal
samo ab ep̄iscopo sc̄ificatū: vt
habetur de pse. dist. iij. Presby
ter. nec potest sine tali oleo con
ferri hoc sacramētū: eo q̄ sc̄dm
Thomā super. iij. disti. vij. q.
ij. art. ij. illa sacramēta que sibi
ministrum determinant etiam
materiam sanctificatā requirāt
⁊ exigūt. Sed sacm̄ qd̄ nō det
miat sibi ministrū nisi q̄tū ad so

confirmationis

11

lénitate: non h3 materiã scificatiã qntũ ad necessitatẽ: sed qntũ ad solénitatẽ: vt baptisimus. Et q: h3 sacrm determinat sibi ministru. ideo etiã reqrit materiã scificatiã ab eo q est minister huius sacri. s. ab ep̄o. Quare autẽ materia est chrysinã. ostendit ar. ij. dicens: q hoc sacrm sumpsit in initium ab aduentu sp̄scti in discipulos q apparuit in linguis igneis: sed igni nihil puenientius accipi p̄ loco eius p materiã in pfirmatõe q oleũ. qã lucet ⁊ nutrit ignẽ. figurã autẽ lingue conuenienter accipit balsamus p̄ odorẽ: qã ppter p̄fessionẽ lingue odor boni noticie dei diffundit in omni loco. Iedo sicut visibilis apparitio sp̄scti fuit in igne figurata in figura lingue. Ita materia pfirmatiõis est ilo co balsamato: vt oleum p̄ineat ad conscientiã quã oportet habere nitidã eos qui p̄fessores diuine fidei cõstituuntur. Et balsamus ad bonã famã p̄inet quã oportet diffundere ⁊ p̄bis ⁊ factis in p̄fessione fidei. Hec san. Tho. Et licet xp̄us circa institutionẽ huius sacramenti non fuit vsus tali materia: nec apli post eũ: tñ ideo hodie ecclia non vtitur incongrue tali materia: eo q ch̄s non alligauit potentia sua sacramentis. potuit em̄ sine tali materia conferre per aliũ modũ gratiã huius sacramenti. Similiter s3 doctorẽ subnilẽ potuit cũ

discipulis disp̄sare in p̄mittina ecclia: vt p aliũ modũ p̄ferrẽt h3 sacrm: maxie cũ tũ erant aliqua signa sensibilia: vt puta descensus sanctisp̄s desup. ⁊ donum linguaz: que oia accipiebãt confirmari per apostolos. Vñ non fuit necessaria eis materia huius sacramenti in signo tã occulto: ex quo in magis visibili ⁊ euidentiõri illud p̄ferebant. Credit tñ idem doctor q hec materia ab aplis sit instituta: licet nõ legat. **Secundũ** qd est de suba huius sacri e forma p̄boz: q est hec **L**o signo te signo sancte crucis: ⁊ cõfirmo te chrysinato salutẽ: in no. pa. ⁊ fi. ⁊ s. i. amẽ. Refert tñ Archidiaconus de cõse. dist. v. c. nouissime. ⁊ fm Hugonẽ ibidem tenuisse: q nec forma p̄dicta nec alia e necessaria ⁊ de suba huius sacri. immo credit q sacrm olei: ⁊ sacrm chrysmatis p̄t cõferri sine verbo: dũmõ fiat vnctio d oleo vel de balsamo p̄secrato. Idem etiã notat. xcv. di. c. puenit. Illd tñ ibi dixit sub dubio. Ego tñ istd dictũ minus recipio: nec admitto: eo q nec iure nec rone cõsistit: ⁊ oibz theologie magis aduersat. **Tertũ** qd e de suba huius sacri qd reqrit ex pte ministri: est dignitas pontifical seu ep̄alis ⁊ intectio debita. Intantũ em̄ requiritur ministerium pontificis in collatione huius sacramenti: vt si per aliũ simplicem sacerdotẽ fieret etiã de cõmissiõe nõ

De sacramento

valeret: licz fm quosdā papa p̄t
simplici sacerdoti cōmittere: vt
posset hoc sacm̄ p̄ferre. Et hoc
tener glo. c. iij. de cōsuetudine.
Hoc etiāz tener ibi Hosti. Hoc
etiāz tener Archi. xcv. dist. puenit
Hoc etiā idē approbat sanctus
Tho. sup. iij. di. vij. q. vi. art. iij.
vbi assignat rōem di. q. papa p̄
hoc q. est epoz summ⁹: nō dicit
h̄re plenitudinē pr̄tis p̄ relatio
nē ad corp⁹ dñi vez: sed p̄ rela
tionē ad corp⁹ mysticū. Et quia
grā sacralis descendit in corpus
mysticū a capite. ideo oīs opa
tio ī corpus mysticū sacralis per
quā grā dat depēdet ab opatio
ne sacrali sup corp⁹ dñi vez. Et
ideo solus sacerdos p̄t absolue
re in foro p̄niali: ⁊ baptizare ex
officio. Et ideo dicendū q. p̄mo
uere ad illas p̄fectiōes q. nō re
spiciūt corpus dñi vez: sed solū
corpus mysticū p̄t a papa q. ha
bet plenitudinē p̄nificat̄ pr̄tis
cōmitti sacerdoti q. h̄z actū sum
mū sup corpus dñi vez. nō autē
diacono vel alicui inferiori qui
nō h̄z p̄ficere corp⁹ dñi vez: sic
nec absolue re ī foro p̄niali. Nō
autē p̄t simplici sacerdoti cōmit
tere p̄mouere ad p̄fectiōē q. re
spicit aliq. mō corpus dñi verū.
Et ideo simplex sacerdos ex mā
dato pape: nō p̄t p̄ferre ordinē
sacerdotij: qz ordies sacri habēt
actū sup corpus dñi vez vel su
pra materiā ei⁹. P̄t tñ p̄cede
re sacerdoti q. p̄firmet: q. a cōfir

matio p̄ficit eū in actu corpis xpi
mystici: non autē h̄z aliquā rela
tionē ad corp⁹ dñi vez. Et hoc
dictū appbat in toto petrus de
charā. sup. iij. s̄niaz. di. iij. secū
do p̄ncipali. q. i. ar. ij. Hoc idēz
appbat Scot⁹: ⁊ licet Bonauē
tura videat p̄missis p̄tradice re.
tamē assistendū est maiori par
ti doctoz p̄dictoz: q. cū determi
natiōe eccl̄ie hoc appbātes con
sentit in toto ⁊ p̄cordāt. Quar
tū qd est de substātia hui⁹ sacri
est ex parte suscipiētis. s. loc⁹ su
scipies q. est fr̄s. Unctio em̄ fit
ad p̄significandū id qd p̄fert in
sacro. Unde in p̄firmatiōe p̄fer
tur audacia p̄fessionis. cui⁹ op
positū. s. timor: ⁊ erubescētia p̄n
cipali⁹ ⁊ euidentius in fr̄te mani
festat̄. ideo fit unctio fr̄s. Nec
est rō Archidi. de p̄se. di. v. No
uissime. Alia autē rō fm Petrū
sup. iij. di. vij. q. iij. qz ē robur
in fr̄te signat̄. iuxta illud Eze.
iij. Ecce dedi frontē tuā dūno
frontibz eoz. Un̄ in tribz sacra
mētis fit triplex unctio sc̄ti chryf
matis: sed tñ diuersificant̄ ex fi
ne. qz ī baptismo vt dictū est fit
in verice: ad h̄candū fidei susce
ptionē: qz vertex est loc⁹ rōnalis
In p̄firmatiōe ī fr̄te fit unctio
ad h̄candā audaciā p̄fessionis.
cuius ipedimentū. s. timor: vl⁹ ve
recūdia in pallore vl⁹ rubore fr̄o
tis ostendit̄ ex p̄pinq̄rate cellu
le memoratiue ⁊ imagiatiue. In
ordine p̄o in manibz fit unctio

confirmacionis

ad faciendū p̄tēz cōsecrādi eoz/ pus dñicū. Nec petrus. Aliam
rationē ponit canō dices. Spi-
ritus sc̄tus i baptisimo tribuit ple-
nitudinez ad innocentia: in p̄fir-
matione augmentū ad grām p̄re-
stat. In baptisimo regeneramur
ad vitā: post baptisimū p̄firma-
mur ad pugnā. In baptisimo ab-
luimur: post baptisimū roborā-
mur. Regiāno p se soluit. cōfir-
matio armat z instruit ad agones
hui⁹ mūdi z plia. de cōse. dist. v.
sp̄ū sc̄tus. His omnibz p̄sonās.
Raban⁹ de insti. de li. i. c. xxx. dicit
Signat in baptisimo baptizat⁹
cū chrysmate in capitis summi-
tate. i. in vertice p sacerdotē sim-
plicē. p p̄fitec̄ hō in frōte: vt in
p̄ori vnctione. i. in summitate ca-
pitis in baptisimo fecit sup ip̄m
sp̄ū sc̄ti descēso ad inhabitatio-
nem deo cōsecranda. in secūda
quoqz. i. in p̄firmatione: vt eiusdē
sp̄ū sc̄ti septiformis grā cum
omni plenitudine sc̄ritatis: sciētie:
p̄ritatis z veritatis venire in ho-
minē declaref. Habent ista p̄ba
de p̄se. dist. v. nouissime. Datur
autē hec grā non solū cōmunif
sicut in alijs sacramētis: sed etiā
specialit̄: p quam q̄s deputatur
ad effectū sanctitatis z idoneus
efficit ad ip̄m confitendum. Et
hec est maxia vtilitas. Cū h̄ de-
bēt p̄sare hoies. z istd sac̄z nō
p̄mittēre. nā obmissio ip̄s⁹ aug-
mentū grē subtrahit.

De accidētibz circa sacramē

tum confirmationis.

Insequē

ter videndū est de ac-
cidētibz hui⁹ sacramē-
ti: q̄ sunt iij. Primo q̄ istud sa-
cramētū ē p̄ferēdū a ieiuno epo.
vt dicit ca. de cōse. dist. v. vt epi.
Hoc autē ē p̄pter venerabilitatē
hui⁹ sacramēti. qz venerabil⁹ ē
vt a ieiuno cōferat. In necessita-
te tñ p̄fert post p̄adiū. p̄sertim
qn̄ est multatudo cōfirmādoz:
q̄ ante p̄adiū cōmode expedit i
nō p̄r. Vel qn̄ aliq̄ veniūt de lō-
ginqz: nō volētes expectare in cra-
stinū. Vel quādo ep̄us nō p̄r ex-
pectare in crastinū. Cū mel⁹ est
vt tūc cōfirmētur q̄ si ep̄o rece-
dēre sic dimitterētur. Secundo
q̄ istud sacramētū sit a ieiunis
hominibz sumendū p̄pter reue-
rentiā z honestatē hui⁹ sacramē-
ti. vt dicit in ca. vt ieiuni. de p̄se.
dist. v. Tñ vt dictū est in necessi-
tate etiā post p̄andū p̄r suscipi
Tertio q̄ in susceptiōe huius sa-
cramēti debet alter p̄firmat⁹ re-
nere p̄firmādū: eo q̄ ille q̄ acce-
dit ad illud sacramētū nō h̄z ro-
bur per se stādū: nec p̄sumit p̄se-
stare nisi adiur⁹ ab alio. Licet autē
de rōne hui⁹ sacramēti p̄firma-
tus debeat esse q̄ illū dz tenere:
tñ si nō est p̄firmat⁹ p̄pter hoc
non est minutū hoc sacramētū
licet grauit̄ peccet. de cōse. dist.
v. nouissime. Quarto requi-
ritur q̄ locus vnctionis liget p̄a

z

*De accidētibz
circa istud sacramē-
tum confirmationis*

De sacramento

no quousq; sicet: et postmodū
etiā fm Hugonē debet hō esse
sub quadā disciplina i custodi
endo chryisma. s. ne caput lauet
vsq; ad septē dies: ppter septē
dona spū sancti que tūc recipit.
Hoc tñ hodie nō bñ seruat. Bo
nū tñ esset seruare ppter reueren
tiā sacramēti: et significatiōe p
dictā. Cōsuetudo autē nostra est
q; ligatura illa portetur vsq; ad
tertā diē. et tūc tertia die cobu
ret pānicul⁹: et locus frontis bñ
cū sale et aqua lauet: et aqua in
focū vel in fornacem fundatur.

Laurela huius sacramenti.

*De cautelis
q; fieri gfirmat⁹*

Rimo ca

ueat sacerdos ne ali
quē p̄s confirmatū

Afirmet. qz hoc sacm est irreite
rabile: cū imprinet caracterē in
delibilē: sicut et bap̄tismus. Et
etiā: quia magnā iniuriā faceret
sacramento q̄ istud reiteraret: cū
per hoc p̄ma p̄firmatio iudicat
nihil esse. **S**ecōdo caueat confir
māndus ne bis pcurare sciēter se
faciat. Nā talis p̄ p̄nia d̄z ingre
di monasteriū: tibi sub habitu
reglari deo famulari: vt dicitur.
De conse. dist. v. dicitū est nobis.
Tertio caueat ne vxor teneat in
p̄firmatione virū vel maritum
suum: vel econuerso ppter con
trahendam cognationem spiri
tualem: que impedit matrimo
niū contrahendū et cōiugalem
actum. Nam tales debēt absti

nere abinuitē vsq; ad mortem
ipsozū: et sic sepani debēt a thoro
licet nō absoluant a vinclo ma
trimonij vsq; ad mortē. **S**i
militer caueat ne quis filiū pro
prium teneat: qz etiā cōtrahitur
cognatio spūalis inter cōiuges:
nō tñ matrimoniū dirimes: sed
tamē grauitur puniunt iuges.

Similiter caueat ne soror fra
trem vel econuerso teneat: qz sus
ficiat inter tales vinculū cogna
tiōis carnalis. **S**i tamē fieret ni
hil impedit: sed tñ honestius est
abstinere. Nā turpe est audire
si frater vocaret sororē in hoc ca
su cōmatrē vl econuerso. Alij tñ
cognati vt patruales fratruales:
auūculi patrini tē. bñ p̄nt rene
re cōfirmādos nepotes et alios.
Quarto caueat cōfirmāndus
vt non accedat istud sacm nisi
cōfessus si est conscius alicuius
mortalis peccati: ne ponat ob
stem grē quā suscipiturus est in
hoc sacramento. **Q**uantū tñ est
ex vi sacramēti suscipit ip̄s sacra
mentū: nō tñ esse sacri. s. gratiā.

De sacramento eucharistie.

Ecipite et

a comedite. **M**at. xvi. et
de conse. dist. ij. panis.
Quia suscitari a peccatis p̄ ba
ptismū: et cōfirmari in gratia per
cōfirmationem ne laborātes in
via p̄sentis vite in certamine spi
rituali deficiāt: opus em̄ habēt
refici cibo spirituali. Alioquin

eucharistie

saluatore testare. Si dimissi ieiunium fuerit deficiet in via. **Mat. xv.** Ideo post duo sacra sequitur tertium. scilicet venerabilis eucharistia, quod est cibum aiarum nostrarum: iuxta illud **Joh. vi.** Nisi manducaueritis carnem etc. Ne igitur omittat: sed frequenter sumat a fidelibus: hortatur saluator in verbis promissis dicens. Accipite et comedite. Et rectus ordo est ut post baptismum et post confirmationem sumat hunc venerabile sacramentum ab adultis. Legimus siquidem quod submersis egyptiis in mari rubro: transitque mari predicto filii israel novum pascha in azymo pane fecerunt in deserto. sic nos submersis demonibus in baptismo cum peccatis nostris in deserto huius mundi pascha novum in azymis sinceritatis et veritatis huius sanctissimi panis facere debemus. Circa hoc sacramentum excellensimum tria sunt consideranda. Primum quod de se ipso. Secundum quod de materia sui necessaria. Primum est ordo sacerdotalis. Nullus enim potest hoc sacramentum perficere nisi sacerdos. unde ne laicus nec angelus bonus potest perficere. Quia non habet quod prestat super actum consecrationis huius sacri nisi ordinatus in sacerdotem: non enim meritis scripturas, sed auctoritate officii et ministerii sacerdotalis hoc sacramentum perficit. Iuxta illud Non in meritis consecratur: sed in verbis conficit sacerdos. Ex quo patet error illo-

qui dicunt quod si laicus proferet verba canonis super panem triticeum conficeret sacramentum. quod omnino est falsum. Nec debet quez mouere illa hystoria que refert de quibusdam pastore laico qui ad discipulos per verba canonis et consecrationis in ecclesia a sacerdote ipse consecrationis placuit: ipsi etiam venientes ad greges suos super pane protulerunt eadem verba. et statim apparuit puer pulcherrimus. Ibi enim non fuit caro christi sic est hoc sacro a sacerdote confecto: sed ibi fuit miraculose expressione diuina quodam figura et species carnis diuinitus formata. nec ille puer erat verus christus deus et homo habens animam: sicut est in sacro isto per sacerdotem confecto: ubi realiter est christus cum diuinitate et humanitate et anima sua sicut nunc est in celo. Nec etiam illa caro illius pueri adoranda fuit sic christus: nec sumenda pro corpore christi: sed per quodam miraculoso corpore et opere diuino veneranda sicut alia miracula diuina. Sicut etiam dicimus de sanguine illo qui de cruce de imagine lignea passionis christi quam cum quodam iudei in cellario profodisset in promeliis christi subito emanauit quodam humor sanguineus in manna quantitate: qui visus iudei illi fuerunt pueri. Ille enim humor non fuit sanguis christi verus: sicut est in sacro. nec dignus tali adoratione: sic quod est in calice: sed modo suo venerandum tamen miraculosum opus dei. Et de tali humore sanguineo collecto

L ij

De sacramento

in loco predicti cellarij fuit per
diuersas partes mundi distribu-
rum. Ex quo permenerat error si
deluū q̄ putātes vez xpi sangui-
nem esse adorabāt eū adoratoe
latrie: sic idolatrabāt. imo da-
to q̄ fuisset ver⁹ sanguis xpi sub
cruce xpi collect⁹: adhuc minus
esset adorandus q̄ iste q̄ est in ca-
lice p̄ sacerdotē consecrat⁹. Rō hu-
ius est. qz ille diuinitus est a diui-
nitate q̄ cito defluxit ad terrā de
xpo: nec potuit dici fili⁹ dei am-
pli⁹ nisi xpo reunire⁹ ⁊ reintegra-
tus. Iste autē q̄ est in calice p̄uice⁹
est diuinitati: qz de ipso sanguine
verum est dicere. Hic est verus
filius dei. Cum ibi ratione con-
comitatie sit etiam vera caro cri-
sti ⁊ anima eius ⁊ diuinitas.
Archidiaconus de consecratio-
ne. dist. ij. qui māducat: tenet q̄
non remanet aliq̄s sanguis sub
cruce domini. nec etiāz de carne
prepuicij: sicut Rome monstraf-
zin Hildeheim: sed erronee. qz
tunc habuisset duo p̄pucia: qd̄
tū est falsuz ⁊ nō tenedū. Mag-
ne itaqz dignitatis sunt sacerdo-
tes q̄ h̄ p̄nt qd̄ nullus citra deū
facere potest. Sed p̄ch dolor di-
gnitate suā minime attendunt.
nullius pene reputātes estimā-
tiōis. *Secundū qd̄ est de sub-
stantia huius sacramēti est ma-
teria debita. s. panis tritice⁹. Et h̄
ideo: qz dñs se grano tritici com-
parauit. Joh. xij. Cum etiā qz
xps credit sic cōsecrasse. Unum*

vicis est materia debita ⁊ neces-
saria. qz xpus se viti cōparauit.
Joh. xv. Ista autē duo. s. panis ⁊
vinū ita sunt cōiuncta in cons-
ecratione vt nequaquā vnum sine
aliō d̄z consecrari: aut a celebrante
suscipi. Iuxta illud Helasij. Sa-
cerdos corp⁹ xpi sine ei⁹ sangui-
ne nunq̄ d̄z suscipe: aut em̄ ite-
gre sumat: aut ab itegr̄s abstine-
at. qz vni⁹ eiusdēqz mysterij di-
uisio sine grādi sacrilegio nō p̄t
puenire. de cōse. di. ij. Cōpim⁹.
Nō putet tñ q̄s ex h̄ q̄ sacerdos
quātū est de rōne sacramēti nō
posset cōsecrare hostiā p̄ se sine
calicis consecratioe. qz forma cō-
secratiois panis ⁊ calic⁹ nō se ex-
pectat. qz altera sine altera totū
effectū opatur q̄ cito p̄fert. S̄
tñ dico q̄ hoc sacerdos nō p̄t fa-
cere sine graui peccō. Ad dēda est
etiā vino modica aq̄. q̄ fear p̄uicij/
ctioe populī ad xpm in h̄ sacro
Et licet sine aqua in solo vino
poteat confici. non tamen sine
grau peccato. E conuerso vero
sine vino in sola aqua nihil con-
ficiatur. ⁊ hoc tunc graui⁹ est pec-
catū q̄ primum p̄pter idolatriā
quam cōmittit popul⁹ tēpore ce-
lebrationis ⁊ eleuationis: quo-
rum omnium est reus celebrās.
Tertium quod est de substan-
tia huius sacramēti est debita
forma verborū: q̄ est hec sup ho-
stiam. Hoc est em̄ corpus meū.
Et sup: a sanguine. Hic est em̄
calix sanguinis mei noui ⁊ eter-

nitestamenti: mysteriū fidei: q̄ p vob̄ ⁊ p multis effundet in remissionē peccatorū. Circa q̄d sciendū est: q̄ licet illa cōiunctio em̄: posita i ambob̄ formis nō sit d̄ substantia forme simpl̄r necessaria, d̄z t̄m apponit̄ in vsum eccl̄ie: q̄ v̄sus a beato petro iniuriū sumpsit. ⁊ grauit̄ peccant om̄it̄eres eā. Nō aut̄ p̄mittitur Accipite ⁊ manducate ex h̄ oēs. p̄ner ad vsum sac̄r̄: ⁊ nō est de substantia forme. Sed si querit̄: q̄modo ista locutio est vera: cū sacerdos dicit. Hoc ē em̄ corp̄ meū. Hoc em̄ videt̄ falsū si ex p̄sona sacerdotis illa v̄ba dicat̄: cū sacerdos nō intendat confiteri sibi suū p̄p̄riū corpus: s̄z xp̄i. Ad hoc respondet̄ breuit̄ q̄ ista verba sacerdos nō p̄fert ex p̄sona sua: sed xp̄i. Demonstrat̄ aut̄ illd̄ pronom̄ hoc: v̄z corp̄ xp̄i in ordine ad totā cōpositionem hui⁹ forme. Hoc ē em̄ corp̄ meū. Nō q̄ plato isto solū p̄nomine h̄ statim sit corpus xp̄i: sed p̄olara tota forma a xp̄o instituta: q̄a in vltima parte istoz v̄b̄oz sit trāsubstantiatio: ad quā ordinant̄ p̄cedētia. Et p̄ isto v̄lterius sciendū ē q̄ fm̄ b̄m̄ Tho. sup̄. iij. di. viij. q. v. ar. ij. **Forma hui⁹ sacram̄ti differt a formis alioz sacram̄toz i duob̄. Primo q̄ forma alioz ip̄ortat v̄sus materic. forma aut̄ istius importat consecrationē t̄m. q̄ cōsistit in trāsubstantiatiōe materic. Un̄**

minister vel sacerdos in p̄ficiendo h̄ sacram̄tū nō h̄z aliū actū nisi plationē v̄b̄oz ex p̄sona xp̄i. **Sec̄do: q̄a alioz sacram̄toz forme ex p̄sona ministri p̄ferūt. forma aut̄ istius sacram̄ti a ministro in p̄sona profert̄ christi. Ad intelligēdū aut̄ q̄dlibet v̄b̄ū positū in hac forma ē sciendū q̄ hec forma est sufficientissima. Primo quātū ad operatiuā potentia: q̄a cū factio habeat suam cōpletionē. ideo cōueniēter ponit̄ istd̄ p̄nom̄ hoc: demonstrās panē q̄ est trāsubstantiāt̄ in panē christi: ⁊ idē cū corp̄e christi. Sec̄do ē sufficiēs quātū ad modū operādi. q̄a hic terminus ad quem: est sine om̄i imutatiōe ex parte sui. Ideo b̄m̄ ponit̄ ly est: designās p̄manētia: ⁊ nō ponit̄ verbū fiendi. s̄. erit: designās mutationē. Tertio ē sufficiēs ex preoperis: q̄a hic corp̄ xp̄i v̄z designat corpus xp̄i mysticum. q̄d h̄z diuersas p̄tes: ⁊ forte diuersas rōnū: p̄pter differentē gratiā gratis datā. Ideo melius d̄z corpus q̄z caro. Quarto ē sufficiēs ex preoperatis. Un̄ corpus christi nō t̄m signat corp̄ xp̄i v̄rū: s̄z etiā significat corp̄ christi mysticū: ⁊ cū h̄ non possit facere s̄z se: sed in quātū ē v̄nū vel v̄nū cū diuinitate. ideo p̄gr̄e ponit̄ ibily meū. Quinto ē sufficiēs ex pre effectus principij. Un̄ q̄a iste effect⁹. s̄. corp̄ xp̄i ē t̄te nobilitatis q̄ non fit in sac̄ro nisi a**

L iij.

De sacramento

Deo immediate. nec mister hz ali/
que actū speciale in isto sacro: si/
cut in alijs: ideo puenient factū
ē q̄ ista forma nō pferit in psona
alicui: s; dei absolute: sicut vox
hois p tubā: ita vox dei p hoies
**Quartū qd̄ est de substantia hu/
ius sacri:** est intētio p̄secrātis scz
vr̄ in sp̄ali vl̄ in ḡnālī facere ve
lit qd̄ facit eccl̄ia. vl̄ qd̄ fecit ip̄s
z statuit faciendū. Licet t̄m intē/
tio sp̄ est necessaria de substantia:
nō t̄m attrētio. vñ si mēs rapit ad
alia ex infirmitate: vel negligētia
vl̄ incuria: nō id̄ est min⁹ p̄seca/
tū q̄ si affuisset attrētio. Peccat
t̄m ille q̄ p̄secrat z nō itelligit: z se
nō recolligit: quāto attrēti⁹ p̄t ad
cōsecrationē. Nā d; attrētus esse
ad h̄ vt̄ p̄sideret qd̄ facit. z tunc
maxie q̄n p̄tres hostias p̄secrat
p̄ cōicantib; vñ d; h̄e respectū
specialez ad illas hostias oēs q̄
sunt corā eo: alias em̄ si haberet
ḡnālē intētionē ad oēs hostias
q̄ sunt i altari staret q̄nq; q̄ etiā
illas q̄ sunt in pixide: reli due cō/
secraret fm̄ quosdā. Nō t̄m autē
nō apparet hoc. q; ex q̄ nō intē/
dit p̄secrare alias nisi q̄ sūt corā
ip̄o de p̄pinq; cumulare ad vnū
locū: quāntūcūq; ḡnālī intēdat
sup̄ eas nō consecrabit nisi illas
Similit̄ dico q; si hostia aliq; ia/
ceret sub palla nō cōsecrata: ab/
scōsa in tpe p̄secratiōis: forte per
obliuionē d̄erict̄ dimissa: ex q̄ sa/
cerdos de ea nō intēdit: non est

p̄secrata. Secus dico si hz intē/
tionē ad omnes q̄ sunt ante eū:
tūc z illā hostiā abscofam p̄seca/
bit. T̄m dicit Jobā. caldīn̄ estis in
suppletionib; suis de officio or/
dinarij. Si sacerdos: q; si sacer/
dos credēs ponere. xvi. hostias.
ponit. x. si i intētio e sua est tantū
cōsecrare quāntū hz ante scōs
sunt p̄secrate. Et ideo dicēdū est
q; sufficit sacerdoti habere inten/
tionē d̄eterminatā faciēdi qd̄ fa/
cit eccl̄ia sup̄ totaz materiā poz/
dinatā sine specificatiōe numeri
fm̄ mḡm. Fr̄āciscū de braga in
quadā questiōe disputata. Idē
dico de vino p̄fuso sup̄ altari p
negligentiā p̄fusionis tpe in cali/
cē. q; illud nō p̄secrat dū sacer/
dos nō intēdat sup̄ illd̄. Et ideo
dixi q; maxie requiritur intētio sup̄
illa q̄ sunt corā sacerdote posita
in tali loco t̄m z nō in alio. Ex il/
lo soluit̄ dubiū an scismatic⁹ vel
hereticus p̄ficiat hoc sacrm̄. Pa/
tet em̄ q; sic cū talis p̄t habere in/
tētiōez eccl̄ie in p̄ficiēdo: z hoc
maxime vniuersalē. s. intēdendo
facere qd̄ ip̄us fecit: z instituit fa/
ciēdū: z qd̄ eccl̄ia facit: licet etiā
nō intēdat in sp̄ali. q; ex quo ē
in heresi vel in scismate: ip̄e cert⁹
est z credit nihil valere vl̄ facere
p̄pter peccatū i q̄ est: nec obstat
capl̄ in scisma. xxiij. q. i. vbi dicit̄
q; scismatic⁹ exccrare p̄t non autē
consecrare: qd̄ itelligit quāntū
ad efficaciam sacramēti. q; nō opa

15
eucharistie

tur effectū salutis in illo sic cōse-
 crante illā vel cōficiere ppter sal-
 ma vel heresim: sed tñ est verū
 corpus christi Similiter etiam
 illud intelligitur: scilicet vbi dicitur
 Non est corpus christi qd sal-
 maticus conficit id est q non est
 verum corpus christi: quantū
 ad conscientiam in scilicetate vel
 heresi. quia sibi non proficit: sed
 officit id est nocet. Nihilomin⁹
 tamen quantum est ad verita-
 tem sacramenti est vtz corp⁹ xpi.
 Similiter in canone audiui⁹.
 vbi dicitur q scismaticus exetra-
 re potest non autem consecrare.
 intelligit vt dictum est. Unde
 patet illos indistincte facere: q sa-
 cramentū p rutenos: aut grecos
 pfectū i forma ecclesie blasphemā
 tāt et deridēt. cū ibi sit vtz cor-
 pus xpi. Cōsulit tñ isti facerēt vt
 illuc nō irarēt: nec inspicerēt in
 ipoz ecclesias q vt veniētes illuc
 viderēt. Cōcludendo g̃ dico q
 ad hoc sacm̃ p̃ficiēdū sufficit tri-
 plex p̃ditio ex pte p̃ficiētis. Pri-
 mo q sit sacerdos rite ordinatus.
 Secūdo q possit s̃ba p̃ferre p̃se-
 cratiōis. Tertio q possit h̃ere de-
 bitā intentionē faciēdi qd facit
 ecclesia. Propter defectū p̃me cō-
 ditionis null⁹ laic⁹ quantūcūq;
 sc̃tus: nec sacerdos gētil⁹ (vt tar-
 taroz) p̃ficiūt: qz nō sunt rite in-
 forma ecclesie ordinati. Propter de-
 defectū sede cōditōis mut⁹ nō p̃t
 p̃ficere. qz nō p̃t s̃ba p̃secratiōis

p̃ferre Propter defectū tertie p̃di-
 tiōis carēs vsu rōnis et ebriol⁹
 nō dū digest⁹ n̄ p̃t p̃ficere: cum
 nō h̃ebāt intentionē debitā. S̃z
 p̃ma p̃ditio ē p̃pa. qz sol⁹ sacer-
 dos et q̃libet p̃ cui p̃nt cōpetere
 iste p̃ditio ē. s. p̃tatio et intentio.
 Nec obstat si instat de ṽgda-
 ro q nō sit sacerdos: qd tñ nō ē
 vtz. qz characterē sacerdotalē s̃
 bi semel i ordib⁹ susceptis colla-
 tū: null⁹ p̃t delere. Quāvis talis
 degradat⁹ p̃dar p̃uilegiū clerica-
 le: et tradit curie seculari. tñ si cele-
 braret p̃ficeret. qz auctoritas sub-
 stāntica nō ē sibi ablata: quantū
 ad p̃tate sacri: s̃z tñ q̃tū ad ex-
 cutionē legitimā: q caret q̃ ad se
 et ad alios et q̃ ad totā ecclesia. Qñ
 ar̃ d̃: q scismatic⁹: excōdicat⁹ here-
 tic⁹ et degradat⁹ nō p̃ficiūt: intel-
 ligendū ē q nō p̃ficiūt rite et ordi-
 nate nec legitime quantū ad effectū
 am sacri: vt. s. sit vtil⁹ illa cōsecratio
 ad salutē eis: s̃z tñ p̃ficiūt quantū
 ad veritatē sacramenti. Et hoc ca-
 tholice sentiendū est de isto sa-
 cramento om̃issis opinionib⁹ ml-
 toz. Et si quis cōtra p̃dicta obji-
 ciat magistrū sen. li. iij. dist. viij.
 vbi dicit tales nō posse p̃ficere:
 Salua pace magistrū dico q in
 hoc non tenetur. Tamen prop-
 ter sui reuerentiā vt eius dictū
 potius valeat q̃ pereat intelligē-
 dum est q tales non possunt cō-
 ficere de iure et sine peccato seu
 ordinate: sed de facto bene pos-

De sacramento

sunt. Nec moueat aliquē ratio magistri ibi posita: p̄ quā dicit: ideo non posse p̄dictos p̄ficere: q̄ nemo in ista p̄secratioe dicit. Offero: sed offerim⁹ hoc sacrificiū. Nemo igit̄ nisi fuerit mēbrū eccl̄ie p̄t dicere cū alijs offerim⁹: quasi esset vna de p̄sonis eccl̄ie. Un̄ cū heretici ⁊ scismatici non sint mēbra eccl̄ie: nō p̄nt dicere offerimus. ḡ nec p̄ficere. Ad q̄d dicimus q̄ oblatio nō p̄tinet ad rationē p̄secratiois. vñ nō necessario req̄rit̄ vt offerat̄. Ita soluit doctor subtilis sup. iij. dist. viij. q. ij. ⁊ Tho. eadē dist. q. i. art. iij. ⁊ iij.

De credēdis circa hoc sacm.

*De credēdis
nra hoc sacramentum*

Prte oia

credēdū ē q̄ in hoc sacro idē ch̄s q̄ de virgine natus ē: ⁊ p̄ nob̄ passus est ⁊ c̄. Et sicut ibi verus est x̄ps: ita etiā ē ibi sub vna quātitate: s̄z nō quantificatiue. h̄ ē tm̄ dicere q̄ nō vnt̄ illa quātitate occupādo locū. Sic etiā non vnt̄ claritate sua illuminādo aerem. Sed credēdū ē q̄ corpus x̄pi p̄t esse i plūb̄ loc̄ q̄ntūcūq̄ p̄les panes trāsubstantiātur in ip̄m. Un̄ in celo ē localiter: in t̄bo diuino p̄sonaliter: in altari sacramentali. Sed ⁊ esse naturale eius: ē esse i celo in vno tm̄ loco. fm̄ ēē sacrale eius: p̄t ēē in diuersis locis. Est ḡ hic s̄z q̄ multa in ip̄z trāsmutari p̄nt. Sed s̄z esse

personale nō ē in loco. Un̄ dicit Petrus de tharā. sed ⁊ q̄ vñ ē ⁊ diuindū in se: nō p̄t ēē nisi in vno loco: sicut nec angelus nec aliō corpus. sed s̄z q̄ in ip̄z multa trāsmutari p̄nt indiuidua: sic p̄t ēē in diuersis loc̄. di. x. q. ij. ar. ij. sup. iij. sniaz. Tertio credēdū ē s̄z Tho. q̄ cū corp⁹ x̄pi apparet i specie carnis vl̄ pueri vtrū ibi appareat vez corp⁹ x̄pi vel an ille species sint pp̄rie corporis x̄pi: nō oino determinatū ē a doctorib̄. Un̄ secure d̄ q̄ ille dimēsiōnes panis manent: ⁊ in eis alia accidentia sensibilia sup̄ducunt diuina s̄rute q̄ specie carnis p̄tendat̄. sic accidentia q̄ p̄t erant p̄tendebant specie panis. Qñ tm̄ apparet s̄b forma carnis vel pueri: nō d̄z sumi: sed p̄ reliq̄is suari. Quarto credēdū ē q̄ illa accidentia manēt sine subiecto p̄ p̄secrationē s̄rute diuina retinet̄ tm̄ ibi modū agēdi vel p̄tendi corpe x̄pi: quē p̄t habuerūt. Quinto credēdū ē q̄ facta p̄secrationē vltim⁹ nō manet in hostia p̄secrata substantia panis: nec in vino substantia vini: s̄z substantia corp⁹ x̄pi s̄t in hostia: ⁊ sanguis x̄pi i calice. Et rō fm̄ beati Tho. est: q̄a oppositū huius dicere repugnat s̄bis x̄pi. non em̄ esset vez dicere. Hoc ē em̄ corpus meū: sed h̄ est corpus meū. Itē si remaneret substantia panis: tolleret reuerentia x̄po debita vt p̄tinet in hostia. Nā ch̄s

vt p̄ncip̄ i hostia debet cultus
larie: s; si ibi maneret substantia
panis: nō deberet talis cultus la-
rie exhiberi p̄p̄t̄ idolatriā: adorā-
do creaturā. Et licet multi docto-
res huic p̄dicat sine. iā tamē pro
catholica p̄clusa ē sub alexā. iij.
papa. et martino. q̄nto. **Sexto**
credendū est q̄ fractio q̄ fiti ho-
stia nō fit in corpore xpi. s; t̄m̄ in
sp̄s̄b̄ hostie. vnde ibi accidētia
manētia sine subiecto dicuntur
frāgi. s̄m̄ p̄c. di. iij. ar. p̄ncipali.
q. j. qz als fractio est quedā diui-
sio. diuisio h̄o est passio quanti
vt quantū. In sacramēto h̄o ali-
quid est quantū p̄ modū q̄nti:
vt sp̄s̄: aliqd̄ est q̄ntū s; nō per
modū q̄nti: vt corp⁹ xpi Ideo d̄-
cendū est q̄ fractio vl̄ diuisio fit
in specieb̄ et nō in corpore xpi.

Septimo credendū est q̄ cor-
pus xpi in h̄ sacro p̄p̄e nō videt̄:
nec sanguis corporal. Rō. S; e.
qz tūcibi nō esset aliud visum et
aliud creditū. Itē alia rō natura-
lis. qz nullū corp⁹ videri p̄t̄ nisi
habeat accidētia i essentia: vl̄ ni-
si sit coloratū formalit̄. vt p̄t̄ de
pariete: s; color albus nō est in ho-
stia formalit̄: q̄ nō p̄t̄ videri p̄p̄e.
Nect̄m̄ errat̄ laici q̄ dicūt se vide-
re corp⁹ xpi: sicut illi nō errauerūt
q̄ dicebāt se videre angelos i as-
sumpto corpore: q̄s t̄m̄ nō viderūt
in q̄ntū fuerūt sp̄s̄. Et sile ē de
hoie armato quē dicis te videre
cū t̄m̄ nec facie nec membrū ali-
qd̄ nudū ei⁹ videas: imo vt dic

Varro di. x. q. ix. Nulla creatura
naturali cognitio: nec angel⁹ p̄t̄
cognoscere ibi eē corp⁹ xpi. Licet
t̄m̄ visione gl̄iosa et intellectuali
p̄t̄ cognosci. ocul⁹ t̄m̄ gl̄ificat⁹ vl̄
lud videre nō p̄t̄ corporaliter. s̄m̄
Thom. Un̄ gl̄ificati vidēt cor-
pus xpi in sacro visio ē intellectu-
ali et nō corporali. **Octauo** credendū
est q̄ in hostia sunt q̄t̄uor: et iij.
veraciter in calice credēda p̄nci-
p̄tur. **Primo** em̄ i hostia frute s; /
boz ē corp⁹ xpi. Rō: qz illud ve-
racit̄ p̄tinetur i hostia de q̄ ver-
ba faciūt mentionē s; hoc solū ē
de corpore xpi. qz ibi d̄r. Hoc ē em̄
corp⁹ meū. vbi nihil dicit̄ de aīa
nec de deitate: nec de sanguine.
Secundo ibi est sanguis xpi nō p̄t̄
apalit̄ s; ex p̄comitātia quadaz
necessaria. qz corp⁹ ver⁹ et viuū
nō est sine sanguine Un̄ d̄r aīa ef-
f̄e in sanguine. **Tertio** ibi est aīa
xpi ex p̄comitātia mediata. qz im-
possibile est aīaz informare et p̄-
ficere corp⁹: nisi corp⁹ sit dispositū.
s; sine sanguine nō ē ibi corp⁹
bene dispositū: nec etiā organi-
zatū. Ibi ex p̄sequēti etiā est aīa:
cū ibi sit corp⁹ dispositū p̄ sang-
uinē. et h̄ est dicere. mediate san-
guine: **Quarto** est ibi deitas ex
qdaz p̄comitātia remota: qz cor-
pus et deitas sunt disparia. t̄m̄ ex
q̄ xpus nat⁹ fuit ex Maria p̄grie
ver⁹ homo et de⁹: ideo etiā h̄ est
ver⁹ homo et de⁹. Sicut dicit̄ de
calice q̄ ibi primo est sanguis. qz
de illo s; ba faciūt mentionē **Se**

D

De sacramento

cundo ex concomitantiā imedia-
ta ibi est corp⁹ xpi Tertio ex con-
comitantiā mediata ibi est anima
xpi. Quarto ex concomitantiā q̄/
dam remota ibi est deitas. No-
no credendum est in hoc sacro
aliquod est sacramentū: ⁊ non
res sacramēti. sicut spēs sensibil
panis ⁊ vini: ⁊ ille spēs sūt crea-
ture. Un̄ adorator vidēs hostiā
nō d̄z ferre intentionē p̄ncipalr
ad id qd̄ videt. s̄z ad id qd̄ credit
ibi esse sc̄z xp̄z. **S**ec̄do inuenit̄ ibi
sac̄m: ⁊ res sacramēti. ⁊ hoc est
vez corpus xpi. ⁊ sanguis eius.
Ita autē dicunt̄ sacramentū ⁊
res sacramēti p̄ respectū ad mini-
strū vel sacerdotē sub debita for-
ma p̄ficiētē. Un̄ d̄z sacramen-
tū quasi sacre rei signum. q̄z **f**eat
spūalē refectiōnē aīe. Et d̄z res
q̄z hoc ip̄m facit p̄ gratiā qd̄ con-
tinet. Tertio est ibi aliquid qd̄
est res sacramenti: ⁊ non sacra-
mentum. sicut est gratia data di-
gne suscipiētī: ⁊ hec gr̄a est res si-
gnificata. nihil t̄m̄ f̄cati. Quar-
tū ibi est qd̄ nec est res sacramenti:
nec sacramentū: vt sunt illa oīa
que sunt cōcomitantiā hoc sacra-
mentū. siue sint accidētia p̄pria
siue cōmuniā. Et illa dicunt̄ po-
tius forme accidentales siue spe-
cies. Decimo credendū q̄ licet
sacerdos debeat sub vtraq̄z sp̄e
sumere hoc sacramentū cū cele-
brat. tamē populo sufficit sume-
re sub specie panis tantū. Et ra-
tio est. quia s̄m Archidiaconū

de p̄sca. dist. ij. Cōperim⁹. in
hoc sacramento nō solum atten-
ditur efficacia: sed etiā significan-
tia. Significatur enim p̄ istas
duas species. s. corpus ⁊ sang-
uinis seorsum sumptas per sa-
cerdotē tempore celebratiōis q̄
sanguis xpi in cruce fuit diuisus
a corpore suo. vt dicit̄ Boetius
per Marthē. Cū autē sacerdos
tantū ⁊ nō popul⁹ habet hui⁹
facti significatiōnē ex ordine suo
exprimere: tantū ipse ⁊ non po-
pulus tunc sub vtraq̄z specie de-
bet sumere: eo q̄ ipse tūc gerit vi-
ces xpi. populus autē non. Et
ideo populo non est opus de si-
gnificantiā: sed de efficacia. Et
quia efficacia est equal' sub vtra-
q̄z specie. ideo populo traditur
sub altera specie: in qua tradi po-
test cum reuerentiā ⁊ cautela
A presbyteris autē tantū sumit̄
sub vtraq̄z specie. Et pro isto sci-
endū s̄m Thomam i tertia par-
te. q. lxxxij. articulo septimo ⁊ vl-
timo. q̄ circa vsum huius sacra-
menti possunt duo considerari.
vnū ex parte ipsius sacramēti. ⁊
aliud ex parte ipsoꝝ sumentiū.
Ex parte ipsius sacramēti venit
q̄ vtrūq̄z sumat. s. corpus ⁊ san-
guis. q̄z in vtroq̄z p̄silit p̄fectio
sacramēti. ⁊ ideo quia ad sacer-
dotē pertinet hoc sacramentum
considerare ⁊ consecrare ⁊ p̄fice-
re: nullo modo d̄z recipere cor-
pus xpi sine sanguine. Ex parte
autē sumentiū req̄rit summa re-

ueretia z cautela ne aliqd acci-
dar qd sgar i iniuria tati myste-
rij qd pcpue possz accideri i san-
guinis sumptione: q quide si in-
caute sumeret de facili posset ef-
fundi. Et qz crescente multitudi-
ne ppli xpiani q pntent senes
z iuuenes. quoz quida no sunt
tante discretiois vt cautela debi-
tam circa vsu hui? sacri adhi-
beret: ideo pvide ordiatu est vt
pplio sub altera tm specie deuyr.
Hoc ideo tenet Tho. sup illd Jo-
ha. vj. Nisi manducaueritis vi-
cens. Non est de necessitate sa-
lutis pceptio sanguinis: sicut cor-
poris ipi. cu ipus totus sub alte-
ra specie tm sumit In h ipm seq-
tur Lyrabide dices Non est in-
telligedu q sub vtraqz specie sit
fidelibus exhibendum: s; tm sa-
cerdotibus sumendum.

De cautel' suandis circa h
sacrm ex parte sumentiu

Quia du

e plet stat' vti hoc sacro
ad salute. s. secularis z
spual. ideo qliber hz suas caute-
las. Unas igit ocs ra special cui
liber coz qz cois vtriqz sil. Et p-
mo cauendu est oibz ne in pcto
mortali sumat h sacrm. Na sic
peccaret gnter. Juxta illd. j. ad
Thoz. xi. Qui aut manducat in-
digne: iudiciu sibi manducat zc.
Sunt aut qda q sufficient se p-
parat fm s;ritate. s. q expellit dia-
bolu de cozde suo p vera exami-

natione psciencie z p pntitione su-
ue iudiciu pnie. z hi psequuntur
graz z manducat digne. Alij sut
q pparat se sufficient: no tm fm
s;ritate: s; fz pbabilitatem: ita q
estimant se carere pcto: q tm si fa-
ceret maiore pscie inq;itione: iue-
nirer se reos: sed tm sunt parati.
qz si scirer pctm in se: vellert pfire-
ri: no tm apponit ad h oimoda
diligentia. Et hi quis graz no p-
cipiat. no tm incurrit offensam.
qz nec sumit digne nec idigne.
quis sint indigni. Tertij sunt q
neutro mo se pparat. imo ptem-
nunt: z hi peccat mortalr z sumit
indigne. Un' idigne accedunt
triplices hoies. Primi q cu pscia
mortal' pcti z sine pposito peni-
rendi accedunt. Scd i q alit qz ec-
clia statuit accedunt: vl' extra ecclie
sua. vt scismatici vl' heretici. Ter-
tij q sine reueretia accedunt. sicut
faciunt multi q pmunt se ad altare:
z vn' in aliu qnqz puocaf. Vel
vt quida sacerdotes pparantes
se ad celebrandu distracti acce-
dunt z festinant: ita q qnqz obli-
uiscunt qd faciunt. Et licet qs no
posset hre certitudine an sit im-
munis a pctis. p t m h ppedere
p qrtuor signa. Primum est: cu
quis verba dei deuote audit.
Joha. viij. Qui ex deo est verba
dei audit. Scdm cu qs ad bene
operandu promptu se inuenit.
Quia pbario dilectiois est exhi-
bitio op'is fm Grego. Tertiu cu
qs ppositu abstinedi a peccatis

D ij

De sacramento

in futuris h3. Quartū est cū q̄s d̄
prent̄s cōmissis dolet. Un̄ si q̄s
p̄ h̄mōi signa sac̄a diligēti discus
sione sue p̄sciēt̄e (q̄uis forte n̄
sufficiēt̄i) ad sac̄a cōiōnez acce
dat aliq̄ pctō mortali in eo rema
nēt̄e: qd̄ ex̄ cognitionē subterfu
giar: nō peccat. imo magis ex vi
sacramēti pctōz remissionē p̄se
quit. qz istud sac̄m venialia de
let 7 mortalia oblita. Scd̄ a cau
tela est oibz cōis ne q̄s pollut̄ i
corp̄e accedat eodē die. Et nō so
lū req̄rīt mūdicia mēt̄is q̄. s̄ sit si
ne pctō s̄z etiā corp̄is. Pro q̄
sciendū q̄ pollutio p̄t̄ p̄tingi ex
sola dispositōe nature: 7 nō ex p̄
cedēt̄i cogitationē: 7 tūc nō est sig
nū alicui⁹ pct̄i. s̄ p̄t̄ ebriūdinem
mēt̄is iducere si simul cū imagi
natōe p̄tingat: immūdiciā tamē
corp̄is h3. Et id̄ si necessitas imi
neat 7 deuotio exposcat nō im
pedit. p̄cipue q̄n̄ sine imagiatio
ne accidit. Un̄ si p̄pter reuerēt̄iā
tūc abstīneat laudā d̄us ē. maxie
q̄n̄ tal̄ dispositio nature non est
p̄petua siue diuturna. Scd̄ o
mō p̄t̄ p̄tingere ex p̄cedēt̄i cogita
tione. tūc si nō fuit p̄sensus ad co
gitationē: 7 necessitas vr̄geat p̄t̄
accedere 7 celebrare: si ar̄ nō vr̄
geat necessitas: accedēdo n̄ pec
cat mortāl̄ s̄z venialit̄. maxime
q̄n̄ cogitatio est cū delectationē: li
cet sine consensu. Dicit t̄n̄ bea⁹
Thom̄. q̄ p̄t̄ cōtingere q̄ in ipsa
cogitatione pollutio oriat̄ que si
placet p̄opter delectationez ex

surteptione est peccatū veniale.
Si autem deliberante cōsensu
7 p̄cipue cum complacēt̄ia fir
tura est peccatum mortale. Ista
autem complacēt̄ia non facit di
ctam pollutionē esse peccatū. qz
non est eius causa: sed in se est
peccatū. Si autē placeat vr̄ ab
leuiatio nature peccatū esse non
creditur. Tertio contingit ex
alio 7 pot̄: tūc idem est iudiciū
sicut de illa pollutionē que cōtin
git cu imaginatione turpi. vr̄ di
cit canon. vj. dist. testamētū. vbi
dicit. Lum appetit⁹ gule ultra
modū in sumēdis alimētis rapi
tur: atqz idcirco humorū recepta
cula id est virilia mēbra granan
tur habet exinde animus aliq̄nē
reatum id est veniale peccatum.
Et hoc non prohibet ab eucha
ristie sumptione: sed a confectio
ne nisi sit necessitas. Unde ibi
dem sequitur: non tamen vsqz
ad prohibitionem sacri mysterij
percipiendi. vel missaz solennia
celebrādi. cum fortasse. aut dies
festus exigat: aut exhibere myste
rium. p̄ eo q̄ ali⁹ sacerdos deest
ipsa necessitas compellit. Nec
ibidē. Et nota s̄m Archidia. in
canone testamētū. dist. vj. q̄ lvi
cet pollutio ex crapula in som
no est veniale. t̄n̄ ipsa crapula p̄
cedēs est mortale. Et q̄ patz q̄ li
cet pollutio ex crapula q̄ est venia
le pct̄m phibeat nihilomin⁹ p̄
caluz necessitatē a p̄fectōe. t̄n̄ lai
cū a sumptione nō phibet. qd̄ pl⁹

*De pollutio
quo fit ex di
positione nat̄e*

est. q̄a maior mundicia requirit in sacrificio q̄s i sumptione. Un Ar/ chidia. vbi. s. elicit efficac argu/ mentū: q̄ minus ē audire diuina q̄ ce' ebriare: eo q̄ s̄z Tho. pctō: in mortali pctō enstēs videndo corpus xp̄i missa nō peccat: licz tunc debeat hūliari. **Quarto** p̄tingit pollutio ex illusione dia/ bolica. de q̄ dicit Joānes parisi/ ensis. sup. iij. s̄iaz. d̄il. x. q. ij. q̄ talis illusio h̄z q̄nq; causam in/ trinsecā. Sicut q̄n dormiēs nō fecit q̄d debuit. i. se nō signādo: vel aliqd aliud. ⁊ sic est peccatū. Aliq̄n nō est peccatū. i. q̄n ha/ bet causaz extrinsecā. sicut nar/ rat in vitali partū de q̄dam sc̄to viro: qui quonēs celebrare vole/ bat pcurabat ei diabolus pollu/ tiones: q̄d patres p̄cipiētes de/ derunt ei p̄siliū q̄ audacter cele/ braret. Quocūq; t̄m nō accidat ex quadā p̄gmentia sp̄ impedit sumptionē sacramēti: p̄p̄ duo. **Primo** q̄a ibi sp̄ accidit feditas corp̄alis: cū qua nullus p̄p̄ re/ uerentiā sac̄i d̄z accedere. vñ ac/ cedētes lauāt manus ⁊c. nisi for/ te talis eēt imundicia q̄ esset p/ petua ⁊ diuturna. vt si esset le/ pra vl' fluxus sanguis vl' semis. **Secdo** q̄a ibi seq̄tur pollutio in euagatione mentis: p̄cipue ex tur/ pi cogitatione: q̄ etiā non sine cul/ pa contingit. Tenēdū t̄m est s̄m Tho. q̄ in oibus istis p̄pter ne/ cessitatē vel solēnitatē diei: vel vbi vn̄ ē sacerdos t̄m: postpo/

nenda est talis cōgruentia: ⁊ cō/ mittendo se deo cū dolore ⁊ cor/ dis cōpunctiōe: p̄missa p̄fessioe si haberi p̄r. als cū bono p̄posi/ to p̄fitendi accedat in noie d̄ni. Dicit etiā doctor parisiēsis vbi sup. ⁊ cōcordat cū sc̄to Thoma de mēstruo ⁊ alijs imūdicijs q̄ q̄sdiu durāt ex quo sunt r̄pales imundicie: ⁊ nō p̄petue i talib; est abstinentuz p̄p̄ reuerentiā sacramēti. Si t̄m mulier habet deuotionē: vel forte postea non habebit sp̄us cōpetens ad hoc admittat: ne s̄m Greg. pena cor/ poralis ei muret in culpā. Dicit t̄m Grego. q̄ si mulier eo tempe/ accedat: nō est iudicāda. q̄a pas/ sio sua nō ē culpa. Si aut̄ absti/ neat: laudāda est. v. d̄il. ad eius vero. Valde igit̄ essent arguēdi sacerdotes idiotē: grauātes tales p̄sonas grauib; penitētijs: eo q̄ ad eccl̄am t̄pe mēstrui igrediun/ tur: aut ad sac̄m altar̄s accedūt. Et audiūt de quodā q̄ p̄vna le/ ui pollutiōe cuidā pie femine ⁊ multū deuote dedit multa p̄sal/ teria p̄pnā cōparanda: puro t̄m q̄ p̄uiderat in hac p̄te de symo/ nia sibi p̄p̄i p̄ eandē faciēda. s̄z tamē mentita est iniquitas sibi. Illa em̄ statim discretiorē acces/ sit q̄ cū ea melius ⁊ minus egit: ⁊ ita ille paup̄ fuit frustratus: ⁊ in sua spe symoniaca confusus. **Tertia** cautela q̄ nullus die illo in quo cōicer debitiū petat a cōiuge: vel econuerso vxor: a ma/

Dijj

De sacramento

rito: s; Tho. in. iij. pte. q. lxx. nec
etiã nocte sequenti aut precedenti:
qd si fiat causa plis gnandi vel
causa reddedi debitũ. iudican/
dũ est sicut de pollutiõne noctur/
nali. q̄ accidit nõ sine pctõ ppf
imũditiã corporalẽ ⁊ mẽns dis/
tractionẽ. Un in p̄silio Liberti/
no de cõ. dis. ij. c. ois homo. d;.
Nis homo añ cõionẽ sacrã a p/
pria vxore abstiere d; trib; aut
quatuor aut qnq; aut septẽ dieb;
Glo. abstinere d; quantũ in se c̄
vt nõ exgar. exactus tñ reddere
d; quolibet tpe. vt pr; .xxiiij. q.
v. Si dicat. Dicit tñ glo. q hoc
nõ est pceptũ. p illo notat. xxiiij.
q. iij. Ut cũ ppa. Johãnes etiã
in nouella sua de p̄se. ecclie vel
alra. c. j. li. vj. sup glo. in p̄. semis
in fi. d; q qñ mantus accepit eu
charistiã nõ d; exgere: tenet au
tem reddere. de h. lxxij. di. ppo/
suisi. ⁊. xxiiij. q. iij. xpiano. In ta
li ergo casu vt dic. h;e. sunt hoi
nes suo arbitrio seu iudicio relin
quedi. ⁊ eoz p̄scia est req̄reda cũ
ueniit ad p̄fessionez. Un si q̄s
voluptate dñante p̄iugi miscet
p̄ohiberi d; ab h̄ sacro. xxiiij. q.
iij. vir cũ p̄pria. Albert; aũr dic
q etiã post sacrã cõionez nõ licz
illo die debitũ exigere: nẽ exactũ
reddere nisi cũ difficultate. Pu/
to tñ: q reddẽs illo die debitũ ñ
peccat mortalit; s; venialit;. S;
diceres tñ Hieronim; in qdam
sermone silr p̄hiber dices. Qui
cũq; vxori reddit debitũ: nõ põt

carnes agni edet. xxiiij. q. iij. scia
tis. Dico fm̄ doc. sub. q nõ põt
oĩno cũ rãta reuerentiã. ⁊ ideo p̄si
liũ est vt tũc abstieat: licet nõ sit
pceptũ necessitat;. qz nõ video
quõ ppf hoc solũ peccaret mor
talit; qz p̄cipit corpus xpi. Unde
glo. su p̄ dicto. c. sciat;. dicit q tal
nõ d; edere de carnib; agni. id e
corpe xpi. ppter reuerentiã sacrã
cũ causa libidis cõmiscet vxori.
alias p̄o tenet debitũ reddere.
vt d; .xxiiij. q. v. c. i. Nõ video q̄
re puniet. cũ tñ p mortali absti
nendũ est a corpore xpi. de p̄se.
di ij. Quotidie. Ex q̄b; ifero q
dogma beghardoz docẽs hoi
nem p omni tpe q̄ idone; est mã
ducare sp̄ualit; eẽ idoneũ ad mã
ducandũ sacrãlit;: rotalr; est pesti
fez ⁊ scriptur; sc̄tis dñũ. p; h̄ ex
sup̄dict;. Nã mlti sunt sine mor
tali pctõ q̄ sũt idonei ad mãdu
candũ sp̄ualit;. cũ sint i grã: ⁊ tñ
ppf reuerentiã sacrã nõ sũt ido
nei ad mãducãdũ sacrãlit;. sicut
pr; de p̄iugib; actualit; cõmiscet
trib; vt dictũ est. Itẽ apparet ex
his q̄ntus error eẽ dicere q hõ ex
reuerentiã nõ d; moueri ad absti
nentiã: imo magis ad sacrãlit; p̄ci
piẽdũ. Silr dicit q; h̄ gies ⁊ vi
due duote negocia sc̄l; abdicãtes
si se i d̄fectib; ⁊ i p̄fectõib; sp̄ua
lib; inueniãt: piclose ab h̄ sacro
abstineãt. Unde eis p̄ulenduz
est q; h̄itidie alias frequẽter: als
aliq̄nes in septimana h̄ venera
bile p̄cipiãt laci m; q̄ oia erroẽ sa

piunt et vulpina calliditate. Un-
 dico h3 doctorē subtilē q̄ exultēs
 in grā actualiter in deuor: lau-
 dabiliter abstineat ab hoc sacro.
 Nec est cōsiliū ecclie et serōz pa-
 trū p̄ sumptionē sacri excitare a-
 ctuale deuotionē: sed p̄ ieiunū:
 elynas: orōnes: et meditationes
 deuotas. primū in se deuotionē
 excitare auxilio dei et demum ex
 sumptione eucharistie feruorez
 et grē expectare fidelit̄ cōplemen-
 tū. Quarta cautela ne q̄s quā-
 tumcūq̄ p̄tr̄ de suis pctis si-
 ne p̄fessione facta sacerdoti acce-
 dat ad cōionē. Nam sic accedēs
 peccat grauiter ex h3: q̄n h3 copā
 sacerdotū. Sacerdos t̄m volēs
 celebrare nō secū habēs copiaz
 sacerdotū: si iminet scandalū po-
 puli: et iā incipit canonē: vel for-
 te q̄ infirm⁹ amisit loquelā: et ip-
 se p̄ eo cōicādo vult p̄ficere eu-
 charistiā et celebrare nullaz si tal-
 est in p̄posito p̄fitēdi q̄nto cit⁹
 poterit nō peccat cōicādo. Licet
 aut̄ in pctō exultēs nō debeat si-
 ne p̄fessione cōicāre: t̄m p̄ videre
 corpus xp̄i sine pctō. Si t̄m ab-
 stineat p̄p̄ humilitatē: meli⁹ fa-
 cit s̄m Tho. in. iij. di. xi. Dicit t̄m
 Albr⁹ q̄ peccator p̄t̄ videre cor-
 pus xp̄i: s3 nō multo aspectu: sed
 eo vilo d3 p̄cutere pecc⁹ suū q̄si
 non sit dign⁹ aspectu. Quinta
 cautela est. ne q̄s non ieiun⁹ ac-
 cedat ad cōionēz. p̄pter reueren-
 tiam sacramēti. vij. q. i. nihil. et d
 ase. dis. ij. liq̄do. Et h3 p̄pter ho-
 nozem tanti sacramenti. vt dicit
 Aug⁹. in li. m̄sionū ad Janua-
 riū. Nō te moueat q̄ dñs post
 cenā cōicauit ap̄los. qz hoc fecit
 p̄pter ip̄fessionē memorie appo-
 stolor̄ meliorē. Si t̄m iminet ne-
 cessitas mortis: tūc potest cōica-
 re etiā post cibū v̄l potū. Sicut
 si q̄s vulnerat⁹ in taberna hora
 vespertina tendit ad mortem:
 talis potest expediri statim ne
 recedat sine viatico. Un̄ nō licet
 aliquam medicinā ante cōmuni-
 onē recipere. necessitam potare. Si
 t̄m lauando os aliquid aque: v̄l
 si reliq̄as cibi in dētes remanēt
 res n̄algluriret nō ipedit cōica-
 re. qz nō sumpsit illud p̄ modū
 cibi v̄l pot⁹. sed p̄ modū saluē: q̄
 vitari nō p̄r. Si q̄s etiā post me-
 diū noctis aliqd p̄ modū cibi v̄l
 potus recipit: impedit a cōione
 illo die. Si aut̄ an̄ mediā noctē
 siue dormiat siue non. q̄tū ad
 rōnez p̄cepti nō videt impedire
 tamen sine causa necessaria me-
 lius est differre cōmunionem: et
 hoc p̄pter turbationem mētis: q̄
 p̄uenit ex idigestione et insom-
 nitate. s̄m quā hō reddat inept⁹
 ad cōmunionē. Ita dicit Tho-
 mas in. iij. parte. q. xxx. Sexta
 cautela est vt omnes christiani
 habentes annos discretionis. s.
 a decem secundum tamen sub
 et supra annis: semel in anno in
 pasca non omittant cōmunica-
 rem: nisi de p̄silio sui sacerdotis. et
 p̄pter aliquam rōnabilem cau-

De sacramento

san ad tpus abstineat: vt dr de
pnia tremis. Dis vtriusq; sex.
Si tñ sepius possint cōicare: cō
mēdabiles sūt. et maxie ad festa
xp̄ap̄toꝝ ⁊ patronoꝝ eccl̄ie: in
quib; maior deuotio excitat p/
pter festū diē. Un̄ antiq̄ psuetu
do iure approbata h̄z q̄ secula
res in natali dñi: pasca ⁊ p̄reco
stes de psilio debent cōicare. de
ps̄e. dist. iij. ⁊. c. si nō frequenti.
Seculares tñ psone cōteplatiue
⁊ femie deuote singul̄ mensib;
p̄nt cōicare. Un̄ sm̄ Augu. in li.
de eccl̄iasticis dogmanb;. Sin
gulis dieb; dñicis si nō sint i p/
posito peccādi ampl̄. singulis
aut̄ dieb; nō laudat nec vitupe
rat cōicātes. Nō laudat: q̄a disti
cile ē secularib; se p̄parare ad h̄
singulis dieb;: salte digne. Cir
ca hoc tñ sciendū sm̄ Tho. sup
iij. dist. iij. q̄ si q̄s experimētalit̄
cognoscat ex q̄tidiana sumptōe
feruorē amorē ad deū augeri: et
sacri reuerentiā n̄ minui: talis pos
set quotidie sumere siue cōica
re. Si aut̄ sentiat reuerentiā mi
nuī: ⁊ feruorē nō augeri multū:
debet interdū abstinere: vt cum
maiori reuerentia ⁊ deuotione
postmodū accedat. Un̄ q̄ntum
ad hoc vnusq; sq; relinquendus ē
suo iudicio. vt dicit Aug. lib. j.
ad Januariū. Nec te moueat i
stranū illud dictū Ambrosij li
bro. j. de sacris. q̄d etiā ponit de
ps̄e. di. ij. Si q̄ntiensiq; q̄d etiā
allegat hussite heretic: daret p/
sumptionē cōicādi secularibus:
quotidie: vbi dr. Qui semp pec
co: semp debeo accipe medicinā
Hoc tñ est intelligēdū q̄ntū ad
p̄parationē animi ⁊ psactie. vñ
dicit ibidē glo. debeo semp acci
pere. i. debeo sp̄ me p̄stare seu p̄
parare abile ⁊ dignū ad accipi
endū. Sic etiā itelligēdū ē illud
Ambrosij: q̄d ponit de ps̄e. di. ij.
nō iste. vbi dr. Accipe q̄tidie
tibi illud q̄d q̄tidie tibi proficit
⁊ sic viue vt q̄tidie merearis ac
cipere. vbi glosa exponit. Accipe
q̄tidie. i. p̄para te q̄tidie abile
ad recipiendū. Et ex his patet q̄
xp̄ian̄ sp̄ abile se p̄stans ad re
cipiendū hoc sacm̄ dr̄ sp̄ cōica
re. et si nō sacramentaliter: tñ sp̄iri
tualit̄. s. p̄ fidē deuotionē ⁊ cha
ritatē. Juxta illud Aug. Ut q̄d
paras dentē ⁊ vētrē: ⁊ n̄ mentē
crede ⁊ māducasti. de ps̄e. di. ij.
Ut q̄d. Patet etiā sc̄do ex h̄ q̄
periculose errat illi q̄ dicūt. suffi
cūt q̄ ego añ cōionē pascale qua
draginta dieb; q̄ dragesime me
red dā abile ad cōionē. nō curan
do totū tps̄ anni inutilit̄ expen
dere. imo credētes se dignos tūc
ad cōionē currūt intrepidi: q̄b;
tūc melius esset si q̄tidie digni
cōstitētes acciperēt sp̄ualiter siue
mētāliter ⁊ vtilit̄ q̄s semel in añ
no sacraliter ⁊ dñā abilit̄. Unde
Chrys. sup̄ eplā ad Hebr̄. ser
mo. xvij. circa mediū. oēs predi
ctos rāgit dicens. Quos magis
acceptamus. i. approbam? : an

eos qui semel in anno: an eos q̄
sepi: an illos q̄ raro accipiunt?
Et m̄det. Neq; illos q̄ semel: ne
q; illos qui sepi: neq; illos q̄ ra-
ro: sed eos q̄ cū mūda p̄sciētia: r̄
q̄ cū mūdo corde: qui cū vita iure
ph̄sibilis: isti sp̄ accedāt. Qui ve-
ro tales nō sunt: neq; semel acce-
dant. q; iudiciū sibi accipiunt r̄
damnationez r̄ supplicii. Nec
L̄z̄. Ad h̄ sonat illud de p̄se.
di. ij. Accipe q̄rtidie. vbi d̄: Qui
nō meret̄ q̄rtidie accipe: non me-
retur post annū accipe. Et est di-
ctū Aug. tractat̄ illud Mar. vj
Panē nr̄m q̄rtidianū r̄c. Sep-
timo caueat cōicand⁹ ne post cō-
munionē abis: lubricis: aut po-
tibus: q̄ possunt vomitū puocare
vra: sicut fieri solet̄ i pasca: vbi
tūc vrunt lardo cocto infrigida-
to: ouis infrigidatis: r̄ alijs abis
ex q̄b; frequēter sequit̄ vomit⁹.
Tales at̄ q̄ ex h̄mōi causis die sa-
cre cōmunionis habēt vomitū:
eripoz culpa qualicūq; penitē-
tia dura sunt puniēdi. Et ne sa-
cerdos talē q̄le voluerit peniten-
tiam p̄ tali pctō inūgar: audiat
penitentiā districtā diu p̄ scōs
taxatā r̄ a iure appbatā. Sicut
em̄ d̄ Bed. in suo penitentiā: r̄
ponunt̄ s̄ba in decreto. de p̄se.
di. ij. vbi d̄. Si q̄s p̄ ebrietatez
v̄l voracitate eucharistiam euo-
muerit. xl. dies peniteat. Clerici
vel monachi. lxx. dieb;. Ep̄i. xc.
Si s̄o p̄ infirmitatez causaz eno-
muerit. vij. dieb; peniteat. Et h̄

q̄d d̄ de infirmo cui inūgit̄ pe-
nitētia p̄ vomitū. intelligendū ē
q̄ hoc fit ad cautelā. q; cū esset̄ i
firm⁹ nō debuit sumere: r̄ ita fu-
it in culpa. Tñ r̄ sacerdos fit cū
ca hoc cauit q̄ si viderit infirmū
talē ad vomitū p̄nū siue p̄mp-
tū: tm̄ ostēdat sibi corp⁹ xpi: r̄ sua-
deat sibi pie credendū r̄ sentien-
dū de ip̄o: r̄ sufficit sibi p̄ cōione
sacrali. Quia nihilomin⁹ cōicat
ip̄e sp̄ualiter r̄ nō sacramentalit̄ si
est sine peccato mortali.

De cautelis seruādis ex pte sa-
cerdos hoc sacramētū conferen-
tis vel conficientis.

Sumo sa

pcerdos caueat ne cō-
municet alienū paro-

chianū absq; licētia sui plebani.
q; grauit̄ peccaret mittēdo falcē
in messem alienā. Religiosus tñ
hoc faciēs est excomunicat⁹ de
facto: r̄ p̄ solū papā est absoluē-
dus. vt d̄ in ca. Religiosi. de p̄-
uilegijs. i. demē. Et nota q̄ ple-
ban⁹ cōmunicās alienum paro-
chianuz nō incurrit hāc penam
excoicationis. vt d̄ Johā. andree
in glo. dicit̄. Et Stephan⁹ po-
lon⁹ hoc idem sentit. Si tñ reli-
giosus p̄fectus ecclie parochiali
hoc faceret: dubitat̄ ibidē Johā.
andree an icideret illā penā. vi-
det̄ tñ dicere q̄ sic. in ca. j. de ve-
ci. in p̄ma glo. in demē. r̄ in. c. j. d̄
reby ecclie nō alienādis. i. glo. v.
in si. penā p̄ simlē nō extēdit ad

E

*De cautelis
seruādis ex pte
sacerdos hoc sacra-
mētū conferen-
tis vel conficientis*

De sacramento

religiosum q̄ pest eccl'ie seculari
vt cleric' seculari. **S**ed a caute
la. caueat sacerdos ne pctōre oc
cultū ab h̄ sacro publice pctērez
cōmunionē abijciat vl' phibeat
sicut quidā indiscreti fecisse inē
ti sunt. Un̄ d̄r Augu. Non phi
beat dispēfator. i. sacerdos ping
ues terre. i. pctōres mēsam dñi
māducare: sed exactorē moneat
timere. d. cōse. di. ij. nō phibeat.
Pro q̄ sciendū q̄ fm Thom. in
iii. sen. di. ix. q. v. Si peccatum
ē occultū p̄ p̄fessorē solū scitū r
ille i occulto petit dz ei denegari:
r monere eū in occulto ne petat
in publico. Si aut̄ nihilomin⁹
petit in manifesto: dz ei dare erē
plo xpi q̄ Jude traditori dedit
corpus iuu. j. q. i. **L**hrist'. d. p̄se.
di. ij. Sicut iudas. Si h̄o pec
catū est manifestū: tunc siue i oc
culto siue in manifesto petat: dz
ei denegari. Quare aut̄ pctōri
occulto nō est denegāda eucha
ristia. Guido de bas. in rosario
decretorū i dīcto. c. Nō phibeat.
dicit. q̄ h̄ est ideo: ne p̄dat pctō
rē suspectū esse de crimie. qd̄ fa
ceret si eū phiberet. Sed dice
res videt in hoc sacerdos eēre
dānatiōis sic cōicāns. qz dat me
dicinā p̄ quā mort' egrot': r dat
gladiū furioso q̄ se trāsuerberat.
immo videt talis sacerdos p̄ijce
re in luru pessimū cōsciētie imū
de illi' peccator' corp' xpi. Rñ
deo q̄ hec oīa nō debēt aliquēz
mouere in p̄tariū. qz nihil p̄clu

dunt. Iste aut̄ sacerdos nō dat
medicinā mortiferā illi peccato
rē: s̄z ille pctōr sol' rapit violētē
a quo nō pōt phiberi de iure p̄
sacerdotē. Nec dat ei gladiū s̄z
cerdos. sed ipse solus violētē ra
pit: cui sacerdos resistere nō pōt
ex q̄ sibi ius phibuit. Nec p̄icit
corpus xpi in hoc casu in luru. s̄z
ille peccator: h̄ facit. Sacerdos
aut̄ inuit' hoc facit: r cū dolore
maximo: qz monet eū in secreto
deū timere: qd̄ cū fecerit non h̄z
ampli' qd̄ faciat. Sicut de brō
Gregorio legit q̄ cū fratri pctēri
pctōri occulto eucharistia dedit
publice dicit. Judicet de' inter
me r te. Ligat ergo pctōr ocul'
tus fm p̄siliū. Guido nis sup̄ di
cti: vt pon' se p̄dat suspectū de
pctō: abstinēdo a cōione q̄ i pec
cato sumat idigne. Tertia cau
tela est ne sacerdos det alicui ho
stia nō p̄secratā loco p̄secrate. qz
fm Thom. in sacramento verita
tis nō dz esse fictio aliq̄. Et h̄ iō.
qz māducās hostiā adorat eā. r
sic p̄mitteret idolatria. qd̄ crimē
in sacerdotē retorqueret q̄ daret
act' r causā idolatriā di. s̄z Tho.
in suo qd̄ libet. libr. vi. q. vi. Nec
etiam solus sumat in missa: pro
pter quod dēiqz peccatū sibi oc
currens: hostiam nō consecratā
Sicut de quodaz intellexi: qui
senties se granibus peccatis for
nicationū irretitū: presertim cum
nocte illa habuisset concubinaz
timēs offendere diuinā maiesta

rem. in missa eodē die per ipsum celebrata: ad quā non confessus pudore sociorum aliorum: ne de eo illud sciretur: confusus accessit: et hostiam non consecratam eleuauit populo adorandam. quam solus postea sumpsit. qd se sepissime facere asseruit corāz concubina predicta: cū per eam ipsa retēta irreuerētiō: sicut ad qd ita indigno accederet: fuisse reprehensus. Hoc autē est maximū pctm̄ et mai⁹ illo q̄ quis in pctō mortali cōmunicat. Sicut dicit decretal. de celebratiōe missarū. de homie: vbi dicit q̄ tal' illud dō et populo. qz facit populum idolatrare. faciat autē talis sacerdos iuxta psalmū iij. l. di. De his in fine vltimē glōse. vbi dicit q̄ tal' dūmodo sit contritus q̄uis nō cōfessus: necessitate vrgēte pōt licite celebrare. et in tali casu non fingat se celebrare: s; veraciter in noie dñi p̄secrē: et hoc est dignū.

Quarta cautela. caueat sacerdos ne det corpus xpi histrioni- bus et alijs qui homines prouocant ad luxuriam vel lasciniam et dissolutionē. quia hoc nec diuine maiestati nec euāgelice disciplinae competit. de consecratione dist. ij. pro dilectione. Et hoc intellige de istis histrionibus qui vtunt verbis impudicis: vel factis illicitis: vel adhibent luduz negotijs: sicut illi q̄ induunt lanas: et fingunt se ceruos vel eqs induentes saccos. et qui hoc fa-

ciunt temporibus indebitis: sicut diebus festiuis distrahentes populum a deuotione. Alias autē illis potest dari cōmuniō q̄ licite et ornate interdum corā hominibus faciūt iocosam collationem verbis honestis et non scādalo- sis. Nam ioc'atores audire cau- sa recreatiōis: non est peccatum mortale. lxxvi. dist. donare. in p̄ma glōsa. Nā et talibus potest dari aliquid p̄ mercede. s̄m Tho. scd a scd e. q. lxxvij. art. ij. Silra- mentibus et fatuis naturalis non d; dari. Si autē oīno nō sunt debiles in mente: sed aliquo modo sunt dociles: et habent reuerentiam ad sacramentū: non debet eis denegari. Similiter puenis qui nō habent discretiōē non debet hoc sacramentum porrigi.

Quinta cautela. caueat sacerdos ne habeat euaporatam: aut corruptā hostiā. Unde notant doctores q̄ vltra vnā septimanam seu hebdomadā sacerdos nō debet seruare hostiā: ne putrescat: vt habet de sen. cxc. vt p̄mittim⁹. sup glō. p̄ma. Siliter ne sit vinū acetosum. qz in talibus nihil conficeret. Si tamen hostia nondū totaliter esset euaporata: sed tenderet ad corruptionem si vinum etiam inciperet acetescere: potest quidē confici: s; peccat p̄ficiēs mortalit'. p̄p̄t ir reuerentiā sacri. Silr ne conficiat in vino agresti s; nondū maturo. qz nondū est vinū: sed in via

De sacramento

gnatōis. In musto tñ p̄ficiat bñ
qz hz plenā rōnez vini: tñ nō est
p̄ficiēdū de multū recētū musto
p̄pter impunitatē ipsi. hz Tho
mā. in. iij. dist. xi. q. iij. ar. i. q. 2. iij.
Uideat etiā sacerdos q̄ appo
nat tñ de aq̄ q̄ totalit̄ pt̄ p̄uenti
in vinū. Sexta cautela caueat
sacerdos ne cū est debilis ita q̄
nō pōt̄ p̄ficere: missam audeat
celebrare: sicut cōtingit patiētibz
tertianā febrē z q̄rtanā: vl̄ q̄s in
terdū dimisit febris q̄ vt sepius
deficiūt i celebrādo: ita q̄ vir ab
altari domū languētes deportā
tur. Uerāramē licet sic debil̄ nō
p̄t̄ celebrare. pōt̄ tñ seipm̄ cōmu
nicare si nō hz aliū sacerdotē q̄
ipm̄ cōmunicaret sed tūc d̄z ha
bere stolā. xxiij. dist. Eccl̄iastica. i.
glo. p̄ma. In hoc tñ casu si sa
cerdos incipēs missam debilita
tur int̄m qd̄ nō possit eā p̄ficere:
si ē an̄ p̄secratōez. corp̄is xpi: vl̄
an̄ p̄secrationē sanguis: vl̄ etiāz
sanguis p̄secrato d̄z reliq̄ pars
misse suppleri p̄ aliū. vt p̄tz. viij.
q. i. nihil. Et hoc idē tenet Tho.
in. ij. p̄te. q. xiiij. Si aut̄ sacerdos
post p̄secrationē corp̄is xpi anre
tñ p̄secrationē sanguinis p̄cipi
at vinū aut aquā deesse in cali
ce: tūc d̄z statim apponere z p̄se
crare. Si hō post oīa p̄secratōis
s̄ba p̄cipit q̄ aq̄ desit: d̄z nihil
omin̄ p̄cedere. qz appositio aq̄
nō est de necessitate sacri. Nul
lo aut̄ mō aq̄ d̄z vino iā p̄secra
to misceri. Si aut̄ post ipsam cō
consecrationē sanguis p̄cipit q̄
vinū nō fuit appositū in calice:
sz solū aq̄ si h̄ p̄cipit an̄ sumptio
nē corp̄is xpi: d̄z deposita aq̄ (si
ibi fuerit) aquā cū vino sumere.
z resumere a s̄bis p̄secratōis s̄a
guis Si hō hoc p̄cipit post sum
ptionē corp̄is xpi: d̄z apponere
aliā hostiā cū sanguine p̄secrādā.
z in fine sumere hostiā itez p̄se
cratā z sanguinē. nō obstat si p̄
us etiā sumpsit aq̄ q̄ erat i calice
qz p̄ceptū de p̄fectioe sacri: maio
ris ē p̄derē qz p̄ceptū q̄ hoc sa
cram̄ a ieiunio sumat. s̄m Thom
Alijs tñ videt̄ q̄ solū d̄z appōe
re vinū in calice z aqua sine no
ua hostia. z reperere s̄ba p̄secra
tōis calicē tñ. ab illo loco. Silli
mō Et si timet p̄logationē misse
sufficit dicere s̄ba essentialia cō
secrationis calicē. Nec ē necesse re
perere orōnes sequētes. Et hoc
totū intelligūt ipsi. si gustauit tñ z
non trāsglutuit Quid aut̄ faci
at si habeat aquā in ore z de sen
tit q̄ ē aq̄ tñ. dicit Innoc. q̄ nō
d̄z eā emittere. qz p̄p̄ corp̄is xpi
qd̄ est in ea cauendū est ne vilit̄
tractet. Et qz est timēdum ne ge
neret scād alū his q̄ viderēt. Dic
etiā ip̄e Innoc. Si eā trāsglutit
nō est ieiun̄: nec d̄z postea p̄fice
re. viij. q. i. nihil. Hostien. hō dic.
q̄ d̄z ea suare z ponere in sacra
rio. z s̄m hoc d̄z se fingere eā trāsg
lutire: z hoc idē qz al̄s tanq̄ nō
ieiun̄ nō d̄z p̄ficere. Ego tñ re
neo cū Thoma q̄ post cōsecra

tionez istius aq̄ posset in h̄ casu
 p̄secrari corp̄ xpi ⁊ sum̄ine sacri
 ficū maneat imp̄fectū: qđ est ḡ
 ur̄ peccatū. Itē si p̄cipit hostiaz
 corruptā post sumptionē: d̄z ali
 am accipe ⁊ itez p̄secrare ⁊ sume
 re fm̄ Tho. in. iij. pre. q. lxxiiij. ar.
 ti. vlt̄. Silr̄ si reco: daret se omi
 sisse aliqua s̄ba q̄ sunt de neces
 sitate forme: resum̄at formā itez
 per ordinē. Si aut̄ essent verba
 nō de necessitate forme p̄cedat:
 ne turbet ordinē officij diuini.
 fm̄ Tho. in. iij. pre. q. lxxiiij. arti.
 vlt̄. Septima cautela: caueat
 sacerdos ne aliqd̄ d̄ corpore xpi
 vel sanguine in terrā vlt̄ in veste
 ornat̄ sui cadere: vlt̄ stillare per
 mittat. q: graui⁹ puniret. Nā si
 ceciderit aliqd̄ sup̄ tabulā lignēā
 lingua lambat ⁊ tabula radat.
 Si aut̄ non est tabula loc⁹ rada
 tur ⁊ p̄burat: ⁊ cinis in sacratio
 reco: dat: ⁊ sacerdos q̄draginta
 dieb⁹ peniteat. Si s̄o sup̄ lapi
 dem altaris ceciderit: sorbeat sa
 cerdos stillā: ⁊ trib⁹ dieb⁹ peni
 teat. Si vero sup̄ lintheū altaris
 vel sup̄ casulā sacerdotis cecide
 rit: si p̄uenerit stilla ad aliud lin
 theū q̄rtuor̄ dieb⁹ peniteat. Si
 vero p̄uenerit ad tertiu⁹ nouem
 dieb⁹ peniteat. Si vsq; ad q̄rtū
 xx. dieb⁹ peniteat: ⁊ lauet linthea
 mina tribus vicib⁹ que stilla te
 tigerit sup̄posito calice: ⁊ aq̄ ab
 lutionis iuxta altare condat: de
 p̄se. di. ij. Si p̄ negligentia. Pos
 set etiā sumi a sacerdote nisi time
 ret abominatio. Cauti⁹ tñ est illā
 partē lintheaminis vlt̄ corporal
 excidere ⁊ cōburere: cinerē autez
 ponet in sacratio. fm̄ Tho. i. iij
 dist. xij. ⁊ in. iij. pre. q. lxxiiij. ar.
 vlt̄. Habent̄ hec oia. d̄ p̄se. di. ij.
Si p̄ negligentia. Octaua cau
tela. caueat sacerdos: ne aliqd̄ ca
 dat in calicē: ⁊ maxime in estare:
 vt est vermis: aranea: musca: si
 mus passer: puluis: ⁊ filia. Qđ
 si ante p̄secrationē calicis cōtoge
 rit: calix debet abluī. ⁊ d̄ nouo vi
 nū infundi cū aq̄. Si s̄o post cō
 secrationē d̄z caure capi ⁊ diligē
 ter lauati: ⁊ cōburi: ⁊ ablutio i sa
 crario mitti. Et si venenū ibi esse
 deprehēderit nullo modo sume
 re debet: nec alteri dare: ne calix
 vite in mortē vertat. s; d̄z diligē
 ter seruari in vasculo. Et ne sacra
 mentū maneat imp̄fectū: d̄z in
 de deponi: ⁊ sacerdos denuo in
 aq̄e p̄secrationē calicis vt sacra
 mentū perficiat. Nihil em̄ abo
 minabile debet sumi occasione
 hui⁹ sacramenti fm̄ glosam fina
 lē. c. si p̄ negligentia. de p̄se. di. ij.
 hec Hugo. Nono caueat ne cor
pus christi ponat incaute: ita q̄
a mure comeditur. Quia de
 hoc q̄draginta dieb⁹ d̄z penite
 re. de p̄se. di. ij. q̄ nō bene. Sed
 di. tñ ibi mus nō comedit corp⁹
 christi. quare ergo sacerdos sic
 tūc punit. Respondeo: licet multi
 doctores non cōcedant ibi rodi
 corpus christi: sed solū speciem
 sacramenti, eo q̄ vt dicit q̄c̄ito

De sacramento

sumit a mure vel ab alio anima-
li desinit esse sacrm. non est tñ in
cõueniẽs si dicat q mus sumat
corp⁹ xpi: cũ sceleratissimi hoies
illud sumãt. fm glo. de pfe. di. ij.
Qui nõ bñ potest tñ dici q licz
homo mal⁹ sumat sacrm illud
sacramentalit^r z nõ spũalit^r: mus
tñ vel bñtũ aial nec spũalit^r nec
sacramentalit^r recipit. qz nõ vrit
eo vt sacro: eo q nõ credit ibi esse
deũ z hoies: sz sumit p modũ al-
terius cuiuscũqz abt: z ita sumit
bñ accidẽtia z species sacramẽta-
les: sz nõ sacrm. imo dicit docto-
res vt notat in glo. dicit. c. Non
isti. de pfe. dist. ij. q etiã in bono
hoie qz diu sentiãtur species. tã-
diu est ibi corpus xpi: z qũto de-
glurit statim desinit esse sacrm z
corpus xpi desinit esse in sumẽte
Ita sentit Hugo cardinalis. Sz
Hugo de sero victore z recitat
Arch. in. c. p. dicit. Non isti. dic
q qz diu ibi manet species sub il-
lis est xps integer. vnde si intrãt
stomachũ sub illis manet qz diu
sunt ibi. sicut sub ipsa specie est i-
paxide. Et vez est fm Petz de
tharã. q nõ vadit in corp⁹ nrm
vt illud nutriat sicut ceteri abt:
intrat tñ z est ibi sub specie sacra-
mẽtali qz diu illa durat fm Pe-
trũ. z hoc etiã tenent theologi
Dicit etiã glo. de pfe. di. ij. Tãta
super verbo cõmisceri. q species
ille nec abis alijs cõmiscent: nec
in stomachum descendunt: z pp-
ter hoc neqz p secessum emittun-

tur. Et licet aliqs ex ipsis reficia-
tur: non tamẽ incorporant: nec i
stomachum descendunt: nec p se-
cessum emittunt. Interdum tñ
etiã homo odore recreatur. q
tamẽ nec per secessum nec in sto-
machum dirigitur. Tamẽ Bar-
tholomeus bñctis ibidem di-
cit: q bene dici potest q i stoma-
chũ descendant. nam alias quõ
euomerent. Quando ergo dicit
Aug. Nõ iste est panis q trãsit
in ventrẽ. exponit Archid. i. ca.
Si qz p ebrietatẽ. de pfe. dist. ij.
q hoc p tanto d: q non est ille
panis qui vadit in corpus sicut
abus naturalis sic q nutriat: sz
est ibi sub specie sacramẽtali. Et
pro tãto punit sacerdos. qz pmi-
lit irreuerẽter a muribz tractari
sacramentũ tã venerabile.

De sacramento penitentie

Emittẽtiãz

p agite. appropinquabũ
em regnum celoz.

Mat. iij. z iij. Et de pe. dist. j. ex
his. Quia restituta in bap̃tismo
inocentia: homo fragilis illesam
z incõraminatã cõtinue seruare
nõ p̃t vitã: qn sepius cadat: deo
diuina maiestas z casum hmoi
p restauratione inocẽtie p̃dicte
de sacro p̃nie puidit: p quã ho-
mo a deo p p̃ctũ elõgat^r ad ip-
sum appropinq̃t. Hinc est q sal-
uator venies i mundũ q̃i bon⁹
medic⁹ egrotis p̃sules dicit. Pe-
nitẽtiã agite. Agite inõz sz Hor:

De sacramento

vel p ecclesiā p̄scriptā: videt̄ p̄so
nū q̄ illi q̄ absoluebāt p̄ virtutez
passionis dñi n̄ri ih̄u xpi: v̄l alit̄
non sint d̄nandi tanq̄ erronei
imo videt̄ q̄ p̄dicta forma abso
lutiōis p̄ doctores inuēta r̄ ap
p̄bata sit sustinēda: nec op̄ fuit
repetere p̄fessiones talibz factas
q̄ i nullo p̄ d̄terminatōez eccle
venerūt p̄dicti: nec causa inducē
di errore p̄ illā formā: s̄z tāq̄ pie
suatā eadē vsi sunt. **¶** Alterus
sciendū q̄ tres sunt sp̄s p̄niē: q̄
dam est solēnis. q̄ daz publica. q̄
dā p̄uata seu secreta. Solēnis
p̄niā est q̄ imponit̄ ab ep̄o i capi
te ieiunij p̄ crimie publico r̄ ma
nifesto: sic p̄ homicidio. i cedio. r̄
sacrilegio r̄c. Et tal̄ nō p̄r reitera
ri ne vilescat: nec iponit̄ d̄lico nisi
deposito. Et agēs talē p̄niāz: de
cetero nō p̄r. pmoueri ad sacros
ordies forma aut̄ iponēdi eam
ponit̄. l. di. i capite. vbi d̄r q̄ oēs
penitētes q̄ talē p̄niāz publicaz
suscipiūt: p̄sent̄ se ep̄o in capite
q̄ drage: iē añ fores eccle nudis
pedibz: vultibz in terram demis
sis r̄c. Ibi debēt adesse decan̄:
archip̄s byteri: parochiani: r̄ p̄s
byteri penitētiū q̄ debēt inūge
re talibz p̄niās. Post h̄ eos in ec
cliaz introducāt: r̄ cū omni clero
septē psalmos penitētiales ipsis
in terra p̄strat̄ cū lachrymis p̄
eorz absolutiōe decārent. postea
surgēs ab orōnemān̄ eis impo
nat̄ aquā b̄ndictā sup̄ eos asp̄
gat: cinerē t̄n p̄r̄ imittat. Deide

alicio capita eoz coopiat. Post
hoc p̄ ministros eccle de eccle
eos expellat cū m̄sorio. In sudo
re vult̄ tui. r̄c. Iste t̄n mod̄ nō
seruat apud nos: s̄z trāslar̄ est i
cenā dñi r̄ ibi expedit̄. Scie
dum t̄n fm̄ r̄ vilhelmū q̄ ingres
sus ecclesie q̄ inūgit solēnter pe
nitētibz p̄cedet ex arbitrio sacer
dotis: t̄n postq̄z introducunt̄ ta
les in ecclesiāz p̄ ep̄m feria q̄nta
magna: solū intrabūt eccleā vsq̄
ad octauā pasce: r̄ postea cubūt
p̄ rotū annū. vt dicit glo. l. disti.
In capite. Et erūt extra ecclesiā
vsq̄ ad eandē feriā sequētis an
ni: nec cōicabunt aliqui vsq̄ ad
mortē. Quōz t̄n min̄ fm̄ arbitri
um ep̄i. xij. q. ij. d̄ viro. xxij. q. ij.
admonere. xxvi. q. vj. Si q̄s de
corpe. r̄ de penitētia di. v. Si q̄
s̄o Si t̄n penitet̄ potest ei sedō
vel tertio anno reddi ingressus
eccle: vt patet. xij. q. ij. de viro
¶ P̄niā publica est q̄ fit in pub
lico: nō t̄n cū p̄dicta solēntate:
vt cū inūgit̄ alicui peregrinatio
per mundū cū baculo cubitali. r̄
cū scapulari: r̄ cū huiusmodi. Et
hanc p̄ imponere q̄libet suo pa
rochiano. Et fit publice ideo: vt
publici peccatū publicā habeat
medicinā Sicut si q̄s in fornicā
tiōe esset deph̄sus publice: vñ
q̄ardis est magna p̄fusione dig
nus: p̄pter alioz scādalū. Et vt
sit alijs i terrore r̄ in exemplum
penitēdi: r̄ non desperandi:
publice agat penitentiam. Non

*2. species
penitentię*

oportet aut p quolibet manife-
sto peccato manifestā agere pe-
nitentiā fm Albertū: s; solū qñ
scādalizauit alios. Et h est ptra
multos q inuigūt suis parochia-
nis publicā pñiam an fores ec-
clesie: vñ in circuitu cimiterij am-
bulare ante pcessionē in die festi-
uo: vel iacere ad faciē infra ostiū
ecclie p leui pccō: si cur p vna po-
ratiōe vel alio peccato: qd tñ nō
scādalizauit totā ecclēsiā. Et isti
pcludunt viam penitendi seu
confitendi alijs similib; pccis in-
uoluntis: ne sñ lter p fundant. **Pe-**
nitentiā aut puata seu secreta ē qz
quis iponit p pccō occulto. Ut
aut ordinare pcedam? circa hu-
iusmodi pñias tā publicas qz p-
uaras: tñā pñiderari oportet cir-
ca istud sacramentū. Habet em
pñia tres partes. s. pñitiōe cō-
fessionem et satisfactiōem.

De contritiōe que est pñi-
ma pars penitentie.

Contritiō

c. est dolor p pccis vo-
luntarie assumptis
cum proposito confitendi et satisf-
faciēdi. **Circa qd sciendum q**
dolor est duplex: vnus est volū-
tatis q nō est aliud nisi peccati
displicentiā. et iste est de necessi-
tate et essentiā cōtritiōis. **Alius est**
dolor sensibilis q apparet in la-
chrymis et suspirijs. et iste nō est
d' essentiā pñitiōis: s; de perfe-
ctiōe: qz nō est in nra pñite eam

habere qñ volum?. Potest aut
fieri tāta pñitiō q nō solū culpa
s; etiā tota pena dimittat: p em
tñ incēdi charitas in pñitiō: et tā-
tus esse dolor sensibil' q cōtritiō
inde pcedēs merebit solutiōnez
ab oi pena. **Sciendū tñ est q**
aliq punat satis indiscrete tñc ec-
pñitiōe: qñ habēt quandā dis-
plicentiā de peccatis: vel qñ hñt
ppositū dolendi de eis. et tales
paupes decipiunt. h em nō est
contritiō s; attritiō. Sed qñ hō
h; perfectā displicentiā et h; nō
solum dolendi ppositū: s; etiam
vex cordis dolorē p ipsis: tunc
habet pñitiōe fm Tho. in. iij.
di. xvij. q. vj. ar. iij. Debet autem
peccator deo de omni pccō mor-
tali dolere et pñitiōez hñe. et d q
libet specialit'. De oblit' tñ suffi-
cī pñitiō gñalis cū conat ad re-
cordandū et ad dolendū. Et d;
dolere de obliuione pccōz q ex
negligētia sua pccit. Non intel-
lige q qd necessario d; hñe dolo-
rem specialē de quolibet pecca-
to mortalit'ale videlz dolorē q
est gñ infor: mar?: s; liquet q d;
hñe circa pñcipiū cōfessionis:
cū quis recogitat peccata et do-
let. Et bñ faceret pccōz q p maio-
ri pccō plus doleret. qz magis p
hñe deū offendit et maiorē penam
pmeruit. Nec d; pñitiō saltē in
habitu cessare i pccōre etiā post
pñitiōe: s; semp manere vt d;
Thom. in. iij. di. xvij

De confessione nūc sequit'

E. v.

Nota.

De sacramento

Confessio

aut fm Aug. sic diffinit: est p qua morib⁹ latens spe venie aperit. Uel fm Ray. Confessio e legitima coram deo z sacerdote pctoz declaratio. Tenentur aut hñtes annos discretiois ad eã faciendã semel i anno. vt pz de pe. z re. c. ois vtri usqz. imo qñsuisqz esset pñtio si qñs pñteret pñteri dñaref. vñ falsuz e z hereticũ dicere. sufficit soli deo pñteri. nã dicit Canon de pe. di. j. taciturnitas. Ubi est taciturnitas pñssiois: nõ est speranda venia criminis. Pz hñ ex emplo xpi q lazary suscitauit: sed tñ discipulis tradidit absoluedũ. Jo. ij. z. ij. q. ij. tñc. vñ. Itẽ decẽ leprosos ad sacerdotes misit: q i via eũdo fuerũt mũdati. vt dñ Lu. xviij. p qd significat q pctoz lz i via eũdo ad pñssionẽ rõe pñtiois quã hz psequat veniã z remissionẽ pctoz: tñ tenet venire z pñteri sacerdoti. Sed di. qre pctoz dz ire ad pñssionẽ vl' sacerdotẽ: exq remissa sunt ei pctã p pñtioz. Rñsio sz Posti. in summa. de pe. z re. ca. Tu dic q pctoz duplici vinclo ad satisfacienduz astringit. vno q ligat ad deũ: z illd iñ pñtioe dimittitur. Alio q ligat ad eccliam: z h p pñssionẽ z satisfactionẽ dimittit: z p absolutoz sacerdotz relaxat. Ad hñ facit de sen. ex. a nobis. ca. j. de pe. dist. j. multiplex.

z. ca. quẽ penitet. in fine. z di. v. Consideret. Licz igit pctm dimittat q ad reatũ p contritionẽ: manet tñ obligatio ad penã rpaletz p sacerdote infligendã. Et pbat Archid. de pe. dist. ij. pductor. Quia sic oes creature onduz z pñtent defect⁹ suos rpaletz z naturales homibz eo mo q pñt: vt dicit glo. sup illo xpi. Confessio z magnificẽtia op⁹ eius zc. ita hõ dz ondere defect⁹ suos volũtarios z pñteri xbo vocali in quo abũdat. Et etiã dz cõfiteri hoĩ: eo q verbũ diuinũ hũliatũ e p pctis nr̃is delẽditis: qd xbu vñtũ hũanitati obligat nos q hũmiliem⁹ xbu nr̃m loquẽdo nõ solũ hoĩ: sz etiã deo. z nõ solum deo: sz etiã hoĩ: qd fiti pñssioe vocali. Preterea cũ hodie peccam⁹ corã deo z hoĩe: debemus pñteri nõ solũ corã deo: sicut iñ veteri testamẽto fuit: sz hoĩ loco dei pñstituto. Nec pñt hñ q in cõtritione hoĩ dimittat reat⁹ culpe: supstua e pñssio vocali. q sz Hugonẽ cardinalẽ ad hoc necessarina est: ad humilitatẽ z iusticiã exercendã. Itẽ ad hoc q ecclesie satisfaccat: que lesa est ex peccato. Valer etiã fm Jo. an. ppter fidẽ quã pctoz hz credẽs autoritatẽ dauũ in ecclia. Sũt valz propter obediẽtiã quã exhibet ministris ecclie vl' deo. de peni. disti. j. multiplex. z. ca. nõnulli. Quãdo ergo legis in scripturis sanctis q sola cõtritio sufficit ad

De confessione
vñr sagittat qd sit

remissionē pctōz intelligas in ne-
cessitate. qn p̄fessio nō p̄t haberi
Nā tūc nō est p̄ceptū Juxta illd
Cōfitemi alterutrz ꝛc. Quia ne-
cessitas legē nō h̄z: Nā tunc vo-
lūtas p̄ facto reputat. sufficit em̄
tūc soli deo p̄fiteri in corde. Si
tūc ibi esset aliq̄s laic⁹ bonū esset
sibi p̄fiteri: p̄p̄ h̄ vt postea eccle-
siā informaret: q̄b̄ remedijs p̄
aīa sua esset subueniendū. Doc-
t̄r subtr̄l̄ dicit. ex q̄ accusatio in cō-
fessione nō fit ad aliud nisi vt cō-
sequat̄ s̄ntia: ꝛ laicus nō h̄z auto-
ritatē sententiādi i isto foro sequi-
tur q̄ nullū p̄ceptū est ad accusā-
dum se corā laico. Forte aut̄ me-
li⁹ esset h̄ dimittere si pctōz pos-
set aliquāle p̄cundā corā se ha-
bere. recogitādo eadē: ꝛ sic eq̄ pu-
niri. Etia licet simplicibz laic⁹ sit
vnl̄ talis p̄fessio corā laico in ne-
cessitate: nō tñ viris discretis. q̄
sciūt ad qd̄ iustitū e p̄fessio Dic-
est q̄ d̄r Jōh̄es andree in .c. Si
ep̄us. d̄ pe. ꝛ rem̄. li. vj. i vlt̄ gl̄.
q̄ licet laico in necessitate possu-
mus p̄fiteri. tñ ip̄e nō p̄t absol-
uere. q̄ nō h̄z clāues. de pe. di. j.
Quē peniter Et notat̄ de officio
cure pastoral̄. vbi Hugo dicit q̄
licet in necessitate audir. non tñ
ad h̄ vt sit vera absolutio: sed q̄
ad signa penitētie declaranda.
Sed Raymund⁹ d̄ dicit. Item
Archi. xv. di. audir. dicit q̄sdā
dixisse q̄ null⁹ etiā in necessitate
tenet p̄fiteri rustico vl̄ laico: pres-
bytero absente. maxie pctā mor-

talitā. Et dicit q̄ illud Jacobi. Cō-
fitemini alterutrz pctā v̄ra. tñ d̄-
venialibz intelligit̄ que possunt
talibz laicis cōfiteri in necessita-
te: vl̄ loquit̄ de cōfessione in ge-
neralē q̄ fit i ecclesia. vel loquit̄ tñ
de sacerdotibz. Hugo h̄o dicit q̄
laico tenet q̄s p̄fiteri pctā sua. cu
non potest habere sacerdotem.
Nec videtur vere penitēs qui
in articulo mortis peccata sua
non confitetur cuiq̄q̄ potest: si sa-
cerdotem habere nō potest: q̄s
uis laicus nō habet autoritatē
absoluedi Dicit aut̄ glo. xx. q. ij.
omnes. q̄ si laicus in necessitate
audiat peccata mulieris: nō po-
test cum ea postea contrahere: si
tamen contrahat. forte tenet ma-
rimonium. Videtur tamē hoc
tantummodo sacerdoti p̄hiberi
cum tantū ei⁹ officū est audire
peccata. Tu dic secure q̄ tal⁹ po-
test cum tali muliere contrahere
quā auduit in necessitate. quia
per hoc sacramentū nulla cōpa-
ternitas contrahitur. vt dicitur
in canone. q̄uis ꝛc. de cognatio-
ne spiritali. libro. vj. Item
sciendum q̄ confessio sedecim
conditiones habere debet: que
habentur in his versibus.
Sit simplex humilis confessio
pura fidelis. Atq̄ frequens nu-
da discreta libens verecunda
Integra secreta lachrymabil̄ ac-
celerata. Fortis ꝛ accusans ꝛ sit
parere parata. Quantūcumq̄
q̄s autem nota sint sacerdoti:

De sacramento

petā: adhuc tñ debēt narrari in
p̄fessione q̄a n̄ sufficit q̄ ea cogno
scit sacerdos: vt hō tm. s. i. publi
co: sed etiā vt de^o. s. i. secreto cor
dis. de peni. dist. j. Imp̄fecta. in
glo. p̄ma. Tenet etiā p̄tōr non
solū mortalia: s; etiā venialia cō
fiteri: licet nō ita necessitate abso
luta teneat ad p̄fessionē venia
liū: sic mortaliū. Tñ exq̄ nō pos
sumus vitā eternā p̄seq̄ sine re
missiōe venialiū: tenemur ad co
rū p̄fessionē. vt dicit Thomas
in. iij. distinc. xvj.

De modo audiendi
confessiones.

*De modo
audiendi
Confessiones*

Quia ex

penitētia docete multos
vidim⁹ in practica hui⁹
sacri errare. iō vtile videt pone
re modū r formā circa audiēdas
p̄fessiones. Circa qd̄ vidēdū ē de
p̄liby. r p̄rio d̄ dispositiōe p̄sone
Secō quō sacerdos deat q̄rere
a cōfiterē. Tertio q̄ sint casus in
quib; p̄r absoluerē. De primo
iraq; sciēdū q̄ p̄fessionē audiēs
sacerdos d; sedere i loco oī suspi
tiōe carēre: vbi ab omib; videri
poss;: a nullo s̄o audiri. nō sicut
q̄ daz i camerā lectū p̄p̄riū au
diū: v; i sacristia: q̄ cōp̄ta sunt
ml̄ta mala cū sp̄ualib; filiab; cō
mississe. Nō d; etiā sacerdos vel
p̄fessor inspicere vultū p̄fiteris:
ne duct⁹ terrore: sacerdoti min⁹
audeat p̄fiteri. v; ne qd̄ occultet
vel alleniet. Maxie tñ a mulie

rib; caueat. q̄a s; Sapiētē. Fa
cies ml̄ter; sic v̄tus v̄tes. Nec
d; sedere ex opposito s; ad lar⁹.
Nec etiā d; p̄ferre s̄ba iocosa:
ne alter ip̄soz ad risum puocet.
sic etiā cōp̄ertū est de aliqb;: sed
s̄bis blādis r benignis cōfessor
vrat: nō sicut q̄ daz faciūt male
dicētes p̄fiteri: dicētes. Diabo
lus te mihi miserat cū his p̄ctis:
eos v; eas diabolo cōmēdātes:
vt q̄ daz idiote faciūt. Nec debz
sacerdos mouere caput vel spu
tū sepius pijcere: ne videat a cō
cūstantib; p̄dere petā p̄fiteris.
Ubi ḡ sunt illi q̄ pede trūdūt cō
fiteres. v; faciūt q̄sdā vocifera
tiones suspiciōsas: vel suspiria
suspiciōsa: ex quib; p̄dit p̄fessio
p̄tōris. Cū ergo incipit cōfiteri
attendat s̄ba sua cōfessor vsq;
ad finē: nec interrūpat: nisi cum
fuerit p̄fessor: per p̄fiterē de ali
quo exq̄ situs: v; nisi cōfessor ha
buerit necesse inq̄rere de aliqua
circūstātia peccati. Si vero cōst
tens coram sacerdote pre timo
re erubescēs obmutescat: tunc sa
cerdos eū dulciter alloquens i
formet: r det sibi cor r audaci
am his verbis: vt dicit Hugo.
fili charissime: ex abundantia
gratie diuine habemus magnū
donū hoc r salutis remedium:
q̄ per nostrā verā p̄fessionē pos
sumus cōsequi indulgentiā pec
catoz: nō aut̄ verear; p̄ aia tua
dicere vez corā me q̄ sum p̄tōr
sicut r tu. Non autē te audio vt

hō: s; vt deus. **Q**d si forte cōfi-
 tēs nescit modū p̄fiteri: p̄fessor
 dicat ei modum dicens. **C**harissi-
 me fili ita debes p̄fiteri. **C**ōfite-
 or omnipotenti deo et tibi p̄ri q̄ ego
 p̄tor: peccavi i multiplicabo pec-
 catis. **E**t p̄mo i mortalib; p̄ctis
 trāsgrediendo diuina p̄cepta: non
 diligēdo deū nec p̄ximū. **E**t tūc
 videat p̄fiteri dicere p̄ctā. et p̄-
 mo de mortalib; p̄ctis: s; q̄ dis-
 posuit i mēte sua. **S**i autē igno-
 rat q̄ sūt p̄ctā mortalia dicat si-
 bi. **E**cce fili mixta sūt p̄ctā mor-
 talia **S**upbia: auaricia: luxuria:
 ira: gula: inuidia et accidia. **R**ecor-
 dare si cōmisti aliquod istorū.
Qui cū d̄ eis expedit fuenit de-
 scēdat ad opa pietat; si ea negle-
 xerit adimplere. **S**ilr de alienis
 p̄ctis: vt stari patebit. **S**cd̄o
 vidēdū est q̄liter sacerdos debz
 q̄rere a p̄fite. **P**ro q̄ scēduz: q̄
 si est discretus p̄fiteri: nō d̄z ab eo
 aliqd̄ q̄ri. sed si ē rudis: tūc q̄rat
 ab eo sacerdos. et p̄mo de morta-
 lib; p̄ctis i genere: nūq̄z tñ in spe-
 cie. s; bi gratia. sic dicens. **E**cce fili
 nōne peccasti i p̄ctis. s; supbia
 auaricia et. **S**i q̄ p̄rigit te aliq̄n
 supbisse d̄ vestib; de pulchritu-
 dine corpis. d̄ sapia de diuitijs.
 hoc recogites. et h̄ d̄oleas. **I**tē si
 aliq̄n excessisti modū comedēdi
 v̄ bibēdi. vel habuisti diurnū
 odii p̄ximū tuū v̄ appetitū
 v̄tōis iniuste p̄ximū: v̄ inuidi-
 sti sibi bona spūalia vel tp̄alia.
 aut etiā fuisti accidiosus et piger

in diuio officio v̄ f̄mone. q̄a for-
 te nō diligēter attēdebas in mis-
 sa: s; dormirabas: v̄ f̄mone i-
 unles miscuisti. **I**st; modis et cō-
 similib; p̄fessor dicat i genere. et
 vt meli⁹ cognoscas modū i gene-
 re q̄rēdi: sic q̄ras. fili charissime
 fecisti furtū. **S**i dicat sic. dicas:
 vbi: q̄n: q̄ tpe: q̄ ductus necessi-
 tate: a q̄: quonens. **N**ō autē q̄rat:
 fecisti h̄oi talitū talilocō: h̄ em̄ cēt
 suspectū negociū. **S**ilr de luxu-
 ria q̄rat: vtrū fuit aliq̄n pollut⁹
 in corpore: si dicat sic. q̄ras an no-
 cte vel die. **S**i dicat i nocte v̄ i in-
 somno: nō q̄ras v̄ltra. **S**i dicat
 nō in somno: q̄ras p̄ quē modū:
 cū q̄ v̄l q̄uo: et expectes ei⁹ respō-
 sionē. nec d̄ermine aliqd̄ sicut
 q̄daz indiscreti faciūt dicēdo. fe-
 cisti cū boue vel cū pecore v̄l eq̄:
 descēdendo ad sodomitica p̄ctā
 de q̄b; forte p̄fiteri ignorat. **E**t i
 h̄ ḡuissime peccat cōfessor. **N**ec
 dicat s̄m **H**uīl. **A**udio q̄ tu ha-
 bitas cū tali muliere. **H**oc em̄ se-
 ponere testē vel iudicē: q̄d non
 d̄z fieri i p̄fessōe: s; ea pacta d̄z
 iudicare et. **V**erūtñ si sacerdos
 forte pbauit q̄ ille forte oblitus
 ē aliqd̄ p̄ctm̄ q̄d p̄fessor p̄stat
 cū cōmisse. p̄t sibi in memoriā
 reducere: dicens. **A**ccidit ne tibi
 aliq̄n inebriari v̄l fornicari i isto
 anno. **E**t si dixerit sic: q̄rat p̄mo
 de p̄sona cū q̄ peccauit an ne sibi
 at̄inebat: et in q̄ gradu p̄sa n̄
 guinitatis v̄l affinitat;: nec est h̄
 p̄dere aliā p̄sonā vel aliū accu-

De sacramento

fate: se liberare et mudare facit
ter cum alio modo expedire non potest si
ne expressione illius circumstantie. Mul-
tum tamen caute circa hoc peccatum luxurie
est procedendum: ne quod curiose inquiratur
de ipso perfiteretur. Unde consulo ut
confessor circa hoc dicat sibi. Fili mi
charissime: ego quod deus precudor et
erubescor de talibus materiis impudenter
dicis inquirere: nec putes quod ista ex
curiositate faciam: cum de eis fuisse
libentius supponatur. Operet tamen quod
de necessitate procedam more et of-
ficio medici debentis curare oculum
morbum infirmi. Item aduertat
confessor et diligenter consideret pro-
ne perfiteretur quare: cum status et
conditio existat. Nam si est princeps;
baro: miles: nobilis: vel quicumque
domini specialis gratia ab eo vultu op-
pressit pauperes subditos et aggra-
uauit eos laboribus: vel iniustitiam fa-
cere neglexerit: vel aliquis impeditio-
nes iniustas imposuit. Si vero est
platus spiritualis: non est opus querere de
negligentia animarum subditorum: quod pro-
sumit si hoc faceret: solus diceret.
eo quod habet sufficientem cognitionem et
scientiam quantum ad hoc: si autem non perfite-
retur de officio in quo est: dicat et horret
cum proprio motu dices: Par vene-
rabilis et filia hac pre velitis atten-
dere dignitate officii vestri in quo
estis: et in remediis peccatorum vestrorum
vobis inuisigo ut habeatis dilige-
ntiam de animabus vobis commissis. si
autem est mechanicus gratia ab eo
vultu in suo opere debitum equat: mo-
dum seruet: aut si est mercator: an

aliquem defraudet in pondere vel
mensura: an rem vilioris chari vendi-
didit: et ad versus pecunias mu-
tuauit: vel ad prestita chari vendi-
dit: vel cum rei vendite non dixit
emproxi. sic circa equum defectum
aliquem vel ipsam rem sic viciatam non
remissioni precio vendidit. Aut die-
bus festiuis et dominicis res suas ve-
nales expedit. Iuravit ratum vale-
re cum ratum non valuisse: vel iuravit
solus emissis ratum. Si est taberna-
tor gratia ab eo: vultu aliquem brassum
miscuit diuersis granis: sicut ap-
ponendo aliquem choros tritice: ali-
quot siligis: aliquem ordeum: et ven-
des nihilominus ceruicisam per totam
triticeam: vel si diebus festiuis circa
eam laborauit: cum habet animum vel post bene-
posset expediri. Vel mensuram mi-
noris dedit in domo quam est domus
bibentibus miserat. Sic etiam gratia
de vino et alijs liquoribus. Item a
iudicibus gratia et consilio vultu alij
quam ex gratia: odio: timore: amore vel
putato modo iniustitiam puerterunt vel
iniamulerunt: ex quibus damnificat
est in rebus vel in corpore. Vel si ad pe-
nam fuerit nimis peni simpliciter
sententia de pena statim peno leui
peccato in iudicio. Item a principibus fami-
lias gratia qui habent suos vel filios
vultu angariauerunt familiam diebus
festiuis: vel eorum detinerunt mercedem:
aut eorum mala dissimularunt.
Sicut querat a fratre an fideliter
seruierunt et non subtraxerunt bona
dominorum suorum. Item si est virgo gratia
ab ea de custodia dignitatis: de

pudicitia & bono: & honestate co-
 uersationis: quo & cu qd solet co-
 uersari. si est uduua querat d de-
 uotione ipsi? & opibz pieranis: an
 libere fuit paupibz vl' eos vi-
 sitauit: vel tpalia p suo posse im-
 pedit & exhibet. & an dissolute vi-
 uir seu delicate. Et isti sunt mor-
 bi viduaru fm apl'm. Itē si ē cō-
 iugata qrat ab ea an seruet cum
 viro castitatē diebz festiuis: ieiu-
 nij & aliaz vigiliarum: & tpe im-
 pregnatiois vel etiā part? Silr
 an a marito exgat debitū diebz
 festiuis: aut tpe mēstrui vel im-
 pregnatiois vl' tpe part? an etiā
 alit qz mod? nature ē: vir eā cog-
 nouit. Et fm h pcedat cū qlibz.
 Circa m vicuz luxurie caunt? qz
 circa qd libet aliud se regat: qz ar-
 cūstārias necessarias: nō iutiles
 & curiosas inqrat. De qb? sciēdū
 est h s3 Tho. Circūstāriaz qdā
 sunt trahētes ī aliud genus pcti.
 vt cōtre cū iugata rē. & has hō
 tenet pfitēri. Quedā vō aggra-
 uātes sunt in eadē specie. & earū
 quedā s3 nō aggrauātes morta-
 lis. sicut scia & h mōi. & has nō te-
 net pfitēri. qz sunt qsi venialia.
 Quedā vō sunt aggruātes mor-
 talitē: & has optet pfitēri. vt fura
 nī i sacro loco. fornicari in die fe-
 sto. Un' s3 sus. Aggruāt ordolo-
 cus pctā sciētia rpus. Lucta pu-
 silla metus culpe gen? & stat? al-
 tus. Cōditio numer? etas & scā-
 dala lex? Itē querat sacerdos a
 cōfiteute de alicis pctis q s3 no

uē. s. Iussio p siliu p sensus pal-
 po recursus. Participas mut?
 nō obstās nō māifestās. Iussio
 .i. si p cipit facere malū: licz solus
 nō interest. vl' p siluit alteri: sine
 cui? p silio nō fecisset tale factū.
 vel p sensit faciētib? malū l' ipis
 adulat? ē laudādo eoz factū. vl'
 qz malefactores habuerit ad eū
 recursum. Vel ipis picipauit in
 maleficio. Vel tacuit nō icrepā-
 do eos: vl' nō deferēdo supiori.
 Vel nō resistebat cū posset. Vel
 tenet ex officio. Vel non manife-
 stauit cum debuit manifestare.

De casibus ad papam
pertinentibus.

Quendi

P sunt etiā h casus ad
solū papā pntētes

Prim? ē de eo q dberat clerici
 ordiatū: si ē lesio eno: mis cū ef-
 fusioē sanguis atroci. xvij. q. iij.
 si qz suadere diabolo. Sed ē
 d eo q incēdit vl' frāgit eccl'iaz: &
 tal' anqz denūciat p absolutū ab
 epō: s3 post denūciatiōez p solū
 papā. d sen. ex. c. p questi. Et idēz
 de qlibz incēdiano postqz pub-
 lice excoicat? ē. d sen. ex. c. c. tua.
Terz? qn papa sol? aliqūē no-
 miat vl' noiatiū excoicat. tūc sō-
 lus papa absolutū eū. d sen. ex. c.
 significasti. **Quare?** falsan? l' rāz
 pape: vl' eis vics sciēt. vt p r3 d
 falsarijs. c. dura. **Quint?** q in se-
 quit cardinalcm. de penit. ca. se-

De casibus
ad papam
pntentibus

De sacramento

licis. lib. vj. Sextus q̄ grauat in
dicē spūale in persona v'l bonis.
v'l dat licentiā grauari pp̄ hoc
q̄ sententiā excoīcatōnis tulit. de
de sen. exco. q̄cūq; lib. vi. Septi-
mus si q̄s corpus defūcti scinde-
ret v'l coqueret p̄ ossib; trāssere-
dis. De hoc habet in q̄daz exūa
ganti Bonifacij pape octauū q̄
incipit Detestāte. Octauus: si q̄s
in q̄sitor hereticor; odio v'l gra-
amore v'l lucro h̄ iusticiā vel cō-
scientiā omisit h̄ quēpiā pcede-
re. vt de heretic; multoz. i fine.
in de. Nonus: si religiosus absq;
licentiā sui ppri; sacerdot; solēn-
zaret m̄rimoniū: aut ministra-
ret eucharistiē et vncionis sacra.
Sicut etiā excoīcati sunt religio-
si qui excoīcatos a canone absol-
uūt i casib; nō p̄cessis: vel h̄ sta-
tura puincialia v'l synodalia: v'l
a pena et a culpa. Decimus: si q̄s
insequit ep̄m. de penis. si q̄s. li.
vi. Undecimus: si q̄ religiosi idu-
cunt aliquē ad vouendū iuran-
dū vel p̄mittendū: apud eos eli-
gere sepulturā: v'l vtiā electā vl-
terius nō imuter. de penis. cupi-
entes. in de m̄. Duodecimus de
his q̄ sacerdotē cogūt celebrare
in loco infidicō: v'l ad audiendū
excoīcatos vocāt vel infidicos.
vel phibēt ne mōiti creāt. d̄ sen.
exco. S. auis. i de. Tredecimus: q̄
saracenis arma ad expugnādū
xp̄ianos deferūt: vel cōaliū vel
aualū dāt i dispēdiū terre san-
cte. de iudeis. Ita quorūdam.

Casus Episcopales
hunc sequuntur.

Primus ve-

ro ep̄i q̄ notant p̄ Jo-
an. an. i. iij. glo. si ep̄s.
de pe. et remis. li. vi. f. i. l. i. Primus
absoluere excoīcatos maior ex-
coīcatōe. vt d̄ sen. ex. nu. p̄. Se-
cundus: iponere p̄nias blasphemā-
tib; nomē dei et sacroz cuius d̄
cleric; maledicis. c. ij. Tertius: ab-
soluere sacrilegos. d̄ sacrilegijs.
c. ij. Quartus: p̄mutatio q̄rūlibet
votoz. d̄ voto et voti redēp̄tōe.
c. j. Excipit tñ votū terre sancte.
Quintus: depositio male abla-
toz icertoz v'l etiam certoz: qñ
nō existūt isti q̄b; faciēda ē resti-
tutio. de iudeis. cū sit. Sextus: pe-
nitentiā iponere illis q̄ m̄rimo-
niū clādestine p̄xerūt: vel h̄ inf-
dicatū ecclēie. vt de m̄rimonio cō-
tra interdicitū ecclēie p̄cto. in de. c.
j. et vl. Solēt etiā reseruari ep̄s
p̄nē oim publicanoz et opp̄sso-
rū pueroz ex p̄posito vel casu.
Ite homicidiū v'l falsuz testimo-
niū falsarij instrumētōz. Ite p̄-
iurus: incestus: corruptoz monia-
liū: v'l coeūtes cū bunt: et his si-
mila. Et breuiter itelligas q̄ q̄ntu-
or sunt casus d̄ iure ep̄ales: p̄t
determinat B̄ndictus. ix. Primus
est occasor cleric; p̄pter qd̄ incur-
rit irregularitatē. Un ep̄s p̄t ab-
soluere clericū ab homicidio: sed
nō ab irregularitate. Vel p̄t
absoluere clericū a p̄cto. q̄a cele-

parat de
m̄rimonijs
p̄b̄licis

penitentie

brant in ecclia interdicta. sz nō
 p̄rabsoluere ab irregularitate in
 p̄cta. Scds. d̄ incendiarijs: qd̄
 n̄ intellige anteq̄ sunt publica
 ti. Tertio vbi ē indicēda solēnis
 p̄nia. Quart⁹ vbi q̄s incurrit ma
 iorē excoicatioē. Idē ar̄ papa de
 clarat q̄ nq̄ casus esse epales de
 p̄suerudie appbaros. P̄m⁹ ē
 homicidij volūtarij. Scds fal
 sarij. Tertio violatoris eccliaſti
 celiberrat⁹. Quart⁹ violator⁹ ec
 cliaſtice emunitat⁹. Quint⁹ for
 nilegi ⁊ diuinator⁹ vt. xvi. q. j. c.
 j. Et incipit sua bulla in q̄ p̄dicta
 declarant. In cūctas. ⁊ renoua
 ta est itez p̄ cal. viēnē. i. de. du
 dū. d̄ sepultur⁹. Ultra autē hos
 casus p̄nt ep̄i refuare sibi alios.
 put videbit eis expedire. Sz vt
 ois tollat ambiguitas ponā ca
 sus tā de iure q̄ de p̄suetudine
 ad ep̄m p̄rinētes. vt sunt isti: ho
 micidij. sacrilegiū. incest⁹. filiorū
 opp̄ssio. coitus cū moniali. Itē
 mulier coitēs cū religioso vl̄ sacer
 dote. Itē vulnerās p̄rem vl̄ ma
 trē. Itē deſtorās ḡginē vl̄ opp̄
 lam. Itē baptizās p̄pam filiā si
 ne necessitate. vl̄ tenēs eā ad cō
 firmationē. Itē fractoz voti sim
 plic⁹. Itē p̄trahēs votū simplex
 castitatis. Itē intrās religionem
 inuita vxore post copulā carnis
 Item hereticā prauitatē tenens
 q̄ ad p̄ctm̄ tm̄. Silt̄ symoniae
 q̄ ad p̄ctm̄ tm̄. qz irregularitas
 h̄mōi p̄tinet ad papā. Itē cele
 brās corā excoicatis solēnis in ec

clia q̄ ad p̄ctm̄ tm̄. sz q̄ ad irregu
 laritatē p̄tinet ad papā. Itē pro
 mor⁹ p̄ saltū ad sacros ordines.
 Itē ordiat⁹ ab aliēo ep̄o sinelicē
 tia p̄p̄ij. Itē luxurians in ecclia
 p̄secrata. Itē coitēs cū iudea vel
 pagāa. Itē p̄cipiēs a s̄i viro suo
 que vir credēdo filiū suū p̄stinu
 it eū i heredēi p̄iudiciū aliorū.
 Itē p̄curās abortum vl̄ sterilita
 tem i se vel i alio. Itē cōtrahens
 sp̄ōsalia p̄ter m̄rimoniū cū aliq̄
 marito inēposito p̄tractu. Item
 sciēter celebrās i ecclia interdicta
 q̄ ad absolutionē p̄cti. sz q̄ ad ir
 regularitatē ad papā. Itē sortile
 gus. incātor necromāticus. ex
 p̄imētator. Itē sciēter excoicatos
 ⁊ manifestos interdictos vl̄ etiaz
 vsurarios sepeliēs. Itē clādestie
 m̄rimoniū p̄trahēs Itē blasphe
 mus dei ⁊ sc̄toꝝ. Itē incēdian⁹.
 Itē p̄iur⁹. sodomita. adulē Item
 fornicās cū filiā quā baptizauit
 vel ad p̄firmationē tenuit vl̄ au
 diuit p̄fessionē ei⁹. Itē celebrās i
 altari nō p̄secrato. Itē celebrās
 sine sac̄s indumētis. vl̄ omittēs
 aliq̄d idumētōꝝ. vt skolā vl̄ ma
 nipulū. Itē celebrās nō ieiunus
 Hoꝝ aut̄ p̄nie ponunt taxate in
 fen⁹ p̄trictant. Alij ḡo casus p̄
 istos sūt d̄ autoritate plebanoz
 De satisfactōe q̄ ē tertia ps p̄nie

Et autez

e satisfactio s̄m beati
 Tho. sup. iij. di. xv. q.
 j. ar. iij. in iurie illate recōp̄latio

*De satisfactio
 n̄ur p̄q̄l̄it*

De sacramento

fm iusticie eglitate vel quantitate
Et intellige eglitate pporciois r
non quantitat. **Sylr Anf. in lib.**
Lur de ho. diffinit satisfactio
ne dicēs. Satisfactio est deo de
bitū put est honore impedere. s.
rone culpe comisse. Et iste diffi
nitioes sunt satisfactiois. put est
medicina pteritoz pctoz: r pter
uatio futuroz: s; put est pserua
tio a culpa diffinit sic s; Augu.
Satisfactio est causas abscinde
re pctoz: r eoz suggestioib; adi
tum nō indulgere. Circa quod
sciendū q licet fm Bonauē vbi
supra. sine charitate nō posset se
hō pparat ad habēdā charitatē
r faciendā satisfactioē. exq im
possibile est sine ea deo placere:
r opa ei acceptari a dō. ideo nō
satisfactio sine tali gra est possi
bilis. Itē pfulēdū est penitētib;
q eoz pniā ipis iniunctā sine
mortali pctō ppleat. qz alias dō
ab eis exigit penā. Na satisfactio
facta in pctō mortali r si soluit
penā debitā: nō tñ meret grām.
vt dicit doctor subtil. vbi supra
q. 1. sed o principali. art. iij. S;
si querat vtrū hō pagēs pniā
in pctō mortali itez facta pfectio
ne de illo pctō mortali: d; page
re de nouo vl denuo istā pniā
iā pactā. vel an remissat r vale
re recipiat illa pniā sic pacta i pec
cato mortali: exq iā post pfectio
nē sed am erit i charitate. r grā.
In hoc sunt doctores diuersi.
Nam serūs Tho. pma facie dic

q non viuificant nec valēt ad sa
tisfactionē illoz pctoz p qb; agū
tur: nec etiā ad meritū vite etne.
Dicit tñ q satisfactioes ille q re
linquit post se effectum: postq;
acc; trāsit nō oportet q reiterant;
vt ieiuniū dimittit post se debili
tationē corporis. Elemosynā relin
q; post se dimiutionē substantie.
Ille ho q nō reliquit post se ef
fectū: optz vt reiterent. vt est oio
Ex his p; q q ieiunant p pctis
exites i mortali pctō si debēt vl
tra ieiunare vl elemosynā dare:
si q orat in pctō exilētes tenent
reperere horas r supplere eas. r
ista opinionē appbat doctores
Doctor tñ subtil; fauorizat pctō
nib; dicēs q q vere penitet r reci
pit satisfactioē: dignā sibi ab
ecclia impositā: dāne nō errat:
quantūcūq; peccet postea r reci
diuet nunq; tenebit nisi ad illā
unicā satisfactioē adimplendam
Et si eā impleat i charitate: meli
est qz nō tñ soluit penā: s; etiam
meret grāz. Sed si i pleat pniāz
volūtarie extra charitatē: soluit
q dez penā: s; nō meret grām: qz
nō est satisfactio recōctiāz neq;
placis. Vñ subdit q si hō mag
nā partē satisfactiois adimplet
i mortali pctō. r postea itez pe
nitent d pctō nouo. nō ē iterato
imponēda pniā p pctō pmo de
q satisfecit: licet extra charitatē: s;
tñ de nouis pctis q fuerit cau
sa q ista satisfactio fuit mortua.
Et hanc determinationē sequit

penitentie

Johes parisi. ibidē. q. v. dices
 7 dans hui⁹ dicti rōne satis pul
 crā. Quia exq̄ extra charitatē suf
 ficat satisfactio involūtaria ad pe
 nitentiā pcti. multo magis satisf
 factio volūtaria d3 sufficere Exē
 plificat ipse. Si alicui offendēti
 regē. offense regis correspōdeat
 p̄cise fm legē man⁹ abscisio. si isti
 inuito abscondere man⁹ satis pa
 tit: 7 intantū sufficit regi q̄ fm in
 sticiā nō d3 vltiore penā exige
 re: 7 tū nō recipit eū in grām vel
 amicitā. Multo autē magis suf
 ficere p̄ punitiōe culpe si aliq̄s
 sibi debitā penā infligeret: lz nō
 esset in grā vl' amicitia illi⁹ iudi
 cis offensi. Exq̄ seq̄tur q̄ si talis
 p̄pter nouū pctm dānaret ante
 q̄z plenisset totā p̄nias sibi ipo
 sita: puniret i inferno rpalitē pena
 sibi cor̄n dente: q̄ nō fuit h' solu
 ta. 7 post tps aliqd non puniret
 ampli⁹ tali pena: sicut dicimus
 de veniali. qz mortēs i veniali si
 mul cum mortali nō puniret ef
 fualiter pro veniali: sed tempora
 liter. pro mortali p̄o eternaliter.
 Nec doctor subtilis. Sunt au
tem tria opera satisfactoria scilicet
elemosyna: ieiunium 7 oratio. Per
 ieiunium intelligunt omnia carnē
 affligentia. vt sunt maceratiōes
 afflictiones: flagellatiōes: 7 pere
 grinatiōes. Per elemosynam
 omnia opera misericordie corpo
 ralia. Per orationē omnia ope
 ra spiritalia misericordie Per
 ieiunia homo reuocatur a con

cupiscentia carnis. per elemosy
 nam a concupiscentia oculorum.
 7 per orationem a superbia vite
 Per ieiunium ordiat homo ad
 seipsum. per elemosynam ad p̄
 ximum 7 per orationē ad deum
 Per ieiunium fit satisfactio de bo
 nis corporalibus. per elemosinā
 de bonis temporalibus: 7 per ora
 tionem de spiritualibus. Licet
 autem singula istorum cum sin
 gulis peccatis approprientur
 propter conuenientiam. tamen
 quodlibet illorum pro quolibet
 peccato satisfacere potest scdm
 Tho. Dicit em̄ doctor subtilis.
 q. j. sed o p̄ncipali ar. xxx. q. tal' cor
 mdētia nec ē d' 2gruo: nec d' ne
 cessitate i singul' casib⁹. sicut p̄x
 in paup̄ib⁹. Nec paup̄i ē 2gruū
 n' necessariū inūgere aliqd isto
 rū si ē insufficiens ad ea: vt si est
 paup̄ qui nutrit labore: 7 q̄ die
 non laborat caret victu: 7 si ieiunaret
 iporēs redderet ad labore
 Nec ordi vacare p̄ labore las
 sat⁹. vl' a fortiori nec elemosinis
 Isti inūgendū ē: vt istū laborez:
 subeat i remissioez pctōz: itē dēs
 illū ad hūc finē referre: saltē q̄s
 qz occurrat sibi oportunitas a
 liquā aliā satisfactiōe soluēdi.
 Ex h' dēto habes q̄ homo pctōz
 libēter sustinēs defect⁹ r̄pales 7
 labores a deo in eū p̄missos vel
 triblatiōes satisfacit p̄ illa p̄ pec
 cat⁹: exq̄ eis p̄sentit 7 alit' satisfi
 cere vl' penitere n̄ p̄r. Ita d' r̄tho.
 vbi supra. dist. xv. q. iij ar. ij. Et

f ij

De sacramento

hoc etiā septi⁹ esset p̄dicandum
paupibz & defectuosis. ne defice
rent & desperaret de pctis vidē
tes se imporētes ad peragendū
penitentiā eis iniunctā. Sicut di
ues qui lapsus est pctō carnis: si
adeo deliciar⁹ est q̄ nō velit ieiu
nare: nē macerationē carnis sub
ire: vlt̄ p̄sumptio est q̄ si sibi ipo
neret abijceret eā: & ita iā nouo
pctō peccaret: indicā dus est ad
orationē vel elemosynā. & impo
nendū est ei qd̄ liberet accipit: &
qd̄ credit p̄seuerānus adimple
re. immo si nullā veller accipere pe
nitentiā & haberet displicentiā de
pctō: firmū p̄positū nō peccā
di vel abstinēdi. nō est remiten
dus vacu⁹ & absoluēdus ne ca
dat in desperatiōez: s; itimāda ē
p̄niā ei q̄ est. p̄ pctis illis imponē
da. & q̄ eā in se: vel in equalente
studeat adimplere: alioq̄n soluet
ad plenū i purgatorio. Nec sen
tētia satis p̄sonat vctō xpi. Mar.
xij. & Isa. xliij. vbi dicit arūdinem
quassatā nō p̄fringeret: & linū fu
migās nō extinguet. Arūdo q̄s
sata est pctōz quassat⁹ tēptatiōi
bus & peccātis: & linū fumigās ē
linū nimis humidū: t̄n habens
aliqd̄ de igne charitatis: h̄ extin
guif p̄ duriciā sacerdotis: sed cū
ad aliqd̄ minus difficile obligat
tunc nō extinguit. Sed dicatur
sibi q̄ oportet eū h̄ vlt̄ ibi penāz
p̄soluere: & q̄ faciat tātam p̄niāz
quā h̄ d; p̄ peccātis reddere. ali
as actoz alibi ab eo exigetur. hec

Scor⁹. Dicit Pe. de tha. dist. xv
& Tho. ibidē. q. liij. q. alē p̄ altero
p̄t satisfaccere si est i charitate: q̄n
ille cui iniuncta est p̄niā eā exple
re cōmode nō p̄t. & hoc quantū
ad absolūtiōē debiti: s; q̄ntum
ad excūsiōē causaz pctōz p̄ces
dentū: & in quantū p̄niā est me
dicina p̄ pctis: vn⁹ nō potest sa
tisfacere p̄ altero. Dicit t̄n Tho.
q̄ nullus d; p̄mittere satisfaccere
p̄ aliū: nisi appareat defect⁹ cor
poralis vel spūalis. p̄ quē nō sit
p̄mpt⁹ ad portandū onus p̄niē
Dicendū ē ergo his q̄ satisfactio
nē p̄ se alijs iponūt. q̄ si ambo
negligētes fuerint ambo puniē
tur. vn⁹ p̄ peccāto p̄po. alē p̄ omi
sa satisfactioē ad quā se obligauit.
De penitentijs iniungē
dis s̄m canones.

Estat nūc

De penitētijs iniungē
dis s̄m canones taxa
tis. Circa qd̄ p̄ncipaliter est viden
dū. q̄ licet p̄niē sint arbitrarie. vt
dicit infra. t̄n in publicis peccātis
seruāde sunt taxate p̄ canones.
licet debeat haberi suspēct⁹ ad
circūstātiās criminis: & ad qual
tatem & quāritatē p̄sone: digni
tatem officii: paup̄tatē: debilita
tem &c. Ut t̄n non ignorem⁹ pe
nitētiās taxatas: cū t̄ps. incurre
rit iponēdas: notāde sunt aliq̄ re
gule: que canones penitētiāles
ab alijs appellant. Primus ca
non. q̄ p̄ qlibet mortali pctō pe

penitentie

nitentia septē annoꝝ est iniūgen/
da. vt. xxxij. q. ij. hoc ipm. 7. cap
sequenti. 7. xxxij. q. ij. c. predicandū.
in glo. 7. lxxij. di. p. byter. Et rō
est. qz sicut p. p. m. mortale septi
formē graz spūscī amissim⁹. sic
etiā eas p. septē annos req̄ram⁹
Doctm̄ vez est p. publico 7. gra/
ui p. cō: p. s. circūstātijs. **Se**
cūdus si p. byter fuerit public⁹
fornicator. 7. annis peniteat idu/
sus sacco induit⁹. t̄m̄b̄ m̄c̄ib̄ cō/
tinuis a vespa ad vesperā pane
7. aq̄ vtaf. exceptis dieb̄ dñicis
7. festiuis. q̄b̄ annis explet⁹ p̄t
eū eps ad pristinū reuocare sta/
tum: de q̄ multū h̄r. lxxij. di. c.
p. byter. qd̄ nō scripsi. p. p. rediū
epoz q̄ in hoc sunt remissi: 7. po/
nus ad penā p̄t. **Tert̄**. sacer/
dos cognosces filiam spūalē: scz
quā baptizauit: v̄l p̄fessionē au/
diuit. xij. annis peniteat. eps̄ h̄o
xv. annis peniteat. **Mulier** h̄o
si est soluta: tradēda est religioni
reb̄ suis paup̄ib̄ erogatz. xxx. q.
ij. **Si** q̄s sacerdos. Et sic p̄t. vt
dicit glo. i. c. p̄dicto q̄ magis pec/
cat sacerdos cognosces filia spū/
ritualē q̄ alter⁹ vxorē. qz p. hoc
imponit penitentiā. xij. annorum
Quare? si q̄s p̄ naturā peccat.
si deicius est deponit. v̄l ad reli/
gionē reducit. si laic⁹ excōmuni/
cat: donec peniteat. Penitentia
aut̄ sua est septē annoꝝ. Et ideo
est p. incestu. xxxij. q. ij. h̄ipm. 7. c.
sequenti. **Quint̄**. sacerdos q̄ inf̄
est clādestinis nup̄ijs siue ban

30
nis: t̄m̄b̄ annis suspēditur. 8. clā
destina despōsatio. Cum in hi
bitio. c. i. **Sext̄**. si quis vorum
simplex violauerit. l. qz p̄misit i
secreto vxorē non ducere vel co/
ram aliq̄b̄ socijs: 7. postea duxit
trib̄ annis peniteat. xxxij. di. si
vir. **Septim̄**. si quis excōicat⁹
celebrat. trib̄ annis feria secūda
quarta 7. sexta a potu: alias vino
7. a carnib̄ v̄z abstinere. xl. q. iij.
de illis. **Octaū**. Qui aliū iniu/
ste accusat ad mortē. vij. annis
peniteat si vitā p̄diderit. Si h̄o
memb̄ū: per tres annos peni/
teat. vt de accusationib̄. c. accu/
sasti. **Nonus**. Qui filia suā spū/
ritualē vel cōmatrē cognoscat. per
vij. annos peniteat. xxx. q. iij. nō
oportet. **Decim̄**. Si q̄s despō/
saram aliū duxerit. eā dimittat. 7.
xl. dieb̄ i pane 7. aq̄ ieiunet: 7. pe/
niteat per. vij. sequētes annos.
de spō. duoz. accepisti. **Undecim̄**.
Qui cognoscat duas p̄ma/
tres vel sorores. vij. annis peni/
teat. xxx. q. iij. **Si** pater. Duode/
cimus. Homicida volūtan⁹ si/
ne spe restitutiōis deponat 7. vij.
ānis penit. l. di. miror. **Si** est ca/
sual p. v. ānos peniteat. l. di. c. h̄.
q. 7. c. si q̄s. 7. c. eos. Et hec om̄ia
intelligas. si potuit euadere ho/
micidiū 7. non euasit. Nam q̄ se/
7. suas res liberādo fures q̄ capi/
nō poterāt occiderit: p̄niam age/
re nō tenet: nisi voluerit. **Si** t̄m̄
hoc facit in necessitate euitabili:
duos annos peniteat. disti. l. de

De sacramento

his licet si esset inevitabil' in nullo ei imputaret. l. dist. Quia re. qd tñ est vez quo ad pcrim. sz q ad cautela z innocētia suam ecclie ostendēdaz: bonū est penitere. d homicidio. c. ij. §. si. xxxij. q. ij. In lectū. xxxij. q. ij. exco m u n i c a t o r u m. Si quis tñ i stulticia v' infirmitate v' furiositate occidit: non imputat ei. ij. q. ix. Indicas. xv. q. j. aliqs. z. calla. z. c. si quis. Si autēz causa discipline sicut mgt' scolariū incaute occidit: imputat ei: z deponitur: si est sacerdos. de homicidio p'el byteroz z. xv. q. v. si qs nō iratus Sed z qs ligatū latronē interficiat: deponit. de homicidio. suscepiimus. **Tredecim^o.** Matrem occidens Decēz annis peniteat: fm formā satis asperā: q ponit. xxxij. q. ij. latore. vbi dicit q pmo anno ecclia non intret: sz ante fores ecclie oret. Post annū sō intret eccliam stās inter audietes: z nō cōmunicet nisi cōpleto termino. oblatōes eius nō volūtarie accipiant nisi post septem annos. Et per hos decē annos non comedat carnes. nec potū. alias vinum bibat. exceptis diebus dominicis z festinis diebus a festo pasce vsq; ad festum penthecostes. Et nō vadat alicubi nisi peccata ieiunet. sed tñ nō separat ab vxore: propter periculū adultērij. **Decimusquart^o.** Uxoricide oibz diebz quibz penitet nō dz

vti caribz: nec potū. alias vino: nisi in pasca z natali domini: in pane z aqua z sale: vigilijs orationibz z elemosinis penitentiā agat. arma non sumat: vxorē nō ducat: balneo non vtatur: conuiuū lerantium non intret. in ecclia post ostiū ster: non cōmunicet in vita: sed in morte tñ. vt patz. xxxij. q. ij. admonet Et itel lige q maior penitētia est vxoricide qz matricide. non qz mat' est peccatū vxorē occidere qz matrem. sed qz piores sunt hoies ad occidēdū vxores qz matres: et ideo vt retrahant: grauior eis pena iniungit. ar. g. xxxij. q. j. nō afferamus. **Decimusquintus.** Jugulans volūtarie puerum suum. dicit Raymundus. q talis debet in monasterium induci. si non habet alios pueros z vxorē grauior ei debet imponi penitētia. s. septem annorum. Lum autem ex negligētia iugulat eū parentes: ita q ponit eum in lectū suum sanum: z postea inueniūt eum mortuū: tribz annis peniteant. quoz vn^o ann^o est i pane z aq oibz ferijs qrtis festi z sabbatis. alij duo ieiunādo feriā qrtā z sabbatū: sz sextā in pane z aq. de his q occidunt filios. c. j. z. ij. **Decimussex^o.** Penit^o .xl. dies ieiunādo in pane z aq p. vij. annos peniteat. vj. q. j. qcumq; **Decimusseptim^o.** falsa mēsurā hīs xxx. diebz peni. i pa. z aq. decem ptiōe z veditiōe. vt mēlure. De

penitentie

amus octau⁹: q̄ deuorā l' monia
 lē cognouit: decē annis peniteat
 r̄ ipa silt. xxvij. q. j. c. de filia. r. c.
 deuorā. **Decimus non⁹**: Presby
 ter cārans missam r̄ nō cōicās:
 anno vno penitere d̄y: r̄ iterim
 a celebratōe misse cessabit. d̄ cō
 se. dis. ij. relatiū. **Vigesim⁹**: sacer
 dos q̄ laicū mortuū cū palla al
 taris inoluūt: decē annis r̄ q̄nq;
 mensib; peniteat. dyaconus s̄o
 triēnio r̄ dimidio siue sex mēsi
 bus peniteat. d̄ p̄se. dis. j. nemo.
Vigesimus prim⁹: sacrileg⁹ vio
 lans eccliam: septē annis peni
 teat. xij. q. ij. de viro. Et p̄rio an
 no an̄ cimiteriū qd̄ violauit cō
 sistat. Sēdo anno an̄ fores ec
 clēsie. Tertio anno i eccl'ia. Et p̄
 hos tres annos carnes non co
 medat: r̄ potū: als vinū, n̄ bibat
 nisi i pasca r̄ i natali dñi: nec cō
 munionē accipiat. In q̄rto āno
 cōicabit: r̄ tunc q̄nto r̄ sexto vsq;
 ad septimū ānū. feria sc̄da q̄rta
 r̄ sexta: a carnib; r̄ a potu absti
 neat. **Vigesimus secundus**: Parē
 tes frāgēres sp̄salia filioz: p̄ tri
 enniū septē a cōione: r̄ filij silt
 si i culpa s̄. xxij. q. ij. si q̄ p̄ntes.
Vigesimus tertius: q̄ ducat illā ad
 m̄monū quā p̄us polluit per
 adulteriū: q̄nq; annis peniteat.
 xxij. q. j. si q̄ vidua. **Vigesimus
 qu⁹**: blasphemās debet p̄ septē
 hebdom̄das agere p̄niam: s̄m
 formā q̄ tradit. d̄ maledic̄. c. sta
 tum⁹ **Vigesimus qu⁹**: sacerdos
 denudās p̄fessionē alicui⁹ s̄bo

vl' facto vl' signo r̄c. d̄ q̄ infra di
 ces. r̄ habet d̄ pe. di. vj. sacerdos
Vigesimus sextus: p̄iurus si liber
 est. xl. dieb; p̄ septē ānos i pane
 r̄ aq̄ peniteat. Si seru⁹: t̄mb; an
 nis. xij. q. v. q̄ cōpulsus. **Vigesim⁹
 mus septim⁹**: q̄ p̄iurat in manus
 epi: p̄ tres annos peniteat. q̄ ve
 ro in manu p̄secrata: vno anno
 peniteat. Qui s̄o coacte nesci
 ens cē rā graue p̄ctm̄: t̄mb; qua
 dragēsimis peniteat. hoc ē t̄mb;
 annis: q̄libet anno q̄dragēta di
 es. xij. q. v. q̄ cōpulsus. Sed q̄
 sciēter iurat vl' aliū iurare p̄mit
 tit: q̄dragēta dies peniteat i pa
 ne r̄ aq̄: r̄ septē sequētes annos
 r̄ silt cōsocy s̄. xij. q. v. si q̄s p̄
 iurauerit. r̄ ca. si q̄s cōuictus. **Vi
 gesimus octauus**: Discrepans a
 cōsuetudine metropolitane ec
 clēsie in horis canonicis: septem
 mētib; cōione p̄uef: si ex p̄ceptu
 hoc faciat. di. xij. c. d̄ his. **Vigesim⁹
 us non⁹**: sortileg⁹ quadragēta
 dieb; peniteat. d̄ sortilegij. c. j.
 r̄ c. ex tuaz. Qui āt aspiciat astro
 labiū: vno peniteat āno. ibidem
Tricesim⁹: interfector p̄sbyteri:
 duodecim annis peniteat. vt. c.
 ij. de pe. r̄ re. **Tricesimus prim⁹**:
 Incēdens domū: totū dānum
 restituat: r̄ t̄mb; annis peniteat.
 eodē ti. c. ij. r̄ d̄ iniurijs r̄ dam
 no dato. c. si q̄s domū. **Tricesim⁹
 us secundus**: cōmunicans her
 eticū nescienter: annū peniteat.
 Scienter: quinq; annis. Per
 mittēs autē hereticū cātare ne

De sacramento

scienter missam: q̄ dragita diebꝫ
Si aut̄ in subuersione fidei: tan
q̄ hereticꝫ dānat: nisi decē an
nis peniteat. Si q̄s recesserit ab
ecclesia ad hereticos fugiēs. xij. an
nis peniteat sꝫ forma. xiiij. q. i.
si q̄s dederit. Tricesimus tertius
Qui nescienter cognoscat duas
sorores: vel matrē z filiā vl' ami
cā et neprē: septē annis peniteat
Si scierit: p̄petuo carebit cōiu
gio. xxiij. q. vnica. si q̄s. Trigesim
us quartꝫ: cū bruto coicēs: plus
q̄ septē annis peniteat. z idēz p
icestū. xxiij. q. ij. h̄ ip̄z. z. c. sequē
ti. Trigesimus quintus. Patronꝫ
res ecclesie dilapidans vno anno
peniteat. xvj. q. vij. filꝫ. Trigesim
us sextus. Qui iurat pacē non
facere cū p̄rio: vno anno penite
at: z ad pacē redeat. xxiij. q. iij. q̄
sacro. Trigesimus septimꝫ: Bis
baptizatus vl' bis p̄firmatꝫ: se
ptē annis peniteat: q̄rtā z sextā
feriā i pane z aq̄: z cogēt fieri re
gularꝫ. de p̄se. dist. iij. q̄ bis. z. c.
dictū ē. Sūt plēs alij casus qui
ap̄d nos nō currūt: z iō de illis
nihil posui. Hi aut̄ intelligendi
sūt d̄ p̄nia publica: z p̄ p̄ro pu
blico. Circa q̄d sciēdū: q̄ lz illa
p̄nia sit taxata a canonibꝫ p̄ ma
nifestis p̄ctis: ita q̄ nullo mō lz
aliā ip̄onere vl' variare: tñ ep̄us
de his disp̄sare p̄t: ex cā rona
bil: i sp̄ctꝫ circūstātijs p̄sonaz.
vt dicit Leo papa. Penitentijs
t̄pa p̄stitueda s̄t i iudicio: s̄m
q̄ p̄p̄eris a iōs p̄firētiū eē de

uotos. xvj. q. vij. tēpora. z. ca. h̄
sit. Idē dicit Hiero. d̄ pe. dist. j.
mēsurā. Et ideo dico de occultis
p̄ctis que p̄tinet ad simplices sa
cerdotes: q̄ vbiq̄q̄ inueniāt ta
xatā p̄niam p̄ canones: nō mu
tent eā sine cā: ita tñ q̄ nō pdant
p̄ eā p̄ctōrē. s̄m h̄ intellige illud
q̄d coiter d̄r: sed male intelligit:
q̄ p̄nie s̄t arbitrarie. de pe. z re.
deus q̄. z de for̄legijs. c. ij. glo.
ij. vbi d̄r: q̄ p̄nie r̄ps arbitrarū
est. q̄d intelligit glo. vltra illud
q̄d iam ius taxat: z si ius taxauit
vnū annū p̄nie: z delictū erigit
plus. hoc ē ad sacerdotꝫ arbitri
um p̄cessū. Idē d̄r d̄ de. excō. la
tores. Et dixi notat̄ q̄ sine cā
nō debz per quēcūq̄ sacerdotē
mutari p̄nia taxata: q̄a ex cā p̄t
bñ moderari p̄ simplice sacerdo
rē: q̄ dispensare p̄r p̄ canones ta
xantes talē p̄niam. vt d̄ iudicijs
At si d̄nā in glo. super s̄bo. d̄
adulterijs. vtridē notat̄ docto
res. Pro isto tñ sciēdū: q̄ hodie
multi sumpserūt occasione erro
ris ex isto dicto q̄ d̄r. p̄nie sūt ar
bitrarie: z s̄m arbitriū sacerdotis
imponēde. z iō p̄ meliori istꝫ di
cti intelligētia aduertēdū ē: q̄ sic
dicit scr̄us Tho. sup. iij. dist. xij.
q. iij. ar. iij. Si q̄s p̄ter modum
p̄ncipal̄ agentis vti sua p̄ntē
p̄sumpserit: nō p̄sequitur effectū.
s̄m Dionisiū. z p̄p̄terea rā ab
ordie z officio diuino auerteret:
z culpā incurreret. s̄bi grā. si mi
nister medici aliē adhiberet me

dianam egrotō q̄ p̄cepit medi-
 cus: grauit̄ tal' offenderet me-
 diciū ⁊ etiam egrotū. Et q̄ peni-
 tentie satisfactorie sunt medicie
 p̄ peccatis infligēde: vnde sicut
 medicine in arte determiante nō
 omnibz p̄petūt. sed variāde sūt
 fm̄ arbitriū medicū: nō p̄pūā vo-
 luntate sequētis: sed arte medici-
 ne ita pene satisfactorie determi-
 nate in canone non cōpetūt om-
 nibz: s̄ variāde sunt fm̄ arbitriū
 sacerdotis: diuino instinctu regu-
 lati. Hec Tho. Uide ḡ q̄cunqz
 iudicās fm̄ caput tuū inuigēdo
 p̄nias: nō taxatis debitis circū-
 stantijs. q̄ in magno piculo es:
 decipies te ⁊ p̄fiterē. si arbitra-
 ris alit̄ p̄nias q̄ sp̄ū sc̄ctū eā di-
 cravit illi p̄fiteri imponēdā. Un̄
 dicit sc̄ctus Tho. di. xx. q. ij. ar. ij.
 q̄ q̄litercūqz habeat se sacerdos
 vel diuertat se in officio sac̄oz.
 nihilomin⁹ p̄ctōz p̄manet reus
 ad quātitate eiusdē pene. ⁊ ideo
 si eā hic nō explet: engel' ab eo in
 purgatorio Sacerdos tñ discre-
 tus: vt dicit idē: penā imponēs
 minorē etiā ex industria: plus p̄-
 dest confiteri q̄ nocet. q̄ forte a
 magnitudine pene posset a p̄nā
 agēda ipediri. q̄ diuin⁹ amor: q̄
 i eo ic̄p̄it ⁊ paulatim p̄fortat: ex-
 citabit eū postea sp̄ōte ⁊ ex p̄p̄a
 volūtate ad plura opa misericor-
 die q̄ sacerdos iposuit. Sed cir-
 ca h̄ sit sacerdos caue. vt tūc h̄
 faciat q̄n̄ p̄sumit de p̄fiteri vt h̄
 faciat. Uideat ergo sacerdos ⁊

caute p̄spiciat q̄ vbi cūqz pena a
 iure expressa est: nō obmittat eā
 imponere: nisi necessitas vl' alia
 causa rōnabil' aliō suaderet. vbi
 aut̄ nō ē pena iure iposita ⁊ exp̄s
 sa: tñ arbitrio suo eā statuat fm̄
 q̄ viderit expedire: nā ex cā p̄ eā
 aggranare vl' mitigar'. vt d̄r glo.
 de pe. di. j. mensuram. Ad idem
 facit Archil. di. d̄ his. Sed for-
 te q̄reres. q̄d si nunqz arbitrat⁹
 est: ⁊ minorē penā imponat q̄
 debeat: nunq̄d ille p̄fiteres secur⁹
 est: vl' an̄ residuū enigerur ab eo
 in purgatorio. Ad q̄d m̄deo f̄z
 glosaz. ij. de pe. di. j. mēsuraz. q̄
 si est ex ordinaris iudex siue sa-
 cerdos parochialis: ⁊ facit h̄ alo
 disp̄sandi: sufficit illa penitētia
 modica ad delendū p̄ctm̄. Si
 aut̄ p̄ errorē est iposita: ⁊ tñ ab il-
 lo penitēre credebatur perit⁹: suffi-
 cit illa minor penitētia ad p̄ctm̄
 delendū. dūmodo penitēs q̄ eā
 recipit. maiorē suscipere est parat⁹
 si sibi iponeret. de pe. di. j. Quē
 penitet. s̄. Sed q̄. Si aut̄ crede-
 bat eū impentū: culpa est peni-
 tens: aut p̄fiteres. q̄ p̄tiorē nō re-
 q̄siuit. Et h̄ est p̄ illos q̄ ipetrāt
 licentiā p̄fiteri alibi a suis pleba-
 nis: ⁊ p̄fiterent imp̄t̄ sacerdotibz
 vel monachis ad hoc nō electis
 nec appbat⁹: ⁊ tales se decipiūt
 Nam dicit Augusti. de penitē-
 tia. Qui vult p̄fiteri p̄ctā sua vt
 inueniat gr̄am q̄rat sacerdotem
 scientē ligare ⁊ soluere. ne cū neg-
 ligēs circa se sit: negligat ab illo

De sacramento

quicum misericorditer monet et
perit. ne ambo in foveam cadant.
quoniam stultus errare voluit. Et sub-
dit. Qui ergo confiteri vult omnino
confiteatur sacerdoti meliori quem in-
venire poterit. Audiat autem unusquisque
confessor taliter quod sibi placuerit
penitentiam imponens quod sibi dicat per
beatum Hieronymum. et ponuntur hec verba
xxiii. q. j. non afferam. vbi dicitur.
Non afferam. stateras dolosas
vbi appedam. quod volumus di-
centes. hoc graue est. hoc leue est. as-
feram. diuinam stateram ex scriptu-
ris sanctis tanquam de thesauro. dicitur
et in illa quod sit generalis attendamus.
Hec Hieronymus. Et quibus verbis vides
quod ille penitentiam quam imponunt et
ronce et aliter quam sunt impositae iure
dicuntur dolose et temerarie. hoc est
quod dicit Gregorius de peccato. di. v. falsas
penitentias. vbi dicit. Falsas penitentias esse
dicimus. quod non sunt in autoritate scrip-
turae patrum per quod iustitiam criminum im-
ponunt. Unde dicitur in glo. quod si certa pena
statuitur. et tamen minor imponitur. falsa est
penitentia. nisi ex causa temperet. vt dicitur
xxvi. q. vii. Tempora. vbi dicitur Leo
papa. quod quia penitentia habita mode-
ratione constituta sunt iudicio sa-
cerdotis per confessores peniten-
tiam aios prospere esse deuotos.
Hoc est quod concludunt doctores
finaliter quod tunc tamen ex causa. si neces-
saria penitentia eodem modo quod dictum
est arbitrarie ponitur dicitur. si dera-
tis circumstantiis personarum. temporum
locorum. et aliter quod aliter criminis. et
alioz. putat dicitur de peccato. di. v. Consi-

deret. Circumstantie autem ille notan-
tur in illo sermone. Quis quid. vbi. qui
bus auxiliis. cur. quod. quoniam. Hoc est
dicere. quod licet per aliquid criminis a iure
taxat penitentia septem. sic tamen sacer-
dos videt personam pauperem. debi-
lem. vel nimis senem. vel nimis im-
uenerem. vel multum nobilem. vel locum
quo moratur. sicut castrum vel curiam
principis non esse aptum ad penitentiam
agendam sic a iure expressam. vel vi-
det tempus non esse ueniens prope
nimios labores tunc instantes. in
his casibus potest confessor moderare
penitentiam in toto vel in parte. putat
notat in glo. xxiii. q. iij. Si his.
Et hoc intellige quoniam penitentiam suffi-
cienter viderit peccatores. Sed dice-
res. tamen Gregorius in omel. dicit. et
ponit in c. predicto. Si quis qui plures
est dominico debitori culpas imponere
dimittit. non mediocriter peccato
offendit quod debita celestis regis et
domini sui presumptio est resoluta. Si
militer. j. glo. xxvi. q. vii. hoc sit pos-
sibile. dicit. quod non potest sacerdos totum
dimittere sine aliquo penitentia. Et ideo
de peccato. di. i. c. menturam. et c. si pec-
catum. et xxvi. q. vii. Tpa. et xv. q.
vii. hi qui. Tu dic quod omnia illa lo-
quuntur de illo quod non est penitentia. suf-
ficiet. vel de illo quod potest agere peni-
tentiam commode. Talibus enim sacer-
dos ex toto non potest dimittere. et
grauius peccaret remittens. quia
sic se oneraret peccatis alienis.

*De restitutione
ablatorum et suppositi*

De restitutione ablato-
rum in satisfactione

penitentie

31

¶ **Qz** **vt**

e dicit sc̄tus Thom̄,
restitutio male ab

latroz dicit non sit satisfactio: nec
pars eius: est t̄m̄ preambulū ad
satisfactionē. qz nō est aliud nisi
cessare ab offensa. ideo d̄ ip̄a ali/
qua subiungā. Sciendū aut̄
qz homo nec deo satisfacere: nec
reconciliare potest: q̄ rem detinet
alienā. Ideo ante omnia q̄ alie/
num recepit ⁊ detinet si vult di/
gne penitere p̄mo d̄z oīa illa re/
stituere si potest. Si aut̄ nō p̄t
sufficit voluntas restituēdi cū tan/
ta restitutōe quāra possibilis est
s̄m̄ cōditionē vniūsq; ad arbitri/
um bonoz. Unde nota qz si q̄s
auferit alicui famā in t̄rione infa/
mādi eū: tenet̄ ad restitutionē fa/
me. dicēdū se falsūz diasse si fal/
sum dixit. Si d̄o vez dixit ⁊ nō
fuit modū fraterne correctio/
nis. dicat qz h̄ dixit nō intendēs
eius bonum. Itē ablatōne p̄gi/
nitatis restituat ad arbitriū bo/
noz. vel si est pena statuta in ci/
uitate: illā soluat. S̄lt̄ ad abla/
tionē mēbr̄i: vel priuationē vite
alicui fiat restitutio s̄m̄ p̄suetu/
dinē v̄l statutū cōitatis v̄l terre.
Tenet̄ etiā satisfacere pueris ⁊
vroz interfecti. qz abstulit puerz
p̄ez. ⁊ vroz maritū. q̄ eos nutrie/
bat. Unde illud d̄nū inde pue/
nēs d̄z eis tunc restituere s̄z sta/
tutū. Et qz vt dicit doctor subtil̄
xv. di. q. ij. Ex q̄ oīa illa vix aliq̄s

p̄t recōp̄sare condigne: exp̄ed̄/
ret s̄lt̄ aīe cuiuslibet homicide:
vt solueret per passionē volūta/
riā. vt. s. occideret p̄ homicidio.
Unde dicit qz oportune p̄suz
est in multz cōitatis. vbi est sta/
tutū lex rationis in causa homi/
cidij. nec seruaf vt lex moysayca: s̄z
vt euāgelica. de qua Mar. xvi.
Dēs q̄ acceperit gladiū: gladio
penbūt. Item si aliq̄s aliu impe/
dit de p̄bēda p̄sequenda si facit
animo ledendi ipsū: tenet̄ ad
restitutionē. nō quantū valebat
p̄benda. qz nondū eandē fuit
p̄secutus. s̄z p̄satis cōditionibz
vniūsq; ad arbitriū bonoz. Nā
si fecit. qz indign⁹ erat ille quent̄
impediebat. vel vt de meliori p̄/
videret iuste fecit. nec tenet̄ resti/
tuere. Non solum autem qui ac/
cipit. sed etiā qui fauet accipien/
ti tenet̄ ad restitutionē. vt illi qui
nouem peccatis alienis consen/
tiunt. Nā qui inuat facere: re/
netur ad restitutionē totū. S̄lt̄
q̄ p̄sult facere: ita qz sine eius cō/
silio n̄ fuisset fecim: totū restituat.
alias restituat quantū nocuit p̄
se. Similiter adulator laudans
raptozem quare ip̄e rapit alias
non rapturus: tenet̄ in solidū. i.
in toto sicut principalis. Simi/
liter participas in crimīe furti v̄l
rapine tenetur in solidum sicut
principalis. Similiter partici/
pans in re furata vel rapta tene/
tur restituere eā: ⁊ etiā q̄ eā sciēt
emit v̄l recipit. S̄lt̄ q̄ videt fur

B ij

De sacramento

tum fieri et tacer: cum ex officio teneat revelare: teneat ad restitutionem. alias non. Sicut qui non prohibet cum tamen teneat ex officio. Sicut qui scire ubi iacet et non vult revelare. si tamen principalis satisfecit: alij non tenent. secundum Ray. et secundum Tho. scda scde. q. lxxij. ar. v. Luce autem spoliari ignorant tunc distribuunt res in pios usus pro pauperibus illius loci ubi rapina est facta. vel per ecclesiam eiusdem loci: et hoc si non apparet heres suus. quia si apparet illi fiet restitutio. Si etiam sit absens cui fieri debet restitutio debet ei transmitti: si commode fieri potest. alioquin in loco tuto debet reponi et conservari. per e. f. Thom. ubi supra.

Cautele ex parte confitentis suade.

Primo ca

De multis
ex parte confitentis suade
p **ueat confitens ne dividat confessionem: ut puta dicendo unam partem peccatorum coram uno sacerdote. et aliam coram alio: sed integraliter confiteatur omnia uni. de pe. dist. v. c. j. Nam alias confessio esset falsa et ficta et in ea nihil dimittitur. Juxta illud. Larga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut totum aut nihil propiciando dabit. Si tamen confitens quos coram uno sacerdote non recordabatur aliquid peccati quod postea reducere memorie vadit et confitetur coram alio: non est divisio confessionis nec oportet ut reiteret confessionem prius factam: sed dicat in generali quod cum**

alia multa sit confessus habet oblitus. Ita de sancto Tho. in iiij. dist. xvij. q. xiiij. ar. iij. Multi autem in discreti arguunt alios quod tunc nec isti nec illi confitentur: quod fieri omnino non debet. Nam sic coram pluribus confitentes si faciunt eo proposito ut multi placent eis intercessores et oratores ad deum. aut ut sic coram pluribus confitentes eadem peccata maiorem ruborem habeant: commedabiles sunt. Utile namque est taliter confiteri pluribus propter maiorem verecundiam habendam que est maxima pars satisfactoris. Et potest esse frequens confessio quod etiam tota pena tolleret. Nam dicitur Tho. di. xvij. q. iij. ar. iij. quod per absolutionem sacerdotis non solum culpa dimittitur: sed etiam de illa pena que in purgatorio deberet aliquid dimittitur: ut minus in purgatorio puniatur absoluitur decesserit ante satisfactionem quam si ante absolutionem decesseret. et sic propter passionem christi sine preiudicio divine iusticie de penis singulorum proportionabiliter aliquid dimittitur. Et subdit. Non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pena tollatur: ut peccatum omnino maneat impunitum pro quo pena christi satisfecit. Hec scribit Thom. ubi supra. ar. iij. Utile est etiam sic confiteri pluribus. quia quilibet confessor tenetur orare pro suis confessis: et eorum memoriam in missa facere: saltem generale. Verumtamen reprehendendi sunt confitentes qui nunciant illa peccata. postea alij

De nouo iter commissa pfitentur: verecundates potest pffessorē p eo qd iter eadē prius pffessa postea comiserint. Un inducēdi sūt ne hoc fac faciāt. qd cōfessor nouit eoz fragilitatē: vñ nō dē ipura/re. **S**ecundo caueat pfitēs ne mentiat. ne. s. plus dicat q̄ res se hz: vel minus. qd s̄ August. 7 sanctū Tho. si nō est pctōr: mentiendo sit peccator. xij. q. ij. Cū humilitatē causa. Et h̄ multum arguit illos q̄ causa humilitatis d̄ se plus fingūt. v̄l causa hypoctisis minus dicūt. **T**ertio caueat pfitens ne aliqd obmittat: licet dubitet illud esse peccatū mortale: sed dicat pffessori totū q̄rendo an sit pctm mortale: al's peccaret mortalitē: obmittēdo in tali dubitatione pfiteri. **Q**uarto caueat ne obmittat iterare pffessionē si pffessus fuit sacerdoti q̄ eum absoluerē nō potuit. vel si potuit nesciuit discernere. vel si pffessio nō fuit integra. vt qd tacuit aliqd peccatū mortale: vel neglexit vel oblitus ē satisfactio nem iniunctā in pnia. Similit̄ si cōfessus est sine p̄titione. puto habēdo ppositū in idē pctm reuertēdi. In his enim casibz tenet reiterare cōfessionē fm Petrum. **S**z an recidiuās tenet cōfiteri pctā priora. Tho. i. iij. dist. xij. q. iij. dicit: qd directe n̄ tenet nec in generali: nec in speciali: s̄ bene indirecte. s. tanq̄ illud sine quo sciri nō pōt debitus mod⁹

satisfactionis. vñ tenet pfiteri 7 nonficare peccata dimissa quantum sufficit. vt sciat que satisfactio sit ei imponenda. vt si ipse frequenter lapsum carnis passus est ex aliqua occasione: ita qd occasio p̄ satisfactionē p̄scin⁹ datur: 7 similit̄ de alijs peccatis.

Quinto caueat cōfites ne cōfiteat alieno sacerdoti. h̄ est non p̄prio. qz alien⁹ nō pōt eū absoluerē vel ligare. de pe. 7 re. Dm̄ nis. Et de pe. disti. vj. Placuit. Licet em̄ oēs sacerdotes clauēs ligādi atqz soluēdi accipiāt in ordinatione sua. nō t̄ equalit̄ laxata est illa p̄tās ad q̄libet sacerdotes. Et illa potestas ita p̄cessa eis est ligata quantum ad exercitiū: ita qd nō p̄t eam exercere nisi det eis p̄tās iurisdictionis ordinaria vel delegata ab ep̄o vel a sede ap̄lica s̄z Joh. an. in. c. Dis **P**otest aut̄ p̄prio sacerdos quadrupl̄ accipi. **U**no modo p̄ eo qd p̄est parochie. vt pleban⁹ qd hz p̄tatez: s̄ modo inferiori. **A**lio modo qd p̄est modo superior. 7 sic ep̄s est p̄prio sacerdos oī homī sue dyocēsi. 7 immediat⁹. vt i. c. cū ep̄s. de of. or. li. vj. 7 i. c. vlt. de of. archi. fm Host. **U**el qd p̄est modo p̄ncipalissimo. vt papa. **N**ā papa est p̄prio sacerdos oīm xp̄iana: 7 hz plenitudinē potestatz de auct. 7 vsu pal. ad honorē. 7 de fo. cōpetē. c. vlt. 7. ix. q. iij. Cū cetera per mundū. **T**ertio p̄prio sacerdos d̄ habēs iurisdictionem

De sacramento

Delegatā ab aliq̄ p̄dicatoꝝ v̄l a le-
gato pape. de of. lega. c. j. Quar-
to h̄ns iurisdictionē a cōi p̄fessio-
ne v̄l p̄missione iur̄. Et sic pp̄ij
sunt illi q̄s ep̄i ⁊ abbates excep̄ti
eligūt in p̄fessores: vt d̄ pe. ⁊ re.
Ne p̄ dilatioe. Sic etiā in arti-
culo mortis q̄libet ē pp̄us sacer-
dos illi quē audit: si pp̄rium ha-
bere nō p̄t. xvij. q. vi. Si p̄s byf.
⁊ c. sequenti. Hoc etiā modo va-
gabundoꝝ hoim̄ ē q̄libet pp̄us
sacerdos ad quē deueniūt. s̄lt̄
pp̄ij sacerdos pegrinoꝝ est ad
quēcunq̄ deueniūt. Cōcordāt
Johā. an. Inno. Hosti. fr̄ iohes
Denni. Johes delignano. de
pe. ⁊ re. Dis. Sciendū t̄n̄ cir-
ca p̄dicta q̄ eps p̄r̄mittit̄ au-
diētiā cōfessionis s̄rib̄ p̄dicato-
rib̄ vel minorib̄ p̄ ip̄m elect̄ ⁊
pbatis. s̄z illi nō habēt auctorita-
tem totalē sicut pleban̄: nisi eis
sp̄alit̄ mittat̄. vt notat̄. de sepl.
Dudū. i. de. Nec p̄fessus talib̄
tenet̄ itez p̄fiteri p̄po sacerdoti.
vt quidā erronee putant. q̄z au-
tor fuit Johes d̄ pollicrat̄. quē
reprobauit Johes vicemissus/
cundus i quadā extrauagati. q̄
incipit. Uas electōis. **Sciendū**
etiā circa p̄dicta q̄ q̄s p̄r̄ p̄fite-
ri alieniq̄ p̄po sacerdoti in pl̄ib̄
casib̄. **Primo** si subdit̄ sc̄r̄
pp̄um plebanū hereticū aut so-
licitatorē ad malū. aut fragilē ad
per̄m̄. aut ad reuelandū p̄nū. ⁊
ḡn̄alit̄ vbiq̄ p̄fitēs pbabilit̄ ti-
met sibi vel sacerdoti piculū. tūc

em̄ d̄z recurrere ad superiores ⁊
petere licētiā alteri p̄fitēdi. Nec
Tho. in. iij. di. xvij. Hosti. etiā
enumerat octo casus. **Prim̄** est
q̄n̄ pp̄us sacerdos est oīsto indi-
cret̄. de pe. di. vi. c. iij. placuit.
Sed in h̄ subdit̄ d̄z petere licē-
tiā a sacerdote p̄po. quā si non
vult dare petat ab ep̄o. **Sed** n̄
q̄n̄ parochian̄ trāstulit domi-
liū ad aliaz parochiā. **Tert̄** q̄n̄
q̄s est vagabūndus. **Quar̄** q̄n̄
q̄s q̄rit domiciliū q̄ se p̄ferat nec
dū q̄erat̄ ē aut limitat̄ ad vnū
locū. **Quint̄** cū q̄s deliq̄t in alie-
na parochia ⁊ cōmisit rapinam
tūc em̄ ibi punit̄ d̄ rapi. c. Et h̄
si est publicū. ita q̄ p̄ eo esset ex-
cōicatus a plato ipsi loci. alias si
esset occultū p̄r absolutū a p̄po sa-
cerdote vbiq̄q̄ furtū vel rabi-
nā accepit. **Sextus** s̄one studiū.
vt cū clerici accedūt delictū p̄-
laroꝝ ad studiū. **Septim̄** tēpe
necessitatis. vt q̄z infirmatur ad
mortē v̄l d̄z intrare bellū v̄l ma-
re. **Octaū** si nō ponat spem
in penitiaz propriū sacerdotis.
Sed hoc vltimū cōiter nō tene-
tur. In talib̄ em̄ casibus vbi q̄s
p̄fitēt aliēo d̄z ei inuiḡit̄ se p̄nt̄
pp̄rio sacerdoti. nec pp̄ij sacr̄-
dos d̄z ei credere si diceret se ēē
absolutū ab aliq̄ excōicatioe. q̄z
tūc nō tenet̄ credere sine lris ab-
solutōis. Ego t̄n̄ p̄sulo s̄z Rich̄
in. iij. di. xvij. q. j. ar. iij. q. sine cā-
multū necessaria v̄l legitima nō
q̄rat q̄s aliū sacerdotē p̄ter pp̄

um. sicut mlti p̄sueuerūt facere
dubitantes temere de vita pp̄rio
rum sacerdotū: & dicētes q̄ non
p̄fiteant illi inebriato. s̄ q̄rit alie/
nū p̄ statutū ecclie. Sed si alter
discretior nō p̄t haberi. v̄l plat⁹
nō vult dare licentiā subdito cō
fiteādi p̄ter se. q̄d erit agendū. de
Rich. q̄ in tali casu p̄pter bonū
obediētie facit magis subditus
vtilitate aie sue p̄fitendo pp̄rio
sacerdoti min⁹ bono: (dū tñ sit
sufficiēs) q̄ p̄fitēdo alteri melio/
ri. Et dico de min⁹ bono: nō de
minus discreto. qz alias sp̄ q̄ren
dus esset min⁹ discret⁹. qd non
est ver⁹: s̄ sp̄ querēdus est magis
discret⁹ si pōt haberi. Nec excu
sat subdit⁹ indiscretio plebano
p̄fitēs si eū male indicat. qz nō
tenet eec⁹ ecclī ducere. ne ambo
in foueā cadāt. Et nota q̄ i ca
su q̄ quis veniēs de aliena paro
chia caueat imp̄nā pp̄ij sacer
dotis petēs audire p̄fessionē su
am p̄ alienū plebanū. dicens se
habere licentiā a pp̄rio sacerdo
te nūq̄d tenet ei credere ille: quē
petit p̄ audiēda p̄fessione. Re
spōdeo q̄ sic. p̄t norauit Joh.
an. in glo. iij. c. i. de p̄uilegijs. in
deme. p̄ quo allegauit. de pe. di.
vi. Placuit. qz nō est immemor
presumēdus sue salutis. i. q. vij.
Scim⁹. & de homicidio. signifi
casi. P̄t est autē hanc licentiā
parochialis dare: etiā si nondū
habz ordinē sacerdotij: aut eius
vicari⁹. vices suas gerens. v̄t di

cit Joānes andree in q̄nta glo
sa ibidem.

De cautelis seruādis ex par
te confessoris.

Primo ca

p̄ ueat p̄fessor ne suum
parochianū habentē

casum ep̄i nondū expeditū in q̄
ipe nō p̄t disp̄sare: aliq̄ mō au
deat absoluerē ad cautelā: sicut
stulti q̄dam p̄sueuerūt facere: q̄
nō p̄fessores: s̄ deceptores po
nus appellādi sūt & p̄fusores: q̄
cū vō p̄nt absoluerē i casibz ep̄i
dicunt parochiano. Ecce ego te
absoluo ab isto peccō ad cautelā:
v̄t possis istis diebz cōicare: ne
de te scandalū oriā si nō cōmu
nicares isto festo pasce. Tu autē
post ista festa accedes auctori
tatem ep̄isopi cōfiteberis de isto
peccato. Non sic impie nō sic
ne decipias te & ip̄m. Sic em̄
facias & dicas. O bone fili: ego
non habeo in isto casu auctori
tatem. ergo accedas statim ad ep̄i
scopū vel eius auctoritatē ha
bentē. nec te prius procures sa
cramento eucharistie: nisi fueris
absolutus. Si em̄ non posses
accedere ep̄iscopum ante ista fe
sta: nullo modo accedas. Et si ali
quid de te suspicabunt dicētes.
Iste nō gratis nō cōmunicauit
istis festis. vel si a te querat vic
nus tuus: quare nō es cōicatus
in isto festo. dicas q̄ hoc feci de
consilio sacerdotis mei: vel con

De cautelis
seruādis ex
parte confessoris

De sacramento

fessoris. vel quia habeo graues inimicitias cū hostibz q̄busdaz: quos nondū euasi. Et vez dicit: q̄a habet inimicitias cū diabolo: ⁊ ei⁹ laqueos distrūpere ⁊ ip̄z expugnare de corde suo: nec in hoc mentit. Non enī dicat: in hoc habeo inimicitias cū q̄busdaz hominibz: sed cū q̄busdam hostibz: nisi etiā haberet inimicitias cū hoibus. Sacerdos autē hoc casu quādo subditus cōfiteri sibi toralit: inueniens casum ep̄i inē alios: audacter absoluat ab illis: ⁊ inūgat p̄nitiam p̄ illis q̄ sunt d̄ autoritate sua. casū nō reseruati remittat ad ep̄m. Nō sicut q̄dam faciūt: q̄ postq̄z audiūt in p̄fessione casum ep̄i: statim dicūt p̄fiteri. Uade: nō habeo tecū q̄cūq̄z disponere nisi accedat ad ep̄m. Et tales exponūt p̄sonas h̄mōi magno piculo. q̄a sepe cōrigit q̄ tales oblitū fuerunt de p̄ctis p̄us cōfessis. Ueruntū si sacerdos inuenit cōfiterē ex cōicatu a iure: v̄l ab hoīe. Ūl si forte dicat p̄fiterens. Bone pater ego sel̄ p̄cussi clericū ordinarū ex ira. v̄l sum in ex cōicatione maior: tūc statim sacerdos nō audiat eius confessionē: nec absoluat eū ab aliquo etiā minimo p̄ctō: donec fuerit p̄ sup̄iorem a snia ex cōicationis absolutus. ⁊ se do cnerit p̄ l̄ras absolutū. fm Tho. in. iij. dist. xviij. Sc̄do caueat sacerdos: ne aliq̄ modo reuellet vel p̄dat p̄fessionē signo: nutu:

vel facto. s̄z oīno debz celare ex terius: sicut deus regit interius. Per h̄ enī vt dicit Tho. in. iij. dist. xij. Hoīes magis attrahuntur: ⁊ simplicia cōfiterent. Si autē periculū imineret: ⁊ hoc solū sciret per p̄fessionem. vt q̄a scit aliq̄ue hereticū. Sicut scit incendiarū: nō p̄p̄t h̄ debz reuelare eos: sed potius monere d̄z tales vt desistant: ⁊ plato dicere q̄ vigilet sup̄ gregē sine om̄i reuelatōe p̄fessionis. Si etiā sacerdos cōpelleret ad dicendū per ep̄m: talis b̄n̄ p̄t dicere. Reuerēde pater ego nihil scio. intelligendo vt h̄o: q̄a scit vt deus. Nō solū autem caueat reuelare illa q̄ cadūt sub p̄fessione sacrali. vt p̄ctā: s̄z etiā alia gesta ⁊ facta: p̄ que possent q̄s dephendi p̄ctōz. imo etiā illa que oīno nō p̄nēt ad cōfessionē. Et ideo dico si aliq̄ dicuntur alicui nō per modū p̄fessionis. q̄a forte nō fit absolutio: nec penitētiē inuencio. sed tamē fit sub specie p̄fessionis. Nā in tali casu licet nō claudat tale dicitur sigillo p̄fessionis fm Tho. in cōpendio: tamē talia oīno sunt seruanda ex honestate ac si in confessione suscepta fuissent s̄z Tho. mā in. iij. dist. xij. Si autē sacerdos scit p̄ctm̄ p̄ter cōfessionē: p̄t illud dicere: sed nō debz dicere q̄ sciat hoc ex p̄fessione: nihilominus debz abstinere ab h̄ quantū p̄t p̄pter p̄nitatiē cōsuetudinē. nā sacerdos peccata

reuelans q̄ scit extra p̄fessionem:
 ⁊ sept̄ hoc faciens assuescit ex h̄
 postea etiā reuelat ea q̄ sunt i cō
 fessione sibi dicta. iō habeat lin
 guā refrenatā dentibz p̄pter pe
 nam de p̄fessionis ⁊ retrusionis
 in artū monasteriū ad agēdam
 p̄niam. de pe. ⁊ re. Dis. ⁊ de pe.
 dist. vi. Sacerdos. Qñ ḡ vis se
 curus esse cū op̄ habes de aliq̄
 p̄cō nbi p̄fesso req̄rere doctore
 aliquē sup̄ p̄silio dādo. non dī
 cas sic. Ecce q̄dam p̄sona ē mihi
 p̄fessa de ciuitate vl̄ villa d̄ hoc
 qd̄ p̄sulit cū ea facere. s̄z p̄or̄
 dimittas vt ip̄a sola p̄sular vl̄ q̄
 rat auctoritatē. Qd̄ si forte veret̄
 dicas sic. Ecce q̄dam casus acci
 dit sub hac forma vel puenit ad
 me casus tal. qd̄ p̄sulit sup̄ eo.
 Et licet esset de licētia p̄fiteris q̄
 possit reuelari. vt dicit Tho. vbi
 sup̄. h̄ tñ fiat sine scandalo. ⁊ ab
 stineat ab h̄ sacerdos quāto ma
 gis p̄t vbi scādalu timetur. Ille
 etiā cui reuelat d̄ licētia p̄fiteris:
 tenet illud seruare ⁊ celare sicut
 p̄fessor. p̄ncipal. nisi daret sibi li
 cētia a p̄fiterē q̄ ille absolute ac
 libe faciat ac si ess̄ publice fctm̄.
 Queat aut̄ p̄fessor ne sic reuelā
 do de licētia p̄fiteris dicat narrā
 do. dictū est mihi in p̄fessione h̄.
 qz in nullo casu d̄z nec p̄t hoc fa
 cere quantūcumqz h̄eret licētiāz
 a p̄fiterē. qz ista sola verba indu
 dūt p̄ctm̄ mortale. qz includunt
 reuelationem hui⁹ vt cogniti eo
 mō q̄ nō licz reuelare. s̄z Scof.

Dicit tñ subtil̄ doctor in. iij. dis.
 xxi. q. ij. q̄ ad celationē p̄cti in cō
 fessione detecti tenet hō de lege
 nature. Juxta illud. Nō facias
 alijs ⁊c. Mar. viij. Quia q̄sqz te
 net p̄seruare famā alteri⁹ sic pro
 priā. s̄ilr̄ fidelitatē d̄z seruare quā
 pene vult sibi seruari. Itē de lege
 positina q̄ est. De p̄fessione aliq̄
 null⁹ tradere d̄z. Tal̄ etiā dat
 occasione fctē p̄fiterē. Tertio
 caueat sacerdos ne audiat mu
 lierē illā cū q̄ peccauit. s̄z cubinā
 vel adulterā suā. Nam licet fm̄
 dñm arch. xxx. q. j. in. c. oēs. super
 glo. ij. tal̄ sacerdos p̄t tali mulie
 ri inūgere p̄niaz cū sit parochia
 na ei⁹ fm̄ Hugonē q̄ hoc notat.
 ij. q. vij. ca. vlt. Quicqd̄ tñ ē de
 hoc. ego video aliud. s̄z q̄ delictū
 nō debēt suis p̄cubinis p̄niaz v
 iūgere: s̄z magis eas inducāt vt
 ab alijs p̄niaz accipiāt. vt i glof.
 xxxij. q. ij. Placuit. Et h̄ totum
 est p̄pter honestatē fm̄ Barth.
 buren. ⁊ p̄pter ordinē fm̄ Hug.
 Quantū tñ est de iur̄ rigore si
 p̄sbyr̄ dat p̄niam p̄cubine sue
 p̄ delicto cōmissō valebit p̄niam
 fm̄ Arch. q̄ ita notat. xxxij. q. ij.
 vbi h̄ idē sentit Laurēt⁹ polon⁹
 dicēs cū glo. xxx. q. i. oēs. q̄ p̄sbyr̄
 orientā sic ruten⁹ vl̄ grec⁹ non
 audit p̄ctā sue vxoris. qz nec ip̄a
 libere p̄fiter̄ si adulterū cōmisit.
 Ergo in oibz istis meli⁹ est p̄so
 nas h̄mōi remittere ad sup̄iores
 ⁊ ḡ miroz de rāris in hoc magnā
 difficultatē facientibz an p̄sbyr̄

De sacramento

possit audire sue concubine confessionem. Ego autem video quod iste casus est episcopalis. ut dicitur super d. casibus episcopalis. Quarto caueat sacerdos ne existens in crimine audiatur confessiones aliorum. nam talis grauius peccat. nam sacerdos bene docendo populum et male viuendo instruit deum quod cum debeat condempnare. ad d. c. multi. et de pe. di. vi. q. vult sacerdos. ubi dicit Augustinus. Sacerdos cui omnia offert peccator: ante quem statuit omnia languor: in nullo eorum sit iudicandus qui in alio est iudicare promptus. ubi dicit glossa. quod peccat sacerdos in crimine iniungens penitentiam et vez est. ut. ii. q. vii. Item in euangelio. ubi dicit glossa. quod si in necessitate suus parochianus peccat ab eo penitentiam: iterum ipse sacerdos et statim iniungere potest. ut dicit glossa. Quando ergo tu simplex sicut et ego legis auctoritates: quod non soli sancti existentes soluant peccatores: sed etiam mali quicquid iudicabant aliorum excessus et peccata. sic saul cum a domino esset reprobatus populum dei iudicabat. et eius iudicium uniuersus populus expectabat. Item dauid cum esset adulter et homicida: iterum rogatus a propheta: penitentiam in diuitibus dedit quod ouem pauperis rapuit dicens. Filius mortis est vir qui fecit hoc. ij. Regum. xij. Item salomon cum amore muliercularum deos gentium coleret tamen uniuersa plebs israelitica ad eius iudicium confluxerat. Sic et achab quibus coleret baal. tamen decem tribus iudicabat. ij. Regum. xij. Non

te decipias quisque ista legens. quod nihilominus grauius peccas: tunc ab solutio quam facis in subditos reneat apud deum: quantum ex officio: non ex iuris merito. quod utique melius faceres si ex utroque absolueres. quod et tibi meriti gratiam mereretur: et profiteri veniam adangeres. Quinto caueat sacerdos ne audiat sacerdotem sine licentia speciali vel generalis episcopi sui. nisi episcopus sciret vel approbaret tacite vel expresse. Et hoc contra multos plebanos. quorum unusquisque audit alium: et presertim in casibus fornicationum. qui sunt casus episcopales. ut multoties clamauit et adhuc clamo more lupi in celum et terra. quod isti decipiunt se.

Sexto caueat confessor ne profitemur quod non vult vel non potest suffragari: penitentiam remittat a se vacuam. Laueat etiam ne exigat iuramentum a profitemur de peccato illo de quo confessus est amplius non faciendi neque committendi. hoc enim reprobatur. xi. q. iiij. ubi glossa. dicit quod ab hereticis reuertentibus: et ab incediariis vel in horredis criminibus similibus: tamen iuramentum exigat ut iurer profitemur de cetero se nunquam simile commissurum. Et expresse prohibet glossa. ibidem non fieri in quolibet peccato mortali. Ego tamen commperi quosdam sciolos apud se a mulieribus coniungat: extorsisse iuramenta super fornicationem de cetero non faciendam: quantum periculi sit quilibet aduertere potest. Quando ergo venit ad re homo qui non vult subire onus

penitentie: dicas sibi iuxta tenore
 capitulo. q. quidam. de pen. 2. re.
 Qd si p̄fiteretur s̄ se dicat abstinere
 re nō posse: nihilominus ei cō-
 fessione audias. 2. dicas ei q. nō
 est d̄a p̄nia talis sed q. disponat
 se q̄nto citius p̄r ad p̄positū ab-
 stinēdi a pctis h̄mōi. Lū aut̄ h̄z
 p̄positū abstinēdi a pctis s̄z nō
 vult subire on̄ p̄nie tam mag-
 nū sicut sua pctā req̄rūt. dicēdū
 est ei charissime filii tu debuisti p̄
 istis pctis p̄niam agere tantam
 vel tantā. s̄z exq̄ non vis suffere
 eā scias q. exiget a te in purgato-
 rio. 2. nihilominus exq̄ habes con-
 tritionē: ego te absolua. In h̄ em̄
 casu meli⁹ est de misericordia face-
 re rōnem q̄z de iusticia. si t̄i esset
 suspēctus aliq̄s de q̄ p̄sumit q.
 nō faciat qd̄ ei p̄cipit. dicendū ē
 ei q. si nō faciat hoc (puto q. nō
 restituat talē rē de q̄ p̄fiter) q. ca-
 rebit fr̄ctū p̄fessionis. Et iste ē mo-
 dus optim⁹ 2. secur⁹.

**De penitentijs infirmoz 2
 Decedentū de hac vita.**

Abitis ^{cautelis} ^{modis 2}
 dispositōibz p̄niam i bo-
 na sanitate. Videndū est de pe-
 nitentijs infirmoz 2 decedenti-
 um de hac vita. Est igitur sc̄e
 dnm q. sacerdos circa quēlibet
 morituz p̄mo ad eū venēs: ita
 q̄rat s̄m p̄silū. Ans̄ dicēs. Cha-
 rissime fili habes ne forte inten-
 tionē abstinēdi a pctis si supui-
 veris 2 d̄ eis satisfaciēdi? Et ille vi-

cat q. sic. Irē. letar⁹ q. in fide xp̄ia
 na decedēs: 2 ille m̄deat. Enam
 Irē. fater⁹ te nō ita bñ vixisse sic
 debuisses m̄deat. fater⁹: Irē. cre-
 dis q. p̄p̄ te est mortu⁹ filius d̄i
 viuih̄s xp̄s. R̄ndeat. etiā. Irēz.
 credis resurrectionem mortuoz:
 m̄deat. etiā. Tūc hortare ifirmū
 dicēs. Age q̄ p̄niaz dū est aia in
 te: h̄ndō verā p̄tritionē 2 in mor-
 te xp̄i verā fiducia cōstrue. h̄uic
 morti te totum committe. hac
 morte te totū p̄tege 2 iuolue. Et
 cū dñs d̄s tuus voluerit te iudī-
 care. i. iuxta pctā tuā. dic. Domine
 mortē dñi nr̄i ih̄u xp̄i obijcio in̄
 me 2 iudiciū tuū. alit̄ tecū nō cō-
 tendo. Si dixerit deus q. mere-
 ris damnationem. dic. artendo
 crucem domini nostri ih̄u xp̄i 2
 nulla merita mea: ip̄ suisq̄z meri-
 tum offero p̄ merito meo. modo
 qd̄ ego habere debuissē non
 habeo. Istis sic habit⁹ audiat eū
 confessionē. qui cōfessus fuerit:
 non est ei p̄ponēda quāritas pe-
 nitētiē. s̄z innotescēda. xxvi. q. vij
 Ab infirmis. q. postq̄z p̄ualuerit
 illā p̄niam suare debet. Dicat
 ergo ei p̄fessor. Bone fili. ecce tu
 p̄ istis pctis tantū deberes pari
 si supuiueres: vnde exq̄ iā nō po-
 res satisfacere p̄ eis in p̄nti vita:
 voleas saltē q̄ntū potes. roga m̄
 amicos ad faciendū p̄ te orōnes
 2 elynas. si at̄ p̄ualueris accedas
 itez ad me. 2 ego miūgā tibi p̄nī-
 am salutarē. Quare aut̄ innotescē-
 da ē p̄nia talis decedēt. Archi.

D ij

De sacramento

in dicto. c. Ab infirmis. Et q. pp ter duo. s. vt sciat amici qua reco p̄sationē facere debeāt: z vt iste sciat q̄liter penitere debeat si sup̄pulerit. Et idē ponit p̄ba q̄liter tales sūt ammonēdi. dicēs. Talla p̄cā q̄lia tu p̄petraſti toranoz a nob̄ p̄niam accipiūt: s; te iterim q̄ulq; euaseris forte expectam?: vt tūc tibi p̄gruā p̄niam ſponā. si autē dñs nr̄ vite terminum tibi dare voluerit p̄ autoritatē Petri z Pauli p̄ncipis cui dare sunt clauēs regni celoꝝ ab ſoluo te a p̄ctis tuis p̄dictis: z sacrificia z preces necnon elemosinas z ieiunia: necnon z cetera opa pietatis q̄ p̄ te fiāt tibi p̄futura i redēptionē aīe iudico zc.

Quomodo sacerdos se habere debeat erga infirmos.

Autem

v. practicam habeat sacerdos circa predicta sic p̄cedat. veniēs ad infirmū p̄missis istis interrogatiōib; sup̄dictis: audita p̄fessioē n̄ inuigēdo s; inoreſcēdo p̄niaz eo mō q̄ sup̄dictū est: sic eū absoluat. Misereat tui dñs oīpotens. z dimittat tibi p̄cā tua. z p̄ducatur te in vitam. Dñs. n. i. e. s. x. te absoluat ab oībus p̄ctis tuis q̄ cōmisiſti cogitationē. locutionē. ope z omissionē: z autoritate do. n. i. e. xp̄i q̄ fungor i hac parte ego te absoluo ab oībus sententijs excoīcatis minoris z maioris ab hoīe v̄l a canone i te

lat; z ab oībus p̄ctis tuis dō z mihi p̄mittis z p̄fessis aut oblitis. z restituo te in gremiū scēe matris eccl̄ie z participantēz factorum In no. p. z. f. z. ff. amē. Si p̄o de cedēs h; bullā papalē a pena z a culpa in agone tm̄. tūc obſueſ forma bulle z absoluat sic. Et p̄mota in isto casu q̄ in oībus sup̄dictis p̄mittat decedēs satisfactōnem oībus quib; tenet v̄l a quib; illicite aliqd̄ recepit p̄ vsuras vel aliter iniuste. Et hoc faciat p̄ se si sup̄pulerit iſra certū tps sibi assignandū: vel p̄ suos heredes q̄s tūc obliget: z tunc dem̄ absoluat p̄mittēdo sic p̄. Misereat tui oīpotēs zc. z autoritate dñi nr̄i Ihu xp̄i z scēoꝝ Petri z Pauli z autoritate dñi. N. pape mihi in hac parte vigore gre tibi facte p̄missa. ego te absoluo ab oībus sententijs excoīcatis maioris v̄l minoris ab hoīe vel a canone i te latis. Excedoq; tibi oīm p̄ctoꝝ tuoz de q̄b; p̄mitt; es z p̄fessus plenā remissionē. In. no. p. z. f. z. ff. Circa p̄dicta tm̄ est scēdū q̄ q̄libet sacerdos simplex i mortis articulo h; plenā autoritatem absoluedi decedētem ab oībus excoīcatis z p̄ctis. ſuata tm̄ forma eccl̄ie. Unde q̄ntūcunq; vn̄ sic excoīcat⁹ a iure vel ab hoīe. dū modo fuerit in forma eccl̄ie absolur⁹ sepeliet i cimiterio nisi ius sibi sp̄calit̄ denegasset sepulturā z inhibuisset. vt p̄z de conuentionis p̄ totū: z sic de alijs. For

Quo sacerdos se h̄re debeat erga infirmos

penitentie

ma aut ecclesie circa istos fundata est hec. Primo si est excoicatus p pnuiciam: p mittat stare et pare re iuni. si aut est excoicatus p debi to: p mittat q qz cito p ualeat sa tisfaciat creditor: siue sine vsure: siue rapine: siue spolia: siue qd cuqz aliud debuit. **Q** si p uerit eu decedere: tunc ponat heredes suos vl' alios hntes ibi bonos si de iussoribus suos q p ipso satisfaciat cu effectu. et hoc ipi fideiusso res debet facere et p mittere ante qz absoluat. Dicendum est etia ei q si sup uerit et infra tps sibi as si gtu postqz ualuerit no satis fecerit: reincidit i sniaz eandem excoicationis. vt prz in. c. eos q. de sen. exco. li. vi. Si aut esset paup q no posset facere vl' h're fideiusso res. salte p mittat q postqz ad pinguiorez fortunā ueniat uult satisfacere: et sufficit. d. solutioibz **D**o ard. **D**ibz aut pmissis sacerdos corā testibz p eū sepelire in cimiterio vl' i ecclia. eo modo q dicitur est sup. Un sic d't Greg. papa. ix. c. vlt. de sepul. Quilibet curato. Parochiano tuo q excoicatus est p manifestis excessibz uidelicet p homicidio: incedio violēta manuū iniectione in psonas ecclesiasticas: vel eccliaz uolatioe vl' incestu: dū ageret in extremis p p bytez suū iuxta formam ecclie absolutus. n dnt cimiteriū et alia ecclesiastica suffragia denegari. s' ex' heredes et p pinq ad qz bona p uenerūt ipsi: vt p

eadē satisfaciāt cēsurā eccl'astica sunt cōpellēdi. **H**ecibi **E**t q: ml' ti dubitat vtrū talit' absoluti in agone postea dnt absolui p iudice superiore exq fuerūt excoicati. e scien dū q si p dicit i firmi p uale scūt et faciūt ea q eis iniūgunt: n dnt vltre? q rere vltiore abso lutionē ab aliq iudice a q fuerūt excoicati: s' p reri erūt absolutioe simplic' sacerdot' p quē fuerūt i agone absoluti. alias em ad qd ualer illa forma circa eos obfua ta. Illa em absolutio circa eos fa cta dū tradebat in agone s' de cesserit: est ualida intantū ac si p illū iudicē p quē fuerūt excoicati fuisset facta. qz in tali articulo ql' bet sacerdos est papa d. pe. di. j. quē penitet. et d. sen. exco. no du bites. et eo. ti. eos q. lib. vj. **S**ciat autē sacerdos q absolutus vsura riu vel raptoze: vl' incedianū sa crilegū: homicidā: p uisore deri ci: vel fil'em in agone sine forma supradicta puta nō accepta ab eo pmissione vel cautioe fideius sozia sufficenti q ipse sol' soluat illos qz negociū tagit. **T**enetur em ex q nō satisfacit forme statu te ab ecclia et illis subtrahit psonam ptra quā restabat eis actio **A**d hoc facit dem. eos q. d. sepl. in fine. nec puta ipm absolutuz fuisse q ad actionē. qz ecclia non habebit eū p absoluto nisi alias sacerdos satisfaceret p eo **Regule quibz p cta mortalia atqz uenialia sunt cognoscēda.**

D iij.

De sacramento

*Regula quibus
in mortalibus
et venialibus
peccatis*

Expediis modis congruis quibus se confessores circa audiendas confessiones regerunt. vnde iudicantur confessores occasione dare aliquos cognoscendi (et si non certitudinaliter: coniecturaliter) peccata mortalia et venialia. Pro quo primo est sciendum quod peccatum mortale sic diffinitur: est commissio sine omissione voluntaria: re- cteroni trina: ratione cuius et de se perditur gratia. Unde ex hoc non plus accipere nisi quod peccatum mortale est peccatum inordinatum per delectationem ad creaturam supra deum vel equaliter cum deo. Veniale autem fit per delectationem in creatura contra deum vel sub deo. Et dicitur mortale quasi magis dignum morte: quia infert mortem culpe: et auferit vitam gratie. Veniale autem quia venia dignum. Et committitur veniale ex ignorantia et inadvertentia et ignorancia. Et cum nullum istorum peccat ex malo proposito siue malicia. Sed dicitur venia dignum. Ponantur igitur aliquas regulas de notitia peccatorum mortalium. Prima est quod cum quis homo profert creaturam creatori: ut puta magis ei intendendo: sibi plus credendo: de ipsa peccat per fidem quam de deo: aut ei maiorem honorem exhibendo quam deo: sicut ei peccat placendo quam deo: et mandatis eius promptius obediendo: aut ei subiecti- do: aut difficiliora pro ea quam pro deo sustinendo: plus in ea quam in deo delectando: aut pro ea divina mandata transgrediendo: aut in ea sufficientiam suam ponendo: tunc se presumit mor- tale peccatum. Ex hoc collige quod notabile dictum: quod quoniam amor vel affectio ad creaturam siue ad se siue ad alium tamen crescit in homine vel est tamen magna quod ea constituit ultimum finem: sic quod aliquis non actu non habet tamen ordinat illam creaturam nec est dilectione: aut etiam se ipsum finem deum: sed vellet cum tali creatura preterire: et non curat deum offendere: aut precepta eius transgredi propter illam creaturam: vel non curaret de beatitudine: dummodo posset hic manere cum tali creatura: omnia ista sunt mortalia: quia includunt preceptum dei: licet non formaliter tamen interpretatiuum: et est fructio creature quam propositum deo. Hoc est in illos curiales: qui amor amantiam suam debachant dicunt. Quod si tecum posset impetuum manere: non curaret si deus in celo resideret: et melius tecum dimitteret. O miser oim miserorum infelicissime: qui non gustasti quam suavis est dominus sperantibus in se: et qui tamen preparavit diligenter se. Si tamen aliquis diligit creaturam plus quam deum: sed tamen propter hoc deum non offendere: aut eius amicitiam perdere: nec transgredi eius preceptum: aut eum propter hoc deserere: tunc non opus quod sit mortale. Secunda regula quod aliquid committitur in dilectione dei vel proximi notabile: tunc est mortale. Illud autem est in dilectione dei quod violat amicitiam inter deum et hominem: ut cum fit aliquid contra eius prohibitionem: vel quod sibi displicet. Illud quoque fit contra dilectionem proximi quod

penitentie

hō facit primo: et tñ sibi nollit fieri. iuxta illd. Non facias alijs re. et qd tibi rōnabiliter et ex debito vis fieri re. Et p̄ etiā attendi penes scādaluū actiū qd ego infero primo meo p mala exēpla. Sz q̄tū iporitat cōtra dilectionē: vel q̄ntu sit illd scādaluū ad h̄ q̄ sit mortle: nō p̄cise deter minari est. qz i modico facere p̄ p̄mū auti paruo scādalizare: nō est mortale. vñ q̄libet attendat seipum qd sibi vellet fieri: et qd sibi nollit fieri. et p̄ qd factus et nō factū inter se et p̄mū amicitia quā sil h̄nt solueret. **Ter tia regula:** qñ aliqs cōmittit vel obmittit p̄ p̄ceptū dei vel ecclie vel legi nature vel superior. Et p̄serti si se p̄cepta d̄ necessitate salutis. vñ facit p̄ votū publicū: l̄ iuramētū licitū: tale est mortale. **Quarta regula** qñ aliqd sit vñ obmittit p̄ conscientia: vere vñ false dicantē aliqd eē mortale: vel cōtra conscientia formidantē p̄babiliter et dubitatie an sit mortale: si conscientia nō sit sufficienter instructa. **Quinta regula** est de actibz intus manētibz: qñ q̄dez q̄s h̄z solam cogitationē de aliq̄ q̄tūcunq; turpē vñ malā: absq; tñ cōplacētia seu delectatiōe vel p̄sensu: tūc nūq; eē p̄ctm mortle. sed vñ veniale vel nullū. Qñ vero est p̄sensus in actū: q̄ eēt peccatū mortale: tūc sp̄ est mortale. qz de v̄ voluntatē p̄ facto acceptat. Qñ autē cū cogitatiōe aut cōpla

centia eē delectatio morosa in ali qd turpe: et sp̄caliter i libidinosis. tūc est mortle fm̄ dietū August. esto q̄ nō sit p̄sensus i actū h̄z in solā morosam delectatiōez. et h̄ bñ est attendēdū. p̄les em̄ h̄ decipiūt. Ex his ḡ iam ponam p̄ practica d̄ singul p̄ctis mortalibz. Et p̄mo d̄ supbia: q̄ tūc eē p̄ctm mortle fm̄ p̄mā regulam: qñ q̄s subtrahit se a subiectōe et obediētia diuina: et totā vitā suā ordiat ad laudē hūanā et ad vanā gl̄iam. Talis em̄ ex h̄ non curat h̄ facere ad laudē dei sed potius hūanā: videt hoies pl̄ diligere q̄ deū. q̄a illis pl̄ vult cōplacere q̄ deo. Sicut eē mortale p̄ regulā secūdā: cū q̄s p̄ sua supbia faciēda facit errorē pariteres p̄ctos p̄ suis tunicis popose faciēdis. sicut cū q̄s n̄ curat scādalizare p̄ctos. sic se mulieres ornātes se: q̄ p̄bent occasiōē vidētibz ad p̄cupiscēdū eas. Vel cū q̄s p̄sup̄tiose trāsgredit p̄cepta dei vñ p̄cepta legis nature. vñ faciēs alteri qd sibi displicet: tūc eē mortale p̄ tertiā regulā. Qñ nō quis appeteret humanā laudē vel vanā gl̄iam alijs modis: tūc est veniale. Itē auaricia est mortale peccatū p̄ secūdā regulā qñ aliqs appetit diuitias h̄re: non curādo an p̄ fraudem: mēdacia: vsuras: p̄iuria: p̄ ludos illicitos: vel emptiōes: vel vēditōes exercens illicitas: vel derinēdo debita alijs: vel mercedē Ternorū

De sacramento

suoz: peccat mortaliter. Si p p pma regulā est pctm mortale: si nimis mag' spes i eis cōstruit. Est etiā p tertā regulā peccatuz mortale: qñ p eis acq' redis neg' ligunt pcepta salutis, vt forisando die dñico vl' festiuo. Itē per quartā regulā fit pctm mortale: qñ dubitat de tractu an sit licitus: 7 tñ exercet. Qñ vero appetunt diuitie plus q' s' necesse: sed tñ noller eas acq'ere malo 7 iniusto mō: veniale ē pctm. fm Aug. in li. de purgatorio. vl' qñ noller offendere deuz nec in eis fidere: tunc etiā est veniale zc. Itē gula est pctm mortale p primā regulā: qñ q's tantā delectationē in comestatiōe vel potatione hz: q' ppter ipam nō curat deū offendere aut missas negligere: vl' ieiunia frangere. Itē qñ hō grauat se potu intātū q' vsū rōis amittat: obliuiscēs vbi sit: 7 reddat vt bestia. vel cū aliū studiose inebriat: 7 h' est pctm mortale p secundā regulā. Et h' est verū si scit fortitudinē potus. q'a si nescit 7 bibit excessiue cū sessiōis vel collarōis amicor' 7 socior': ē veniale. Itē per quartā regulā ē mortale: si q's cōtra pscientiā sibi dictantē: q'a talē potū bibere imoderate est destructio capitis. vel q'a hoc ē pctm tali die. vl' q' inde scādalu orit: est pctm mortale. Hoc attendat p'sbyter visitās tabernas: ex cuius visitatiōe scandalizant laici. si talis peccat

mortaliter: iudicet seipz. Si autē quis comedit vl' bibit ex delectatione vl' vltra mensurā: vel preciosos cibos sumit: sed tñ noller ipe sibi p hoc ordinare aliqd' impedimentū sanitatis vel salutis: licet ei eueniat dolor capitis vel infirmitas alia: est veniale. Item ira qñ pcedit vsq' ad odiū p'mi: ira q' vult notabiliter nocere p'mo in rebz: corpe vel honore est mortale p secundā regulam. Si autē ex cōmōtiōe subita vult malū p'mo: nō bñ deliberatus qd' tñ deliberat' nō faceret: non est mortale. Itē inuidia q' ē tristitia de bono p'mi. si procedit ex odio p'sonalit: est pctm mortale p secundā regulā. vel si gaudet d' malo p'mi: 7 tristat d' ipius bono: et tñ ex hoc nullā hz vtilitatem: semp' ē mortale. Sz si ideo gaudet d' malo: ne sit ei nocius. puta gaudet de sui inimici deprelliōe: vt p h' sit sibi ad nocendū min' potēs: hoc nō est pctm mortale. Si p' detrahēs 7 infamās ex inuidia: est mortale. Itē luxuria q' est ois coitus cō thoz m'rimonialē: sp' est pctm mortale. Si p' cōcupiscētia cū delectatiōe morosa: vel p'sensus in talē actū. Et ois actus turpis i locis impudicis: vt oscula 7 alia q' ve recūdaret hō facere corā hoibz: sunt pctā mortalia. Similiter dicēdū est d' amicitia 7 fauore viri 7 mulieris. q' daz dicunt q' est mortale peccatum eo modo vi-

penitentie

delictū dū vn⁹ vult cōplacere al
teri i actib⁹ p̄scriptis. f. oscul. mo/
tib⁹ ⁊ tactib⁹ inordinatis: dās si/
bi p̄tates in se exercēdi: v̄l habēs
aim paratū ad hoc: dū alter nol
let exercere. Et tales stātes in ra/
ti piculo vel p̄posito: nō sunt in
via salutis. Itē accidia est rediū
de diuinis reb⁹ ⁊ de reb⁹ spūali
bus: v̄l tarditas ⁊ pigricia ad au
diendū de deo ⁊ faciendū ea q̄
ad deū spectāt: ⁊ ē mortale. Un
p̄t q̄ distractio cogitatio v̄l oc
cupatio exterior: infra diuinū of
ficiū: est p̄ctm̄ accidie. Et si est
studiosa applicatio ad talia imp
tinentia. ita q̄ nō curer homo a se
repellere h̄mōi cogitationes ⁊ di
mittere occupatōes: est mortale
p̄ctm̄. Et nota circa p̄dicta q̄ ali
ud ē mortale: aliud veniale: ⁊ ali
ud criminale. vnde inter morta
lia ⁊ criminalia est differētia. sicut
inter gen⁹ ⁊ speciē. nā omē crimi
nale est mortale. s̄ nō ecōuerso.
multa em̄ mortalia sunt q̄ non
sunt criminalia. i. capitalia: q̄ non
inducūt decapitationē siue de/
positionē vel exiliū vel intrusio
nem carceris. licet quodāmodo
omne p̄ctm̄ vocef crimē. di. xxv.
vnū orariū. §. criminis appella
tio. Prīmū p̄ctm̄ criminale: est
p̄ctm̄ heresis. v̄l errare i fide tri
nicat⁹. xxij. q. ij. p̄mū. Scōm est
incest⁹. v̄l habēt. xxxij. q. vij. c. ad
ulteriū. ⁊ c. flagicia. Tertiu ē ho
micidiū. l. di. Placuit. Quartū
crimē lese maiestatis. vi. q. i. si q̄s.

ij. q. v. accusatorib⁹. Quintū cri
men sacrilegij. ij. q. i. In p̄mis re
quredū est. xvij. q. iij. Si q̄s in
atrio. ⁊ ca. frater. Sextū incest⁹
ij. q. iij. sanguineoz. xxxv. q. iij
de incestis. ⁊ eadē. q. vij. hec sa
lubriter. Septimū aspiratio. xi.
q. i. Lōspirationū. ⁊ c. si q̄s deri
coz. Octauū adulteriū. xxij. q. vij.
qd̄ in oib⁹. ⁊ eadē. ca. q. iij. No
nū falsum testimonij. xxij. q. iij.
nō piurabis. vi. q. i. q̄cunq; Deci
mū est crimen symonie: respectu
cur⁹ oia crimina p̄ nihilo reputāt
vt de symonia. sicut symoniaca.
j. q. vij. c. vlti. Undecimum est
ysura. iij. q. iij. pleriq; Alia aut
p̄ctā nō vocant criminalia. qz nō
sunt capitalia: licet mortalia sint
sunt em̄ dispētabilia sine deco
loratiōe stat⁹ ecclie. i. q. xij. dispē
satores. ⁊ c. ⁊ si illa. fm̄ Archdi.
xxv. dis. audire. Itē p̄ctā morta
lia sunt oia ⁊ decē p̄cepta cōmis
sa. q̄ enumerat apl⁹. ad Rom.
j. vt idolatria: auaricia: inuidia: cō
tentio: dolus: susurratio: detra
ctio: prumelia: supbia: elatio: iurē
tio maloz: inobediētia. Nā q̄ ta
lia agūt. digni sunt morte. Itē
ad Gal. v. enumerat alia dicēs.
manifesta sunt opa carnis: q̄ sūt
fornicatio: imundicia: spudicitia
luxuria: auaricia: veneficia: inimi
cicie: p̄tētiōes: emulationes: rixe:
dissensionēs: secte: inuidie: homi
cidia: ebrietates: comestatiōes. Et
seq̄t. Qui talia agūt regnū di nō
p̄seq̄nt. Ad ista gr̄ reducunt oia

3

De sacramento

alia mortalia. Sed p̄cā venia-
lia enumerat Aug⁹. xrv. di. vt cū
aliqs plus acapit in cibo vl' po-
tu q̄ sit necesse. plus loquitur q̄
oportet. plus placet q̄ expedit.
q̄tēs pauperē impoꝛtune p̄cā-
tem exasperat. vel si san⁹ alijs ie-
iunātibz p̄andere voluit. Aut
somnia dedit. rardi⁹ ad eccl'iam
surgit. aut vxorē excepto deside-
rio filioꝝ cognoscit: qd̄ tñ sepe ē
mortale. quonīes icarceratos rar-
dius req̄scent. vl' infirmos nō vi-
sitauerit. Si discordes nō reco-
dare curauerit. Si plus filium
vxorem vel seruum exasperaue-
rit. seu increpauerit. aut correxe-
rit. Si fuerit p̄ blādītus. i. adu-
latus alicui q̄ expedit. Si pau-
peribz esurientibz nimis delicatū
cibū p̄parauit. Si in eccl'ia aut
extra eccl'iam iocosis vl' fabulo-
sis vel ociosis verbis institerit.
Si aliqd̄ iurauerit incaute qd̄
postea implere nō p̄t. vel cū ex fa-
cultate vl' temeritate maledixerit.
Decoia p̄ tāto diuini⁹ p̄tāxim⁹
putātes multū esse vtile circa h̄
sac̄m p̄nie cognoscere particla-
rit̄ et ad oculū illa sine quoz cog-
nitioe n̄ bñ p̄t expediri istd̄ sac̄z
De sac̄o extreme vnciois.

*De sacramento
extreme vnciois*

Rur⁹ mat̄ q̄s ex
vob̄ andu-
cat p̄sbyteros ec-
cl'ie vt orēt sup̄ eū: vngētes eum
oleo i noīe dñi. Jaco. v. c. Quia.
vt d̄r glo. d̄ appell. c. q̄ fronte. hō
p̄pter p̄cā cū⁹ mori p̄sumitur.

x. q. iij. Epi. r. xij. q. i. c. ij. r. xiiij. q.
iij. Ea vidicta. Et glo. ordiaria
sup̄ s̄bo thēmat̄s dicit q̄ multi
p̄pter p̄cā plectunt morte cor-
poris. Hinc est q̄ saluator p̄ni-
dens de remedio p̄ p̄cā hoīm
sanoz. vt de p̄nia. puidere etiāz
est dignat⁹ de remedijs p̄ p̄cā
hoīm infirmoz. vt d̄ extrema vn-
ctioe. p̄ quā q̄dem p̄cā venialia
dimitunt. et etiam ifirmitas cor-
poris interdū alleuiat. Un̄ seq̄-
tur in thēmate. Et orō fidei sal-
uabit ifirmū. et alleuiabit eū dñs
Glo. interlinear. i. si eū p̄tigit
mor̄: sic dimittent. Et h̄ bñ exp̄s-
sum ē i apl'is. De q̄bz d̄r Mar.
vi. q̄ vngēbat oleo ml'ros infir-
mos et sanabāt. qd̄ vtiq̄ sit p̄u-
te hui⁹ sac̄z: et nō alia simplici vn-
ctioe. Nā apl' i tūc vngētes p̄fere-
bāt h̄ sac̄z a xpo eis p̄ceptū. Un̄
d̄r Lyf. sup̄ Mar. vbi sup̄: q̄ ex
eo q̄ apl' sic vngēbat: p̄t q̄ vn-
ctio extrema (q̄ est ifirmoz) fuit
instituta a xpo. qd̄ est p̄ multos.
dicētes q̄ Jacobz apl'us i s̄bis
p̄missis eā instituisset. qd̄ falsum
est. cū nullus apl'us aliqd̄ sac̄m
institumere potuit: s̄z bñ publicare
potuit institutū. Et hoc fecit Ja-
co. in s̄bis p̄missis n̄i thēmat̄s.
dicēs. Infirmat̄ quis ex vob̄ rē.
Un̄ d̄r Tho. i. iij. di. xiiij. q. i. ar.
iij. q̄ oia sac̄a xps instituit p̄ se: s̄z
q̄ sunt difficiliora ad credēdū: il-
la p̄ se p̄mulgavit. alia ūt suauit
apl'is p̄mulgāda. sicut extremā
vncionem et cōfirmationē. Un̄

Extreme unctionis

p ista s̄ba themat̄s nr̄i a iacobo
fuit istud sac̄m̄ pmulgatū: r̄ nō
istitūtū. Diffinit̄ aut̄ extrema vn
ctio sic fm̄ Scōr. vbi supra. est
vnctio infirmi hoīs: facta in par
tibz determinatis corporis cum
oleo p̄secrato ab ep̄o. ministrata
a sacerdote: certa verba cū inten
tione debita p̄ferēte: ex institutioē
diuina efficacit̄ f̄cans curationē
uenialiu. Et q̄ diffinitione satis
patet euident̄ a q̄ debeat istud
sacramētum p̄ferri. ex q̄ materia
r̄ sub qua forma. de quibz por
dinē est videndum. Et primo
sciendū est q̄ materia hui⁹ sac̄ri
est oleū oliu e ab ep̄o consecratū.
Et non est oleū balsami: sicut in
p̄firmatioē. Quis rō est. q̄ qui
habet exire de via nō oportet q̄
habeat odorē bone fame: q̄ per
balsamū designat̄. s̄z sufficit ip
sum habere bonā cōscientiam.
Nec potest aliq̄s hoc sacramen
tū p̄ferre nisi sacerdos. Et si ali⁹
p̄ferat: nihil facit. Un̄ in diffinitio
ne dicit̄ a sacerdote ministrata
S̄cō s̄c̄dū est de forma hui⁹
sac̄ri. q̄ est septuplex ad septe vn
ctiones p̄cipales. Circa q̄d scie
dum q̄ in q̄busdā eccl̄iq̄s d̄r ista
forma in collatioē hui⁹ sacramē
ti. Un̄go oculos tuos oleo sacrifi
cato. In noie. p̄ris. r̄ fi. r̄ sp. san.
S̄l̄r vngō nares r̄c. r̄ p̄seq̄nt̄
labia man⁹ r̄ pedes. S̄z i rei ve
ritate ista s̄ba nō s̄t vera forma
hui⁹ sac̄ri. s̄z bñ s̄t dispositio ad
formam. Forma aut̄ hui⁹ sac̄ri

vera: est hec. Per istam sac̄rā vn
ctionē r̄ p̄ istā sacratissimā bñdi
ctionē indulgeat tibi dñs q̄cqd
deliq̄sti p̄ visum. s̄l̄r resumēdo
sup aures: nares: labia manus r̄
pedes. Licet aut̄ in h̄ sac̄fo fiant
multe vnctiones. vltima tñ vn
ctio. s̄i pedibz ē forma respectu
oīm p̄cedentiū r̄ agit in virtute
oīm. Et iō in vltima gr̄a ifundit̄
q̄ effectū sac̄ri p̄bet. Un̄ s̄z Tho.
in. iij. di. xiiij. Si iā aliq̄ pres es
sent inūctē r̄ pres byr̄ deficeret s̄
cut p̄tingit i pestilētia: q̄d factū
est nō d̄z iterari: s̄z vnctioēs q̄ re
stāt p̄ aliū sacerdotē debēt p̄ple
ri. S̄m̄t q̄ p̄s byt̄eni cauti vt d̄ ce
tero corrigat̄ libros suos r̄ agen
das in q̄bz cōiter habēt formam
sac̄ri hui⁹ p̄ illa s̄ba. Un̄go ocu
los tuos vl̄ nares tuas r̄c. Istō
em̄ sac̄m̄ p̄fert̄ per modū suffra
gij fm̄ Tho. r̄ iō dat̄ p̄ solā orō
nem. r̄ p̄ s̄ba optatiui modi. vñ
dicit̄ Jaco. in s̄bis themat̄s. In
ducāt p̄s byt̄eros vt orēt̄ p̄ eo. al
la s̄o s̄ba. Un̄go oculos tuos r̄c
nō sunt de substantia sac̄ri. s̄z de
bñ esse. fm̄ Pe. de thar. di. xvij.
r̄ Tho. in. iij. q. iij. ar. ij. Quibz
aut̄ p̄ferēdū sit h̄ sac̄m̄. Rñdeo
q̄ solū ē dandū infirmis: r̄ nūq̄
sanis. nihil em̄ efficit in eis. Et h̄
p̄t̄ ex diffinitioē p̄r̄ data. i q̄ d̄z
q̄ hoc sac̄m̄ ē infirmi hoīs. Nec
d̄z dari infirmis istud sac̄m̄ ex pi
culo exterioris violētie. puta ar
moz vl̄ submersiois. s̄z docto
rē subtilē in. iij. di. xiiij. Et ex hoc
J ij

De sacramento

solito vnū dubiū. de q̄ cū audi-
rē sniaz libros dubitabatur a le-
ctoribz & a formatis baccalarijs
sacre theologie an valeat vulne-
ratis vl' submergendis h̄ sacrm.
Pater em̄ q̄ nō. dic em̄ pbabilif
q̄ si q̄s est vulnerat⁹ & ex vulne-
ratis istictis incidit infirmitatē lō-
gā ex q̄ desperat de vita sua: pu-
ro q̄ ei sit dandū. sed al's recēter
vulnerato iā decedēti: nō ē dā-
dū: Silt' suspēdēdo vl' submer-
gendo nō est dandū. qz illi non
dicunt infirmē: nec moriuntur ex
defectu nature: s; ex euentu for-
tune. s; Petz. Itē nō d; dari pue-
ris. furiosis. & amētibz. q̄ pus nō
petierūt hoc sacrm. Si q̄s tñ se-
nio deficeret subito i articulo mor-
tis: p̄ ei dari hoc sacrm. Sed tñ
adultis vsū rōnis h̄ntibz nō
dat nisi petāt spēalit: s; tñ q̄ i vi-
ta sua habuit bonū ppositū oīa
sacra suscipiendū: sibi necessaria
vel vtilia. etiā si amitteret loq̄lā:
vngat in noie xp̄i. Nō d; etiā q̄s
inungi sepi⁹ in eadē infirmitate: ni-
si eadē infirmitas vltra annū p-
trahat: ita q̄ vno anno in eadez
infirmitate null⁹ bis inungat. ne
sacrm istud vilescat. Iterat tñ h̄
sacrm in diuersis infirmitatibz. vl'
i eadē recidiua. qz nō h; effectū
p̄petuū. eo q̄ sanitas corporis &
mētis (q̄ sunt ei⁹ effect⁹) reitera-
ri possūt & amitti & recuperari. D;
ārt fieri vncio sup organis q̄nq;
sensuū: q̄ sunt q̄si prime radices
peccādi. Un̄ oculi vngunt p̄p̄

visum q̄ peccam⁹. Aurea p̄pter
auditū: nares p̄pter odoratū: la-
bia p̄pter gustū: man⁹ p̄pter ta-
ctū: pedes s; o p̄pter vim moriūā.
qd nō est de necessitate. Lor au-
tem nō vngat. qz est p̄ncipiū im-
mediatū vire: & remotū actio-
nis nec genitalia p̄pter imūditiaz &
reuerentiā sacri. nec lingua p̄p̄
abomiationē. Itē fm̄ Tho. mu-
tilati inungi debent q̄nto p̄p̄i-
qui⁹ possunt circa partes q̄ inū-
gi debuerāt. qz q̄uis nō habēt
membra: tñ habēt porētias: q̄ il-
lis mēbris debētur saltē in radi-
ce. & ideo interi⁹ peccare possunt
p̄ ea q̄ ad eos p̄tiner. Et effectus
extreme vncionis fm̄ Tho. ma-
est q̄dam sanatio spūalis. q̄ dat
cōtra q̄ndam debilitatē vl' inep-
titudinē q̄ i nob relinq̄t ex pctō
actuali. vl' originali. S; quā debi-
litate homo roborat p̄ hoc sacrm
Et q̄a hoc robur seu fortitudo s;
tiā facit: secū nō parit p̄ctm̄. ideo
ex cōsequēti si uenit p̄ctm̄ aliqd
veniale vel mortale oblitū q̄ ad
culpā tollit. dūmodo nō ponat
ober ex p̄te recipiētis. Sed an⁹ ar
effect⁹ ei⁹ est corporalis sanitas.
Sed di. q̄re nō semp homo ifir-
mus vnctus surgit de infirmita-
te: sed sepi⁹ morit. Rūdeo q̄ cū i
isto sacramento sanitas est effe-
ctus secundarius: & ideo non dat
nisi fm̄ q̄ expedit ad sanitatem
spirituale. qz tūc semp eā inducit
dūmodo non sit impedimentū ex
parte recipiētis. Un̄ p; q̄ vncō

Extreme vncionis

In extremis si non surgit ab infirmitate illa per illam vncionem: signum est quod sanitas corporal est si bi nocua: et vult deo potius cum sic habere infirmum quam sanum: vel signum est quod infirmus non bene dispositus est in conscientia: ita quod adhuc aliquid habet quod impedit ne sanitas corporal sibi restituatur alias raro fallit. In hoc enim sacramento vncio exterior est sacramentum: sed res sacramenti est sanitas corporis et anime. res autem et sacramentum est vncio spiritualis interior. id est misericordia cunctas vel solatus. Potest autem hoc sacramentum sacerdos conferre cum vno clerico qui sibi respondeat ad orationes et ad psalmos qui ibi dicuntur. Si tamen caret clerico: potest solus expedire totum finem et vultum et hostiam. Si autem vngit sacerdos non est opus clerico qui respondeat ad psalmos et ad orationes: sed ipsemet respondeat solus: dicens cum dicitur in lectione sancta Maria. ora pro me. sancte petre. ora pro me etc. Si vero cum dicitur a morte perpetua respondeat. libera nos domine. Nec vngant sacerdotes in palmis interioribus. quia ibi vincte sunt per episcopum in ordinationibus. sed exteri vngant in superficie de hoc tamen non est magna vis qualitercumque faciat: sed tamen illud securius est et tunc.

Practica huius sacramenti est facilis. Nam premitur sacerdos primo veniens in domum infirmi septem psalmos penitentiales cum letania. Deum gratia ab infir-

mo si postulat sacramenta vnciones. Tertio die orones positas in libro bello ad hoc congruas. Quarto vngit eum forma supradicta. Quinto tergit cum stupa canapi vel lini loca vincta: et projicit in ignem. Sexto lavat manus sale et aqua: et similiter projicit ad ignem. Septimo alligat loca illa mudo paniculo usque ad tertiam diem: quod tertio die comburet. Octavo relinquit signum passionis christi in cuius virtute istud sacramentum sicut et alia habet virtutem sanandi anime et corporis.

De sacramento ordinis

Egale sacerdotium.

gens sacra populi acquisitio. j. Petri. Et si ipse descendens de celo ad terras: humanum genus non solum a fraude diaboli redemit: sed et libertati ac dignitati restituit. iuxta illud. Non sumus enim filii ancille: sed libere: quod libertate liberavit nos ipse. ad Gal. iij. et Jo. viij. Si filius vos liberaverit: vere liberi eritis. multo tamen meliori modo status sacerdotalis in illa libertate extulit et dignificavit: ita ut non solum ipsi sacerdotes sint liberi modo communi: ut ceteri homines in communione vni fidei et participatione sacrorum: sed etiam quod sint quasi duces: principes et reges: dispensatores: et rectores divinarum mysteriorum: unde dicuntur sacerdotes quasi sacri duces vel sacra dantes. vel sacrificantes seu consecrantes: quod

J. iij.

De sacramento ordinis sequitur

De sacramento

vtiq; maximū est et excedēs com-
munem statū fidelū. **U**nū meri-
to Petrus nesciēs eos cōparare
alijs q̄ excellētissimis p̄sonis in
cōgregatiōe fidelū. s. regib; dicit
Regale sacerdotiū. Ne ergo sac-
dotes putarent esse tm̄ nobilio-
res vt reges; addit: gens sancta
scz. sp̄cialiter sanctificata dño Jhu
xpo: et ne leuis reputationis in
sanctitate estimaret vt ceteri. sub
iūrit. ppl̄s acq̄sitiōis. i. sp̄cialiter
acq̄sitiō et deo appropriatus. **N**ō
em̄ sacerdotes solū sunt ppl̄s di-
z ones pascue eius iure creatio-
nis vt oēs hoīes: nec redēptiōis
solū vt oēs xp̄iani. sed iure sp̄cia-
lissimo et p̄clari: q̄ vocauit eos
vt p̄tates eius nunciēt vt dicit. i.
Pe. ij. Quib; non supra hoīes
solū: sed sup̄ seip̄m quodammodo
dedit p̄tatez. dādo videlicet
corpus suū et sanguinē. vt dicit
Mat. xvi. Circa autē sacm̄ or-
dinis sacerdotalis. videndū est p̄-
mo de substantiālib; scd̄o de ac-
cidentalib;. tercio de cautel;. Quā-
tū ad primū sciendū q̄ ordo sic
diffinit p̄ mgr̄m s̄n̄iaz. li. iij. dis-
t. xiiij. est signaculū quoddā ecclē-
sie p̄ qd̄ sp̄ual̄ p̄tatez tradit̄ ordia-
to. Ita etiā diffinit Hugo d̄ sc̄to
vic. Ordo autē sacerdotal̄ s̄m̄
doctore sic diffinit in specie. Or-
do est institutio in gradu ecclē-
siē simpliciter p̄minere: disponens ha-
bentē ad cōficiendū eucharistie
sac̄z: sc̄ta ab ep̄o p̄ certa p̄ba cū

intētiōe debita p̄ferēte. Et ipsa
ordiatōe quoddā est sacm̄ tm̄.
vt p̄tatez q̄ tradit̄. q̄ dā res tm̄ vt
gr̄a q̄ p̄fertur. quoddā res et sa-
cramētum. vt caracter q̄ imp̄nit
in singul̄ ordinib;: vt statim pa-
tebit. **S**unt autē sex de substan-
tia huius sac̄i. **P**rimū est p̄tatez or-
dinant̄. qz oportet vt sit ep̄us.
Scd̄m est materia. s. vnctio i sa-
cerdotib;: et tact̄ illoz q̄ sūt tāgē-
da. **T**ertiuū est forma verborum.
Quartū est sex viril̄. qz femina or-
dinari nō potest nec recipit caracte-
rem ord̄is si mille hies ordiare.
Eup̄ rō est s̄m̄ Tho. qz cū in sa-
cerdotio debeat sc̄ari em̄inētia s̄-
dua. et femina tenet statum subie-
ctiōis. iō non ē apta ad suscipiē-
dū h̄ sacm̄. **Q**uintū est intētiō
debita. vt ep̄s intēdat p̄ferre et cle-
ric̄ suscipere. **S**extū est q̄ ordian-
tus sit p̄ baptizat̄. als̄ n̄ susci-
peret h̄ sac̄z. qz sūdamētū oīm
sac̄oz: et ianua ē baptism̄. **U**bi
autē fundamentū deest: nihil de
sup̄ edificari potest. de p̄ byterō nō
baptizato. c. miserate. et c. veniēs
Caract̄ autē p̄firmatiōis nō p̄nigū-
d̄ necitate. s̄ d̄ agruo. **U**ltimū ē
sciendū q̄. vij. sunt ordies. **P**ri-
mus ē ostiariar̄. cui⁹ ē custodiē
locū p̄fectiōis sac̄oz ab immū-
dis. s. ifidelib; et excoīcat̄. **S**ecū-
dus electoriar̄. cui⁹ ē legere p̄ph̄-
cias ad instruendū illos q̄ volūt
credere. Et ideo s̄z Tho. p̄phie
q̄ si p̄ma rudimēta eis legēda cō-
mittūt. **T**ertius ē exorcistaz. q̄rū

est artare demōes p adiurātōez
ne dominant i corpe nō dū ba
pizaro. Quartus ē accolorōzū:
qz est pntare materiā. viceoluz
cū aq z vino: z lumen accēdere.
aliq ſo enumerant adhuc alios
duos ordies. ſ. psalmiſtarū. z cā
torū: q tñ fm Tho. i. iij. di. xiiij.
q. iij. ar. ij. nō ſt ordies. neclē il
la noīa ordinū: ſz officioz. m̄ inf
ordies large acceptos cōputāf.
Et iſti vocantur miores ordies:
qz pnt abbates bñdici cōferre
includiue vſqz ad lectoratū. vt
lxix. di. qm̄ videm⁹. vbi glo. dicit
q pnt facere psalmiſtā: oſtianiū
z lectorē. z hoc ſz abbat in ſuo
monaſterio. Exo: iſtā ſo aut ac
colorū facere nō ſz. qā iſti duo p
ſolū ep̄um fiūt. vt dīr ibidē. in. c.
nō oportet. Nec fuit ſnīa Hugo
nis z Laurētij. qz ſequit Archi
di. ibidē. Idē tenēt Raymūdus
z Hoſtedus i ſentētijs eozū: d
ep̄o q renūciavit ep̄atui. Et pōt
abbas talitē ordinare ſup̄dictos:
nō ſolū in q̄tuor ep̄ibz: ſz etiam
diebz dñicis. ſz tñ i ſuo monaſte
rio. als alteri faceret p̄iudiciū.
Iſtā autē hz prātē abbas nō ſo
lū ex ordie ſz ex prātē bñdiciōis.
Cū licet abbas nō p̄ſecrat⁹ ma
nū imponere nō p̄ ordiario. vt i
c. qm̄ videmus. z. c. nō oportet.
z. c. cū p̄tingat. de era. z q̄li. ordi.
tamē m. nū benediciōis p̄ im
ponere. de ſupplēda negligētia
platoz. c. j. ſ. recipiendo profes
ſos. z ſic nō potest ordinem cō

ferre niſi ſit bñdictus. De h̄ iam
determinatū est. de p̄uilegijs. c.
abbates. lib. vj. z de collatiōibz.
ibidē. imo Psalmiſtā z Lētorē
p̄ ordiare ſimplex ſacerdos. vt
xiiij. di. vbi dīr. Psalmiſtā z can
tor: p̄nt absqz ſciētia ep̄i ſola ius
ſione p̄ſbyteri officiū ſuſcipe can
tandi: dicere ſibi p̄ſbytero. vide
vt qd ore cātes: corde credas. z
qd corde credis: openbz appo
bes. Laurētius etiā. xij. di. non
licz. exponit hoc. c. cū dīr in eo of
ficiū cārandi ſuſcipe. i. ſuſcepti
officiū executionē. Qd etiā pbat
Hoſti. in ſūma. de ordinans ab
ep̄o q renūciavit ep̄atui circa p̄n
cipiū. Raymūdus ſo in ſūma.
eodē tñ. notauit hoc itelligēdū d
ſacerdotibz curā h̄ntibz: qui ſoli
h̄ p̄nt. videt tñ q cū nec alios or
dines poſſet qz ereq̄ ſine licētia
ep̄. ita nec aliqd ſp̄calitarē i psal
miſtā h̄ introducāf. Sz Inno.
Bern. z Petr⁹ d ſamp̄riana. di
cūt h̄ poſſe quēlibet ſacerdotē.
Et h̄ac vltima ſnīam approbat
Archidi. in p̄dico. c. psalmiſtā.
Utrū autē inſigat character aie p
h̄mōi ordinē. dicit ibidē Archi.
q nemo ſcit. z ideo p̄cuties talē:
nō incidit canonē. qā vt dīr Un
cētius: h̄ic ordo nō est d̄ p̄ncipa
libz: nec dīr ordo p̄prie: ſed large.
z iſtam ſententiā tenent theolo
gi: qui dicunt psalmiſtarū: can
toriatū z ep̄iſcopatū nō eē ordi
nes. Credit tñ Archidiaconus
vbi ſup̄: q p̄cuties psalmiſtam

De sacramento

incidit canonē: nec sup eū secula
re iudiciū p̄ h̄re potestātē. ⁊ dic̄
q̄ si obmittat ordo iste: ⁊ p̄ferat
lectorat⁹ ⁊ acolitatus: nō est re
petend⁹. Hosti. t̄m̄ in. c. cōtingit.
De etate ⁊ q̄li. ordinū. dicit q̄ sit
reperēdus. Nec d̄ istis. De in
de sequunt̄ sacri ordies q̄ dicūt
maiores. Prim⁹ est subdiacona
tus: ad quē p̄tinet oblatōes reci
pere ab offerētibz: ⁊ eas dyaco
no offerre. Itē legere eplam ꝛc.
Sec⁹ est dyaconat⁹: ad quem
p̄tinet hostias ordiare in altari.
Sic̄ legere euāgeliū. Tert⁹ est
p̄sbyteratus: ad quē p̄tinet p̄se
crare corp⁹ xp̄i ⁊ sanguinē. ⁊ h̄ ē
act⁹ p̄ncipal. ali⁹ aut̄ p̄sequēs. s.
soluere ⁊ ligare: p̄ quē actū p̄pa
ratur corp⁹ xp̄i mysticū. s. fideles
xp̄iani vt s̄t ap̄ti ad corp⁹ xp̄i ve
rū. De ep̄atu aut̄ an sit ordo ē di
uersitas int̄ theologos ⁊ iuristas
Nā theologī dicūt eū nō eē or
dinē. Iuriste v̄o cōiter tenent q̄
sit ordo. de q̄ Jo. an. in nouella
ferti: notat pulcre circa p̄hemū.
Et h̄ idez tenet doctor subtil̄ in
iij. s̄n̄az. di. xiiij. ar. ij. In quo
liber aut̄ ordinē character imprim̄:
cū eis per ep̄m ponigūt liber cū
forma s̄b̄oz. accolito cū daf can
delab: ū. sub dyacono cū daf ca
lix vacu⁹ cū alijs vasis: q̄z vsus
est in p̄fectiōe eucharistie. Dya
cono ⁊ p̄sbytero: q̄n̄ ep̄s ip̄onit
manū capiti. ⁊ hec ip̄ositio con
fert plenitudinē gr̄e. Tho. t̄m̄ d̄t
di. xiiij. q. v. ar. ij. q̄ sub dyacono

imprim̄ character in d̄atiōe cali
cis t̄m̄: cui⁹ actus p̄ncipal ē circa
vasa t̄m̄: ⁊ nō circa p̄tēta i vasis
Vñ nō p̄t̄ rāgere corpus xp̄i si
ne necessitate maḡ. S̄z act⁹ dya
coni nec est sup vasa t̄m̄ nec sup
p̄tēta in vasis. q̄ alle ē act⁹ sacer
dot̄: s̄z est sup corp⁹ p̄tētu i va
se t̄m̄. Vñ eius est disp̄sare sup
corp⁹ xp̄i i patena: ⁊ sanguinē in
calice. adeo p̄rās ep̄⁹ ad actū non
poruit exp̄imi p̄ d̄ationem vasis
t̄m̄. nec materie t̄m̄: sed exp̄im̄ p̄
actū: in h̄ q̄ daf sibi liber euāge
lioz. ⁊ i hac d̄atiōe imprim̄ cara
cter. s̄m̄ Tho. vbi. s̄. dicēs: q̄ cō
tact⁹ iste instrum̄toz taliū ē de
essentia sacri. q̄a d̄. accipe h̄ aut̄
illd̄. Impositio aut̄ man⁹ nō est
de necessitate ⁊ suba hui⁹ sacri:
vt de sacris iterādis. c. vl. Et licz
isti characteres i cōntia distingua
tur: t̄m̄ in fine vnunt. q̄a ad vlti
mū characterē p̄sbyterat⁹. s̄z Pe.
in. iij. di. xiiij. q. ij. arti. j. ⁊ Joā.
parisiens̄: nō est credēdū q̄ cara
cter vni⁹ ordis p̄supponat cara
cterē alterius ordis. Nā vt dic̄
Tho. vbi. s̄. in p̄mitina eccl̄ia ali
q̄ ordinabant̄ ad p̄sbyteros: qui
t̄m̄ p̄us inferiores ordies n̄ acce
perūt: ⁊ t̄m̄ poterāt q̄ inferiores.
s̄z hodie statuit eccl̄ia vt nō ige
rat se q̄s ad maiores: q̄ p̄us i mi
uoribz officijs se nō hūilitant. iō
hoc ē de p̄gruitate: ⁊ nō d̄ neces
sitate. Et nota s̄m̄ Tho. i. iij.
dist. xiiij. q. ij. ar. ij. q̄ ep̄us p̄mo
p̄parat ordinandos p̄ tria. s. per

hūctiōne. p quā diuinis offi-
cijs mancipant. per manus im-
positionē: p quā dat plenitudo
grē: p quā ad magna sunt ido-
nei. 7 sol' dyaconis 7 presbyteri
firman' impositio. tertio p vn-
ctiōne ad aliqđ sacm tāgendū:
qđ sit solis sacerdotibz q pprijs
manibz tangūt corpus xpi. Un-
etiā calix 7 patena vnguntur.

De accidentibz hui' sacramēti

Et autē

sciendū q illa dicunt
accidentalia sacri q req-
runt de congruitate 7 nō de ne-
cessitate sacri. Congruū est ergo
primū vt non ordinet q̄s ad sa-
cros ordines nisi habeat etatem
legitimā. Etas autē p subdyaco-
no est. xx. annoz. pro presbytero
xxv. 7 ponit in clemēntina de eta-
te 7 qlitate p̄ficiēdoz. c. genera-
lem. Et vt notat Joh. an. in. c. 7
tui de prebē. li. vi. in glo. iij. non
est opus seruare interstitia lōga
temporū in ordinibz suscipien-
dis sicut prius: vnde habēs eta-
tem legitimā late' i carnis p̄uio
p̄ cantare missam in sacerdotio
p̄stiturus in festo pasce. Si tñ
q̄s in minori etate recipit hoc sa-
cramētū tenet. s; peccat 7 dz su-
pēdi ab executiōe ipsi: 7 ordia-
to: a collatiōe ordinū. 7 cū h̄ p̄
ppelli vt sibi p̄uideat de aliqđ bñ
ficio. vt de tēpo. or. c. vl' non est.
Docem q q̄s imp̄fectis annis
discretiōis recipiat sacm ordis,

licet s̄m Tho. sit pp̄ honestatē
sacri instituti. ita vt iā sit ex neces-
sitate p̄cepti: nō tñ est ex neces-
sitate sacri. Un' si ordo sacer cō-
fertur puero carēti vsu rōnis: te-
net quantū ex vi sacri. Dicit tñ
Tho. q in illis sacris vbi act' 7
suscipiētis req̄rit: vbi vsus rōnis
est de necessitate sacri. sicut in pe-
nitētia 7 matrimonio. Sed in q̄
bus act' 7 suscipiētis nō req̄ritur.
vsus etiā rōnis nō ē de necessi-
tate sacri. sic est i ordie sacro vbi
solū spūalis p̄as dat. 7 iō vsus
rōnis nō req̄ritur. Sciendū q
licet late' ignar' nihil scies de lit-
tera: ordinē posset sacm suscipe-
quantū est ex vi sacri. peccat tñ
grauiter eps p̄ferēs tali ordinē
sacri. Nā dicit Tho. q tenet or-
dinādus scire qđ p̄inet ad eius
officiū s; magis 7 min'. Unde sa-
cerdos religiosus exq̄ recipit p̄a-
tem tñ sup corp' xpi vez p̄secrā-
di. ideo sufficit q solū sciat illa q̄
requirunt ad p̄secrationē corpo-
ris xpi. Lurat' autē vt plebanus
tenet plus scire. qz p̄mouet sup
corpus xpi iusticiā: qđ est eccl'ia.
Unde dz scire ea q̄ p̄secrant ad
populū. Ad ep̄m s̄o p̄inet scire
etiā difficiles questionēs sacre
scripture. Quod ḡ dz q de sub-
stantia sacri ordinis sunt eloq̄a
diuina. vt dz. xxxviij. di. Omnes
psallētes. exponendū est nō de
substantia ordinis: s; de substan-
tia executiōis. qz. s. tal' exeq̄ nō p̄t
sacri ordinē nisi sciat illud qđ ad

K

De sacramento

illū ordinē spectat exequendum
Ite licet sex tpa anni sunt depu-
tata ad pferendū ordies. tñ hoc
nō est de substātia s̄m Ray. z h̄
exp̄ssuz ē de tēpo. or. Sane. Lō
gruū tñ valde ē vt nō alijs nisi
p̄dict̄ sex t̄p̄ibz p̄ferant. s̄. q̄tuor
t̄p̄ibz singulis. sabbato sitietes z
sabbato pasce vt d̄: di. lxxv. c. vl.
Potest tñ ep̄s p̄ferre m̄iores or-
dines diebz d̄n̄ic̄s. s̄z non m̄ules.
ne videat̄ ḡn̄ales ordiatiōē fa-
cere vt de tēpo. or. de eo Ideo at̄
sabbato p̄ferunt sacri ordies. qz
sabbatū sc̄at requiē. p̄ qd̄ sc̄at
q̄ q̄ ordinat̄ ad sacros ordies ir-
reuoabiliter trāsit de labore in re-
q̄m. puta d̄ labore seculariū ne-
gorioz ad requiē: ad vacanduz
t̄p̄ū alibz. vt d̄: lxxviiij. di. forni-
cari. Possunt etiā p̄ferri ordies
sacri in die d̄n̄ico mane. ita tñ q̄
ordinādus z ordiator cōtinuēt
ieiuniū p̄cedētis sabbati. q̄a tūc
mane d̄n̄ice diei trahitur ad sab-
batū p̄pter cōtinuatiōē ieiunij.
sed hoc nō faciat ep̄s sine neces-
sitate. vt si forte in firmaret sab-
bato p̄t differre in crastinū. Et i-
rellige de vno z eodē ordie non
de diuersis. Nā null⁹ dz suscipe
duos ordies: vel minore z vnū
sacri in eisdē quattuor tēporibz
Pena autē ordinatorū extra di-
cta tempora: est suspēsiō ab exe-
cutione ill⁹ ordinis quē suscepit
vt d̄ tēpo. ordi. c. ij. Potest tamē
cum eis dispensari vt ministrēt
imposita eis penitētia. vt in ca.

Consultationi. ibidem Ordina-
tor vero debet p̄inari autorita-
te ordinandi. vt ibidem paret

De cautelis hic obseruādis.

Primo

caueat ep̄iscop⁹ ne
ordinet alienū deri-
cum vel laicū. vt de tēpo. or. cūz
nullus. li. vi. Quod si fecerit per
annū a collatiōe ordinū est sus-
pendēdus. Et interim clerici sui
absqz licentia sua a vicinis ep̄is
possunt ordinari. vt p̄z de tēpo.
or. lib. vi. Clerici s̄o qui sine pro-
prij ep̄i licētia ordinant̄: ab execu-
tione ordinū suspendātur. tamē
ep̄s potest cū eis disp̄sare. ii. q.
ij. lugdunē. de tēpo. ordi. q̄ trās-
lationez. Secūdo caueat ep̄s ne
ordinet aliquem ad sacros ordi-
nes sine titulo. alias solus ei put-
dere renebit̄ de b̄n̄ificio. Tercio
caueat ne ordinet p̄ symoniā. vt
de symonia. per totū. nec sol⁹ ep̄i-
scopus s̄z etiā notari⁹ nō dz for-
matas v̄d̄ore. d̄ symo. c. i. Quar-
to caueat ordinādus ne recipiat
ordinē aliquē ab ep̄o quē sc̄at sy-
moniacē i ordie susceptū. sine sit
occultū siue manifestū. qz nō re-
cipit executionē. z indiget disp̄-
satiōe. j. q. j. si q̄ a symoniacis. Di-
cit tñ Tho. sc̄d a sc̄d e. q. viij. q̄ si
esset symoniac⁹ alia ex causa: pos-
set ab eo recipere ordies: dūmodo
sit occultū. qz tal⁹ ep̄s nō ē suspē-
sus ad alios s̄z ad se t̄m. Quarto

caueat ordiandus ne rpeordia
 nois sit in pctō mortali. nā mor
 talr peccaret. di. xl. multi. Et idez
 Thom. in. iij. di. xliij. Nec talis
 pōt vti ordie sic suscepto fm ip/
 sum. qz facit contra pceptū illud
 Deut. xvi. Iuste qd iultū est exe
 quaris Unde tal' qñs talē actū
 exerceret. semp peccat mortali. Di
 cit tñ Thom. ibidē. qz subditus
 hmōi ordinati in peccato morta
 li tenet ab eo recipe sacramentū:
 si est occultum. r hoc quādiu to
 lerat ab ecclesia. Tñ dicit idem.
 Non est tutū talem ad aliquem
 acū sui ordinis exequēdū indu
 cere: durāte cōscientia qz iste sit i
 pctō mortali. quā tamē depone
 re possit. qz in instāti homo pos
 set a diuina grā emēdari. Sexto
 caueat clericus ne ordinet sine
 examine. al's dicat furtiue ordia
 tus. fm Hostiē. vt. lxiij. di. extra
 p'scientiā. nec p'sunt ei formaro
 ne. si tñ est dignus r notus nihil
 obest. qz tales nō sunt examinā
 di. Archi. xliij. di. null'. Sed si
 est indignus deponi dz. de cor
 pore viciatis. exposulsi. Si etiā
 sit ignor' qzuis dignus deponi
 dz. xliij. di. c. vlt. r multo forti'
 si est indignus. l. dis. ex penitenti
 bus. Debet etiā cōfiteri publice
 epō suo crimina seu notoria im
 pedimenta iuris vel facti. vt ibi
 dem dicitur. Si autem subtricer
 talia: etiam post penitentiā impe
 diūt executionem. Nec etiā susci
 piat aliquem ordinem superio

rem obmiso inferiori. qz hoc est
 per saltum pmoueri. Et talis de
 ber deponi si hoc faceret ex mali
 cia. sec' si ex ignorātia vel negli
 gentia. disti. xlvij. sicut olim. Ex
 dispēlatōe tamē epī ad omiūz
 ordinem porest pmoueri. sed in
 suscepto prius non ministrabit.
 Datur aut gratia gratū faciēs in
 hoc sacramento. qz necessaria est
 nō solū ad digne suscipiendum
 sacramētum. sz etiā ad digne mi
 nistrandū fm Thom. r Petru
 in. iij. disti. xliij.

De sacramento matrimoni

Ropter

p fornicatōez habeat
 quilibz vxorē suā. q.
 ad Thoz. vij. r xliij. q. ij. ca. his
 ita. Licet matrimoniū in statu i/
 nocētie sit institutū in officiū ma
 ture. l. in propagatiōem r multi
 plicatiōē plis ad dei cultū. qz
 tñ natura lapsa viciata est ex ori
 ginali pctō. adeo vt falcē ppriaz
 in messem nō vereat mittere alie
 nam. qrens indifferēter qzcuqz
 femina cū q fornicatiōis expleat
 pctm. Ideo magn' doctor gē/
 nū p'dicator r rector. puidēs de
 remedio dicit. vt ppter fornicā
 tiōē cuitandā vnusquisqz ha
 beat vxorē suā. p qd danat pctm
 fornicatiōis. r p'mēdat statū ma
 trimoniū p'ugal'. In qbo p'bis. j.
 apl's suadet vitare fornicatiōē
 ibi p'p' fornicatiōez. sed o p'sulit
 remediū adhibitiōē. qz habeat

R ij

De sacramento
 matrimoni

De sacramento

vrorem suam. Per primū dam
nat error illoꝝ q̄ dicitur simplices
fornicationē non esse peccatū. al
legātes sc̄ros patres. s. Abraam
Jacob. David. ⁊ alios q̄ habeāt
ꝑ cubinas. nec tñ illa fornicatio
imputata est ad ꝑctm̄. Quibus
r̄iderur fm̄ Tho. i. iij. sentē. di.
xxij. q. iij. qz̄ quilibet fornicatio
extra mat̄rimoniu: que tollit
debitam ordinationē parētis ad
prole. quā natura ex ꝑcubitu in
tendit: est ꝑctm̄. ideo fm̄ ipsum
sine dubio simplex fornicatio ē
ꝑctm̄ mortale. etiā si lex scripta
non esset: qd̄ est multū notabile
Ubiq̄q; autē legitur aliq̄s pa
tres habuisse ꝑcubinas: illud fu
it ꝑ speciali dispensatiōe sp̄ssci
⁊ ad designandū aliquid. Hoc
em̄ q̄ filij iacob ex liberis ⁊ ancil
lis fuerunt heredes: designat q̄
xpo in baptismo nascuntur filij
⁊ heredes ꝑ bonos ⁊ malos mi
nistros. Sicutā alia omnia in ꝑ
dictis patribus ad mysteriū ꝑtinet.
vt̄ habetur lat̄. xxxij. q. iij. c. j. ij.
⁊ iij. De q̄ cui placet sufficienter
informari videat notata mea su
per. vij. ꝑcepto. s. Nō me habe
ris. Per secūdū dānat bigamia
cum dicit. habeat vxoꝝ suam. ⁊
sic vnam tantum. non plures si
mul. Unde saluator: repetens il
lud Genesis. ij. Erunt duo i car
ne vna. Mat̄. xix. dicit. Itaq; iā
non sunt duo sed vna caro
Desponsalib; hic ꝑt̄
agitur.

Arca illd

lacrim primo viden
dum est de substātia/
lib. sc̄o de accidentibus. tertio
de cautelis. Quātū ad primū
sciendū q̄ quedā sunt accidenta
lia m̄rimonij. s. sp̄salia. ⁊ ideo d̄
ip̄is ꝑmo videndū est. sc̄o qd̄
sit m̄rimoniu. tertio q̄ requiruntur
ad m̄rimoniu. q̄to q̄ impediunt
ipsum. Quātū ad primū spon
salia fm̄ fr̄aci. de sarabel. sup ru
brica de sp̄saliōe sic diffiniunt
sunt futuraz nuptiaz seu matri
monij ꝑmissio. Et diffinitio illa
trahit ex canone. xxx. q. v. nostra
tes. Dicitur a sp̄o deo des. qz̄ vt̄
d̄t Laspar de caldarius. q̄ olim
sponsus ⁊ sp̄sa m̄tebāt cautio
nes quib; spondebāt se in iura
m̄rimonij consentire. ⁊ fideiussu
ros dabāt q̄bus id se observatu
ros obligabāt. Quādoq; etiā
sp̄salia dicuntur m̄rimoniu. sed
tūc debēt intelligi si sunt sp̄sa
lia de ꝑnti. Et sūt sp̄salia quat
tuor modis. Primo nuda ꝑ
missiōe. vt̄ cū dicit. ꝑmitto te du
cere in vxoꝝ. Sc̄o de datis aris
sp̄saliōis. vt̄ pecunie vl' alteri
rei. Tertio anuli subarratione.
Quarto interueniēte iuramento.
vt̄ cū alter alteri iurat dices. Ju
ro q̄ te in vxoꝝm ducere volo.
Quomodoq; q̄ q̄s illoꝝ q̄tu
or modoz ꝑmitur ducere aliq̄
⁊ postea nō curat: peccat morta
liter. nisi legitur: m̄ impedimentū in

De sponsalib;
hic ꝑt̄ agitur

tenuerit. Sædũ tñ q si spõsi
 sibij nuicẽ displicet et dissentiunt:
 si spõsalia nõ fuerint iurata pñt
 se mutuo absoluere, vñ notant
 doctores in. c. p̄terea. de spõsali/
 bus. vbi inter ceteros Jacobus d
 alberga notat q quãdo ecclia vi
 det q spõsi sibij nuicẽ displicent
 dz dissimulare. i. nõ dz cogere spõ
 sum et spõsam ad pficiendũ mri
 moniũ ppter malũ qd possent in/
 de puenire. s. v. r. u. i. d. i. u. m. v. l. m. u.
 tua adulteria p̄trahẽtũ. Et hoc
 placet Caspar. Si autẽ tñ alter
 dissentit: dicit Goffredus q ex q̄ alit
 dissentit: dissentiens p̄scale cõpelli
 tur donec in eodẽ statu p̄manet.
 s; si cũ alio p̄traxerit p̄ s̄ba de p̄/
 senti cessabit coactio. Idem vult
 Inno. a. de spõsalib; An autem
 spõsalia iurata possunt mutuo
 partiũ dissensu dissolui: licet an
 tiq̄ doctores dubitant de h. mo
 derni vò expedierũt istũ casum.
 Cũ Uinc. in. ca. p̄terea. de spõ
 salib; ponit distinguẽdo an iura/
 mentũ dirigat in deũ: an i hoiez
 p̄mo casu nullus p̄t absoluere
 nisi deus. Sædo casu hõ cui iu
 rat p̄t absoluere. Tũ autẽ dirigũt
 in deũ fm Jo. an. qñ is q̄ iurat
 magis intẽdit placere deo q̄ ho
 minib; siue sit i faciẽdo aliq̄d me
 ritorũ. siue in abstinẽdo ab aliq̄
 illicito. Exẽm p̄mi. iuravi abbati
 intrare monasteriũ. hoc em tñ
 deũ p̄cernit. nõ abbatem. vñ ab
 bas nõ p̄t me absoluere a iuram̄
 to. Sũt iuravi non occidere ho

minẽ et. Ad hoicem autẽ tñc dñi
 qñ. si iuravi tibi scribere libri. ab
 hẽm tu potes me absoluere. q̄a
 te solũ p̄cernit hoc opus. Licet em
 omne iuramẽtũ p̄cernat deũ p̄nci
 palit q; p̄ religionẽ p̄mittit: tñ q; p̄
 p̄cernit cõmodũ ei; cui iurat: pot
 ab eo dimitti. de iuramento. c. j.
 Idẽ etiã tenet Caspar dicens. q
 spõsalia etiã iurata mutuo dissẽ
 su tollunt. q; sublata obligatiõẽ
 sublatũ est iuramentũ. sic dz de
 statuto et iurato. et notat de p̄bẽ/
 dis. dilecto. Facit ad hẽ reglã. qd
 fauore. li. vi. Et notat. xxx. q. iij. c.
 j. in glo. penlt. vbi dz. q; parentes
 sicut possunt frãgere spõsalia si
 lioz. sic et iuramẽta remittere Lõ
 cludo ḡ et dico s; frã. d. sarabel:
 q; si aliq; iurat spõse ei; iuramentũ
 p̄t spõsa ipm absoluere. secus si in
 iuramentũ dei seu ob pietatẽ. vt cum
 spõsus esset dices et spõsa pau
 prima. Tũ dz frã. q; etiã in hẽ ca
 su p̄t eũ spõsa absoluere. q; licet
 iuravit iuramentũ dei. tñ etiã cõmo
 dũ p̄cernit spõsam: ipa p̄t remitte
 re p̄dicta. et sic gñalit obfnatur
 nã ecclia se nõ irromittit de spõ/
 salib; de futuro. nec ad instãtiã
 alteri; parti; Ambob; ḡ dissẽ
 tuẽtib; etiã si iurassent mutuo se
 pñt absoluere. Et nota q; etas
 seu tps p̄trahẽdi spõsalia vtrobi
 q; est septẽniũ. vñ spõsatio q̄ fit
 in. v. vl. vi. annis nulla est. vt de
 despõsatiõẽ impubez. l. rã. Nã
 ex talib; spõsalib; iducit publice
 honestat; iusticia. Est autẽ publi

De sacramento

ca honestas s; frā. i. c. iuuenis. de spōsalib; impedimentū qd nec ex cōsanguinitate nec ex affinitate pcedit. s; ex qdaz honestate q in matrimonijs cōsiderāda est. vt ille q pri^o trahit spōsalia cū aliq; ipa mortua nō ducat aliā quā panguinea ipius infra qrtū gradū. vt in. c. ad audientiaz. vt de spōsalib; c. li. vi. Ratio autē hui⁹ pstitutiōis est. qz experientia docuit qnes rixas et inimicitias inter panguineos oriri: qñ vni despōsata aliq; de panguinitate spōsi pcurat habere. Silr qñ quis panguinea spōse sue ipsa mortua cū q nō dū pfeccerat matrimoniu vult ducere: nō est honestū. cum p hoc quasi duo cōsanguinei vident vni mulieri cōpulari. qd honestas phibet. Tulerunt ius p mune est q si quis desponsat puellā añ septem annos. si interim ipse morit: p̄t eam frater su⁹ ducere. Silr si mores illa puella añ septimū annū vir duceret e⁹ forozē aut matrē. Et hoc totū habes de despōsatione impubez. lras. Sunt autē octo casus in quib; soluunt spōsalia. Prim⁹ si alter spōsoz post despōsationez trāseat ad religionem. quod etiā p̄facere p̄tracto matrimonio añ copulā carnalez tunc em̄ mulier p̄t alteri nubere q si post mortē viri. qz religio est quedā mors. fm Tho. in. iij. di. xxvij. q. iij. Secūdus qñ sponsus se absentat p longū tps: spōsa cū

alio p̄t trahere. Terc⁹ si alter eoz incurat leprā vl paralisi m. Quart⁹ si supueniret affinitas. vel qz spōsus cognouit cōsanguineā sponse. Quint⁹ si mutuo se absoluūt. Sext⁹ si alter eoz fuit medio tpe fornicat⁹. qz tunc reddi⁹ alteri suspect⁹ de fide post ea suāda. Septim⁹ si spōsus cū alia trahit p sba d p̄nti vl etiā de futuro cū copla carnali. Si tñ trahit cū p̄ma sine iuramento. cū scd a cū iuramento: dz adbere p̄me. et penitere de p̄iurio. Octauus qñ qz ipubes trahit spōsalia: venit ad eratē adulteram et penit absolui a vinclo spōsalium et sibi dant licentiā nubendi. In oib; aut istis casib; debēt spōsalia auctoritate ecclēie absolui p̄ter qz in p̄mo q̄nto et sexto. in quibus soluūt ipō iure. Addit etiā nonū casum Posti. s. si fama est qz int̄ eos ē canonicū impedimētum. ¶ De diffinitōe m̄rimonij

¶ Insequē

ter de m̄rimoniō sciendum qz ipm sic diffinitur. Matrimoniu est viri et mulieris p̄iunctio indiuiduā p̄suetudinē vite retinens. Ista diffinitio tradit. xxvij. q. ij. c. i. Per h̄ q dz viri et mulier; excludit vir cū viro. vl mulier cū muliere. vel vni⁹ viri cū mulier; mulierib; qz tal cōiunctio nō causat matrimoniu sed p̄ctm̄. Dicit etiā p̄iunctio sez amoris et m̄rimonial. Dicit etiā

Matrimonii

47

Individuā vite consuetudinē retinens. qd est tm dicere. q neuter eoz absq altero sensu pte pntētia pfiteri vl orōni vacare. nec se alteri copl'are. sed sibi inuicē seruare fidē z d'biti redditiōē mutua. Silt' debent eis mutuo de necessitatibz puidere z subuenire inuicē. Et hoc intelligendū est totū de mrimonio copl'a carnali psummato. qz nō psummatū tali copl'a: pōt separari p ingressu religionis. vt de spōsalibz. cōmissum. Intelligit etiā h' de mrimonio fidelitū. qz mrimoniū infidelium p' separari altero trāseunte ad fidem. Ratio autē beati Tho in. iij. di. xxxij. q. i. Quare pūctio mrimoniū est isepabilis vsqz ad mortē inter hoīes z nō int' alia animalia est hec. Quia aliorum animalū filij possunt sibi victū statim habere. vl' saltem ad eoz sustentationē vnum sufficit. sic est de vacca: equa: asina: z similibus. z ideo ibi non est certa coninccio certi masculi ad certā feminā. nec etiā necessaria diuturna pūctio. eo qz femina in eis sufficit ad educandū ferū sine masculino. In his autē quoz filij indigent vtriusqz. scilicet patris qz mris sustentatiōe aliud est. Silt' vbi inuenit' aliq' determinatio quantū ad tps sustentatiōis z educatiōnis. sicut i' aubz. vñ passeres turtures z colibe habēt determinat'as feminas. qz hñt educare pullos z alter eoz nō sufficeret ad q

rendū victū. cū z se eq'liter nutrire debeāt. Non autē sic est in hominibz vbi filij indiger cura parentū ad magnum tēpus. Et ergo matrimonialis pūctio inter solos homines dicit' indissolubil' sim totam vitam altero cōiugis. Oportet em̄ filij gñari. educari nutrir' z doceri. z sibi de necessarijs vite a parentibz puideri. eoz iuxta ap' l'm. oportet patres filijs thesaurizare. ij. ad Ehorint. xij. Ita autē requirunt magnū tēpus Et quō ad hoc dicit' Lira super Mattheū. xix. c. qz matrimonium nō soluz est de iure diuino: sed etiā de iure naturali. qz hoc natura dicitur. qz vir z mulier cohabitent simul p totā vitā ad educandū z promouendum p'lem vsqz ad perfec' um statū virtutis. Dicitur autē matrimonium potius qz patrimonium. quia maiora onera sunt in matre qz in viro. Et dicitur a matre quasi matris munium. quia munit' a matre. z dat mulieribz esse matres. Et quia etiā finis principalis matrimonij est bonū prolis. in cui' pcuratiōe m' magis laborat z iō ab ipa denotat' fuit autē matrimonium institutū a dō in statu innocētie. vt d' de vtro. c. i. lib. vi. Et h' p illa p'ba. hoc nūcos ex os sibi meis. q' p'ba adā spūscō illustrat' dicit' Gen. ij. i. si. z. xvij. q. ij. lex diuina. Et p hoc repbat' illa opinio q' d' qz mrimoniū sit institutū a dō ill' p'ba. Crescite z mal

R. iij

De sacramento

triplicam. qd videt incoueniens. cu etiā illa verba pri^o dixerat d^s nō solū ad hoīes. s; etiā ad besti as. Gen. i. Et quis mīmonium etiā sit institutū tpe moysi. r tēpe xpi. h fuit tū diuersis respectib; . Nam vt d^r Tho. di. xvi. in. iij. fm q^o ordiatur ad gnationē plis q^o erat necessaria etiā an p^otm: in stitutū est a deo in statu innocē tie. in h q^o de^o formatiū mulierē in adiutoriu viri. r h modo d^r i officiu fuisse institutū. S; quā tū est in remediū pcti fuit institu tū post p^otm tēpe legis nature. Scdm aut^o determinationē pso naz habuit institutiōem in lege moysi. vbi nō nisi de certis tribu bus copulabant. S; fm q^o resp^o sentat pūctionē xpi r ecclie: sic habuit institutiōem in lege noua. Et fm hoc d^r sacm noue legis. Et ex hoc habet q^o due principa les sunt cause institutiōis mīmo nij. s. educatio plis ad cultum di uinū. r vitā de fornicatiōis cau sa. Alie sunt multe cause minus principales. s. pulcritudo vxoris. diuinit. reformatio pacis. Et pp^o istas causas si etiā ducat vxor: seruatis iobis de p^onti tener mī moniū. Sciendū āt ex q^o vt d^r vij. ethicoz. in actu carnali pua^o hō magno bono. s. vsu rōnis. q; vt d^r Ph. s. tal^o ac^o furat^o intelle ctū sapiētis. Et vt d^r Aug. xvi. li. de tri. pa voluptas carnal^o q^o ma ior in voluptatib; carnalib; ne quit inueniri: momēto ipō tēpis

q^o ad ei^o puenit extremum: pene oīs acies r vis rōis obruit. Nul lus aut^o fm rectā rōnē d^r se obli gare ad aliqd in q^o tm malū pari tur. nisi sit aliqd bonū recōpen sans istud dānū. Un a sacis p^o bus ponunt excusantia illū actū tam dānosum. s. bonū fidei. plis r sacri fides h sumpra est fideli tas siue iusticia ad actū ad quē obligat se. s. vt ille nō q^orat alia. n^o ecōuerso. S; r bonū pl^o obligat q^o ad cultū diuinū. s. vt religiose .i. scē r deuote educat. Bonū aut^o sacri est illa indissolubilitas inter virū r mulierē. r signat id^o solubilitatē pūctionis xpi r ee cleste. r hoc est bonū intrinsecū mīmonij. q; pfectio prima ē for malis. prima aut^o duo bona. s. fides r ples sunt bona extrinseca mīmonij. Ex his patet q^o ex q^o vt dictū est. sacm est bonū excusis istū actū: videt q^o ac^o iste mīmo nialis nō solū est bon^o: s; etiā sanct^o. quā scitātē h; ex indissol ubilitate pūctionis. fm quā scit pūctionē xpi r ecclie. Ita etiā d^r Thom. in di. xxi. in. iij. q. iij. Ex quib; oib; isert^o s; Bonau. ibidē sed o p^oncipali. q. ij. q^o q^o coit causa fornicatiōis vitā de in vxo re. ne. s. vxor fornicet. sic reddēdo debitū nullo mō peccat: sed ma gis meret. q; exercet op^o iusticie hoc ē fidei ad quā tenet. r ideo oīs culpa excusat. Si ipō coit cā fornicatiōis vitā de in seipō. s. ne ipse sol^o fornicet. in h peccat vt

Matrimonii

malis. et hoc si non pulsatur a carne. Nam ex quo non potest creare plene. nec potest esse procreandum coitus. nec compellitur ab uxore ad reddendum debitum nec aliquid superfluitas est tibi. et ideo peccat et veniale. imo dicitur per se in pe. d. cha. in. iij. di. xxx. q. iij. principali. q. ij. ar. i. q. querens delectationem in coniugio: sistendo tamen intra fines matrimonii. scilicet quoniam cum altera muliere id non faceret: veniale est peccatum. licet etiam fiat causa explende libidinis. Sed si querat delectationem in ea: non vult in coniugio. sed vult in alia muliere quocumque: tunc est peccatum mortale. hoc est Hug. xxx. q. i. Quod vbi dicitur vsum matrimonii non posse impleri sine peccato saltem veniali. quod peccatum est matrimonium cum sit bono intuitu sicut fuisset in statu innocentie secundum fratrem in rub. de sponsalibus. hoc idem inuit Jo. an. in glo. super ca. alma. de sen. ex. li. vi. super sponso sacramentis. vbi dicitur quod datur gratia per istud sacramentum. sed non sicut per alia sacramenta. Ceterum autem in hoc sacramento gratia adiungitur ad illa opera que in matrimonio requiruntur. R. s. Tho. in. iij. di. xvi. q. iij. Quia vbi dicitur quod datur facultas aliquid facere dant etiam auxilia sine quibus non potest convenienter vti illa facultate. sed in matrimonio datur divinitus facultas utendi uxore. et per consequens datur gratia que idem convenienter fieri possit. Nec Tho. Et per hoc repbat glo. i. q. i. Quicquid. Etiam dicitur de doctr. subtili q. effectus istius sacri sunt due gratie in animabus contrahentium. et huiusmodi

sunt obex mortalis peccati. Etiam non sufficit ad gratiam percipiendam quod contrahentes non sint fictus respectu sacri. id est quod non ficte recipere intendit. sed oportet quod per penituerit. quod illud sacramentum non dat penitentiam. Est ergo unus et totalis effectus istius sacramenti scilicet gratiosa coniunctio animorum. Nec doctor subtilis. per isto dicto est. q. vnicuique. de sacra vinctioe. Ulterius est sciendum de illis que requiruntur ad matrimonium ut sit verum. Primo requiritur etas debita personarum contrahentium. Nam vir debet esse xiiij. annorum. et femina. xij. annorum unde sicut sponsalia infra septimum annum non tenentur. sic matrimonium etiam non tenet infra. xiiij. annum. Quantuncumque enim fuerit matrimonium de sponso de presentia infra. xiiij. annum. nihilominus non est aliud nisi sponsalia de futuro vel ad. xiiij. annum. Et ista possunt rumpi postquam sponsi vel alter illorum venerit ad debitam etatem. Secundo requiritur consensus mutuo contrahentium personarum per sponso de presenti. Consensus autem ille secundum Bonan. i. iij. di. xvij. debet esse in materia corporis preterea Verba autem de presenti sunt ista ex parte viri. Accipio ego te in mea uxore. Verba autem mulieris sunt ista. Ego te accipio in meum virum. Et sunt ista sponso necessaria quod sacra est res sensibilibus. et ideo in eo requiritur signum expressivum. que expressio convenienter fit per sponso de presenti. vnde et iste consensus per bonum per

R. v

De sacramento

alia s̄ba expediti v̄l exprimi inf
hoies v̄stata q̄ istis eq̄pollēt di
cēdo. Cōsentio i te tanq̄ in vro/
rem. S̄i si p̄cessit interrogatio
inter aliq̄s de p̄trahēdo. Si alī
eor̄ dicat. volo te de cetero h̄re i
vrore. Et illa r̄idet. Et ego te vo
lo habere in viz. Vel volo q̄ tu
sis vxor mea. ⁊ illa. ⁊ ego habeo
te p̄ viro. In oib̄ talib̄ p̄trahit̄
m̄rimoniū. S̄z si diceret. volo
te accipe in vxore. v̄l volo i te cō
sentire tanq̄ in vxorem nō esset
m̄rimoniū. S̄i si dicat vir. p̄/
mitto q̄ te nō dimittā p̄ meliori
vel p̄ peiori. etiā iudicādū est p̄
m̄rimonio Itē si post datā fidez
dicat aliq̄. bibam⁹ noīe m̄rimo
niū ⁊ osculemur nos. ⁊ v̄lhel. dē
q̄ nō est m̄rimoniū nisi velle p̄
hoc recedere a sp̄saliū ⁊ p̄tra
here de p̄senti. q̄ illud dictū fecit
fuitz matrimonii. s̄z si diceret.
bibam⁹ p̄ matrimonio cōtracto
esset matrimonii. fr̄. t̄n̄ dic q̄
illa s̄ba. bibam⁹ noīe m̄rimoniū
sunt p̄fessio veri m̄rimoniū. ⁊ q̄ ē
m̄rimoniū. In omnib̄ aut̄ istis
vbi s̄ba dubia sunt recurrendū
est ad int̄tionē p̄trahentiū ⁊ ad
cōmunes verbor̄ vulganū intel
ligentiā. T̄n̄ credo q̄ p̄ illa s̄ba
sp̄saliū interrogati. s̄ i polonia di
cēdo. N. placet tibi h̄re. R. in
vrore. illo r̄idente. placet. ⁊ mu
lier iterogata r̄ideat. s̄i si: s̄haf
vez m̄rimonium. ar. c. ex l̄ris. de
sp̄saliū. Nā p̄ illa s̄ba oēs in
telligūt s̄i m̄rimoniū. Ergo si

sic vicini cōiter intelligūt: debēt
etiā s̄entib̄ illa s̄ba facere eū
dem sensum. Nā vt dicit̄ docē.
in. c. ex l̄ris. de sp̄saliū. in talib̄
recurrendū est ad intellectū vic
noz. Hoc app̄bat̄ fran. ibidez
Et dicit̄ Hosti. q̄ quis alter nō
intellexit ad l̄ram v̄l linguā. si t̄n̄
intellexit affectū vel sensum nu
tu vel signo sufficit. Et nō refert
an nutu v̄l linguā intelligat̄. ar.
de trāslatiōe. inter corpalia. aliq̄.
d̄i. si rector. T̄n̄ si sponsus dat
anulū dicēdo in theuro. s̄ba de
p̄senti. ⁊ sponsa polonia recipit
anulum anuendo d̄r consentire
in dicto. c. ex l̄ris. Dicit̄ etiā fran
ciscus de sarabell̄ in ca. ex p̄te. de
sp̄saliū. q̄ si dicat vir. p̄mitto
q̄ te ducam in vxore. ⁊ de cetero
tenebo te vt vxorem. Si tal̄ cō
trahit̄ cum alia p̄ verba de p̄sen
ti. adherebit̄ sedē propter verba
illa. ducā te. que sunt de futuro.
que etiam verba restringuntur
per sequētia. cum dicit̄. tenebo te
vt vxorem. Et dicit̄ Innocētiū
q̄ hec verba ducam non sonant
t̄n̄ actū s̄z etiā ius. vt s̄t sensus.
p̄mitto q̄ tūc fiam tua legitima
vxor. ⁊ hoc est si sunt verba mu
lieris. Illa autem verba. p̄mitto
q̄ tenebo te p̄ vxore. habent seu
sum ac si dicat vir. habeo tecum
m̄rimoniū. v̄l accipio te i meam
vxore. ⁊ p̄mitto q̄ d̄ s̄cro tenebo
te p̄ vxor. Si at̄ di. p̄mitto q̄ nū
q̄ habeo alā nisi te. s̄z istā n̄ ten
et simpliciter accipe si nullam

vxore in vita sua vult ducere: tñ
 si velle ducere aliã nō pr. q̄a de
 cōi vsu loquēdi sensus ē. Recū
 piã te r nō aliã si vxore voluero
 ducere. Irē si scubina dicat ali
 cui: nolo q̄ me cogēas nisi tan
 q̄ vxorez: r vir taceat r cogēcat:
 Dicit Joānes de lignano: q̄ est
 p̄sumptū m̄rimoniū. Sz tamē
 Laspar dicit q̄ nō: q̄ nō exp̄sse
 rūt. r etiã q̄a tacēs habet p̄ d̄i
 cētē in h̄ casu: cū agat de obliga
 tiōe ip̄ius. s. sub d̄ditōe vel sub
 mō. Sub d̄ditōe fit. vt p̄ho re
 cū si pri meo placuerit. v̄l si iue
 nero te h̄re centū marcas: r sic d̄
 si l̄b. r talis sc̄rus suspēdit ma
 trimoniū vsq̄ ad exstētiã cōdi
 tionis. i. nō p̄us tale m̄rimoniūz
 tenebit nisi impleat illa cōditio. si
 tñ iureri p̄sensus d̄ p̄nti l̄ copu
 la carnal' fuerit subsecuta tene
 bit m̄rimoniū: eo q̄ tales vident̄
 recessiūe a d̄ditōe: vt d̄ d̄ditōibz
 apposit̄. d̄ ill. r. ca. sup eo. r. c. p
 tuas: Et h̄ itelligēdū est d̄ cōdi
 tiōe honesta: q̄les s̄ due ille sup
 posite. Nā si eēt d̄ditio s̄ sbam
 m̄rimoniū: vt p̄ho recū si nō pli
 ficabis: l̄ donec mihi aliã iueniã
 Vel si te exponas p̄ questu p̄sti
 tuendi: oēs tales nihil agūt. Si
 tñ q̄s dicat: p̄ho recū si te p̄ginē
 inuenero: r postea seq̄tur coit̄:
 nec inenit̄ p̄go: dic̄ Bern. r Ho
 st. q̄ iudicabit p̄ m̄rimoniō: r h̄
 in foro iudicij: tñ i foro ante vō
 sic iudicabit: q̄a dignū est vt mu
 lier q̄ mērita est se esse p̄ginē: ma

neat d̄cepta: r vt viro subuentia
 tur: q̄ forte vult vitare bigamiã.
 Sz sub mō p̄hit sic. do tibi tu
 nicã l̄ cingulū v̄l anulū vt p̄has
 mecū. alioq̄n reuoco qd̄ donau
 talis sc̄rus statim tenet. Sz si nō
 seruet mod⁹ poterit reuocari. di
 cunt tñ doctores: q̄lz possz p̄hi
 m̄rimoniū s̄b d̄ditōe: nō tñ sub
 mō. r h̄ ē tenendū. M̄rimoniū
 tñ ex cã p̄tractū tenet. siue cã sit
 vera siue falsa: vt p̄traho tecum
 q̄: pulcra es siue diues: nisi cau
 sa eēt ita falsa q̄ p̄tietet i se aliq̄d
 ip̄edimentū: vt p̄ho recū q̄ libe
 ra es. Nā si nō eēt libera non te
 neret m̄rimoniū rē. Et scienduz
 etiã q̄ si q̄s p̄hit cū aliq̄ cū cōdi
 tiōe: deinde tñ añ aduētū cōdi
 tiōis p̄hit cū alia pure: d̄z mane
 re cū secūda. etiã si sit consangu
 nea p̄ime.

De impedimentis ma
trimoniū.

¶ Hinc vi

n dēdū ē de ip̄edimen
 tis m̄rimoniū. Sunc
 aut̄. xij. ip̄edimēta q̄ ip̄ediūt ma
 trimoniū p̄hendū r durimūt iã
 p̄ctū: s̄z Inno. i. c. iuuenis. d̄ sp̄o
 salibz. Primū ē furoz. xxxij. q. vi
 ij. ca. neq̄ furiosus: vbi d̄r: neq̄
 furiosus neq̄ furiosa p̄here p̄nt
 m̄rimoniū: s̄z si p̄ctuz fuerit. s. añ
 furozē: nō separēt. s. p̄p̄ furozē.
 Et rō: q̄ tles n̄ p̄nt p̄sc̄ire: si tñ
 h̄nt lucida i fualia tūc bñ p̄nt. vt
 d̄r glo. ibidē. Sc̄d̄z si eēt vtroq̄z

De sacramento

artido. i. testiculo carēs vl' impo-
tens coire. xxxj. q. vij. illi. Tertiu
est affinitas. vt si q̄s sp̄sam de
p̄senti sanguine sui recepit in
vxoze ⁊ eā coguit: ipedit h̄dū
⁊ dirimit h̄ctum: ita q̄ p̄ma resti-
tuit. s̄z m̄lier nō p̄t iduci ad absti-
nētiā p̄p̄ publice h̄destat: iusti-
ciā: vt d̄ eo q̄ coguit sanguine
am vxoz̄ sue. c. d̄screrōz. Quar-
tū ē error in p̄sona. vt cū q̄s pu-
tans h̄bere cū B: h̄bit cū vsu-
la. Quintū est error i p̄ditōe ser-
uili. vt si q̄s h̄bit cū aliq̄ putans
eā eē liberā: cū tñ nō ē libera. vt
de p̄iugio fuoz. c. ij. S̄z q̄d di-
cēdū est d̄ Jacob q̄ decept̄ est i
p̄sona. s̄z q̄ putās Rachelē cū cō-
traxerat inuenit Lyā: ⁊ tñ tenuit
m̄rimoniū. Rñsio s̄z Gratianū
xxx. q. j. c. j. q̄ illd̄ m̄rimoniū nō
tenuit ex p̄cedēti p̄sensu: s̄z subse-
quēti: qz post copulā carnalē in
eandē p̄sensit d̄ nouo. Error tñ
q̄litar̄ nō excludit p̄sensuz m̄ri-
monij. vt si putat bon̄ q̄ tñ est
mal̄: vt si putat h̄go: q̄ tñ inue-
nit corrupta. s̄lt̄ error fortune.
vt si putat sp̄sa diues: q̄ tñ est
paup̄. In oibz istz casibz nō diri-
mit m̄rimoniū h̄ctū. Sextū est
votū solēne. vt sacri ord̄is vl' p̄-
fessiois. vñ si q̄s p̄fessioe facta i
religiōe vl' in sacro ord̄ine vxozē
duxit: dirimit m̄rimoniū. vt qui
clerici vl' vouētes. c. insinuāte. ⁊
de voto. c. vnico. li. vj. Alia autē
vota simplicia s̄z ipediāt h̄ben-
dū: nō tñ dirimūt iā p̄tractū. vñ

si q̄s vouet simplr̄ nō velle du-
cere vxozē ⁊ postea duxerit: te-
net m̄rimoniū. s̄z ille peccat mor-
taliē sic h̄bens: ⁊ nō d̄z petere
debitū ab vxoze. s̄z tñ tenet red-
dere qñ petat ab eo: vt notat do-
ctores i. c. rursus. q̄ clerici vl' vo-
uētes. d̄ q̄b̄ vide ibi materiā istā
S̄z tñ si q̄s h̄ns votū simplex
q̄rat a sacerdote an possz h̄bere
Dar̄ p̄silū Hosti. q̄ p̄t dicere q̄
sic. Si autē q̄rat vltorius an tale
m̄rimoniūz tenebit: d̄z dicere q̄
ñ: al' peccat: q̄a daret occasio-
nē mortali' peccādi. Septimū:
si machiat̄ ē i mortē p̄oz̄ p̄iugz
seu vxoz̄. vl' eā ducere p̄misit. d̄
eo q̄ duxit i m̄rimoniū quā pol-
luit p̄ adulteriū. c. significasti. Et
dic̄ Jo. an. i. c. laudabilē. d̄ puer.
infidelitū: q̄ qñ machiatio est ab
vxoze. s̄a viro ⁊ a m̄liere i mor-
tē mariti: tūc sufficit ad dirimen-
dū m̄rimoniū sine adulterio. qñ
h̄o machiatio ē ab altero tñ: tūc
nō sufficit sine adultio. vt d̄ di-
uortijs. c. i. ⁊ istd̄ ip̄rimēdū ē mē-
ti. q̄a raro iste p̄ct̄ bñ itelligit̄.
Octauū: si ē alteri' cule: vt sara-
cen' l' iude'. xvij. q. i. caue. No-
nū si p̄ vim coactus ē h̄bere: vt
de sp̄salibz cū locū. Et itellige
de vi l' metu q̄ cadit in p̄stantē
virū. vt dicit glo. i. ibidē. q̄ etiam
dicit q̄ minor metus excusat fe-
minā qz virū. quod similē nota.
Decimū est sacer ord̄o. vt q̄ de-
ria l' vouentes. cap. i. ⁊ de voto.
c. vno. li. vi. Undecimū si est al'

Matrimonii

50

ten nupta. de spōsa duoz. c. ij. Duodecimū ē publice honesta/ nis iusticia. de spōsalibz. c. iij. uue/ nis. z. c. ad audientā. Sūt alia duo impedimēta q̄ impediūt et nō dirimūt. s. tps feriaz. vr de fe/ rijs. c. capellan. Et in dictū ec/ clie. vr d̄ despōsatiōe ipubez. c. ad dissoluendū. De oibz istz dā/ tur vsus p̄ Joh. an. in sum. q̄rti sub hac forma. Error. conditio/ votū cognatio crimē. Lulr̄ dū/ paritas vis ordo ligamen hone/ stas. Si sis affinis vl̄ si coire ne/ quibus. Nec sociāda verāt p̄nu/ bia iuncta retractant. Et de vlti/ mis duobz dant vsus Ecclie ve/ titū necnō tps feriaz. Impediūt fieri: p̄mittūt facta teneri.

De cautelis hui⁹ sacramēti.

Primo

caueat vir ne volēs a muliere extorquere carnalē cōmitionē fingat se eaz ducere velle: nō hīs tñ intēdēz z ppositū eā ducendi. Nā tal si eā nō ducat: graui⁹ peccat. lz in foro p̄niali nō iudicat p̄ m̄rimo/ nio Et lz mulier q̄ simplici aimo sibi p̄sentit in p̄tō excusat. tñ de cepto: tal si vult verā p̄niaz age/ re: necesse hz eā sine fictiōe duce/ re q̄stū in eo est vl̄ dare sibi viz p̄uenientē vl̄ alit̄ satisfacere. Et h̄ s̄z Tho. Et h̄ si vir est eq̄lis cō/ ditiōis cū illa. Nā si vir esset me/ lior: p̄ ditiōis. puta nobil. z m̄lier rustica vl̄ n̄ balda p̄r pbabilit̄ p̄

sumi q̄ nō fuit decepta s̄z se dēd̄ p̄sumit. z tūc i tali casu si ille nō aio ducēdi cohabitauit cū ea: nō tenet eā ducere. n̄ ei satisfacere: vr dicit̄ doc. Scdo caueat ne q̄s spōsam suā p̄tractis spōsalibz anteq̄ solēnitates m̄rimōij fiāt. s. anteq̄ in facie ecclie copu/ lant̄ audeat cognoscere. nā talis peccat s̄m z vilhel. Et hoc itelligē in ill' p̄tibz: vbi p̄me nuptie b̄ndi/ cunt. Un̄ cū iste nō sunt p̄gines nec alē illoz post illā oecultrā cō/ mitionē si accipiūt b̄ndictiōem quā soli p̄gines l' alē ipoz accipe/ p̄suevit: peccat. cū scde nuptie n̄ sunt b̄ndicēde. si tñ nō essz p̄sue/ rudo i aliq̄bz p̄tibz p̄mas nupri/ as b̄ndicēdi. sic est i polonia: cre/ do q̄ spōsus cognoscēs spōsam aio p̄sumād̄ m̄rimoniū anteq̄ i facie ecclie copulēt nō peccent nisi veniatr. hec Tho. in. iij. sen. di. xvij. Tercio caueat vir ne cū illa p̄trahat p̄ s̄ba de p̄nti cū q̄ alter p̄traxit p̄ s̄ba de futuro z copla carnali p̄summauit. qz n̄ vez nec aliqd̄ cēset m̄rimonium qd̄ post modū d̄ factō ē subsecu/ tum. vr de spōsalibz. is q̄. Quar/ to caueat parētes ne p̄hant p̄o filijs aut p̄ filiabz sponsalia vel m̄rimoniū cū additiōe pene. nā talis adiectio pene nō valēt d̄ iu/ re. vr d̄ in. c. gēma. d̄ spon. eo qz m̄rimonia debēt eē libera. Et h̄ est p̄ n̄fates q̄ stipulat̄ penas: nē si impleat̄ filij eoz voluntatem. Dic̄ tñ fr̄a. de sarabel. Joh. au.

De sacramento

Uincē. ⁊ abbas i dīcto. c. gēma.
⁊ Arch. xxx. q. ij. c. vno. q. bñ pñt
stipulari vñ dari pignora inf cō
trahētes: s; nō pene. Rō: q̄a pe
na solū pmittit. arre dō dant. fa
ciliores aut sum⁹ ad pmittēdū
q̄s ad dandū. Itē arre sūt i mo
dica q̄ntitate. pene s; in mag. ⁊
ideo timore magne q̄ntitat; pos
set q̄s cōpelli ad mrimonium.
Uincē. tñ dicit: q̄ si sint extranei
oīno: q̄ nō hñt p̄hentes p̄sonas
in sua prāte: isti pñt stipulare pe
nas inf se: ⁊ pdunt eas. vñ acq̄
rūt si spōsi nō stant i eoz p̄mis
sionib; . Inter s; parētes vñ ali
os q̄ hñt spōsos in prāte: nō hz
hic locū d̄ pignorb;. Etñ tene
as q̄ si dat pign⁹ loco arre: tunc
tenet. si aut p̄ pena: tunc nō. Itē
si dat p̄ puēroz: nō tenet: si aut
p̄ traditōez: tenet. Hoc autē d̄
s̄m Jacobū d̄ arra: q̄ rō pigno
ris tenet si tradit: s; si cōstituit
tñ: q̄a qñ p̄stituit tñ: tunc cedit
loco arre: s; si p̄stituit: cedit loco
pene. **Quinto** caueat p̄hentes
ne i cognatōe carnali: spūali vel
legali p̄hant. Nā p̄hibent p̄he
re p̄ sanguinei vsq; ad q̄rtū gra
dum inclusive i collateralib;. in
ascēdentib; aut ⁊ in descēdenti
bus p̄petuo. In cognatōe autē
spūali p̄hibent hi. l. baptizat⁹ ⁊
leuās. Baptizat⁹ ⁊ filij leuant; .
Itē baptizat⁹ ⁊ p̄iur leuāt; p̄i
us cognita. Itē leuās ⁊ p̄ntes le
uari. Et eodē mō dico d̄ baptri
zato ⁊ baptizate. Sicut inf cōfir

matū ⁊ tenētē: ⁊ inf cōfirmantē
⁊ p̄firmatū. In alijs autē sacris
nō p̄hēt talis cognatio. s. i p̄nia:
q̄z p̄nia nō est sacri collati per
modum generatiōis: s; sanatio
nis: ideo p̄ ipm nō p̄hēt spūalis
cognatio: als em filij p̄sbyteri n̄
possz inuenire vxorē in tota pa
rochia: s; Lho. in. iij. s̄iaz. di.
xxj. q. j. arr. ij. s; inf sacerdotes ⁊
p̄fiteatē p̄hēt sedus: non tñ de
riuaf ad alios eoz cognatio: tñ
cathecism⁹ s; impedit p̄hendū:
non tñ dirim: p̄cum: vt de co
gnatiōe spūali: p̄ cathecismū. li.
vj. Itē cognatio legal' impedit
vsq; ad emācapatiōē. Est autē
cognatio legalis illa: qñ q̄s ad
oprat in filiū aliquē extraneū. co
ram iudice: ⁊ dico corā iudice: qz
als facta in p̄uato: nihil valet
s̄m Hostien. d̄ cognatōe legali.
ca. vnico ⁊c. Et qz ista cognatio
apud nos hodie nō viger. ideo
de ipa supersedeo. **Secūdo**
caueat vir: ne dimittat vxorem
suā p̄pter quācunq; causam: ni
si p̄pter fornicatiōē: vt dicit in
glo. cap. j. que s̄uit: de diuorcijs.
Et intellige tā de fornicatiōe car
nali: q̄z etiā spūali: si cut est idola
tria vel heresis: Sicut si mortem
viro machiat. In istis tñ casib;
nō ducer aliā q̄s diu viuit quā di
misit. xxxij. q. iij. oēs causatiōnes
Rō: q̄a s; q̄ ad iugalē thoz sit
diuisio ⁊ diuorrium: nō tñ q̄ ad
vinculū: q̄d ē indissolubile ⁊ p̄
petuū. Et h̄ p̄z q̄ m̄ter a viro n̄

separat p furto vl' p alio crimie vl' p alio impedimēto. vr d: in. ca. q̄luit. de diuortijs. nec etiā pro aliq̄ defectu corpali. s. p surdita/te. cecitate. p fetore oris &c. Et in tellige etiā q̄ q̄ntumcūq; est no rorū crimē fornicatiōis i vxore. nō p̄t vir sine iudicio eccl'ie p̄pa auctoritate eā dimittere. licet bñ p̄t debiti sibi in priuato dene/gare. Archi. in. c. porro. & c. fcasti de adulterijs. In hoc tñ casu al ter fornicat spūaliter. s. si labat i heresim nō p̄t is q̄ remanet i fi de aliū ducere. illa viuēte hereti/ ca. Secus si aliquis infidel' vel pagan' p̄uertit. cuius vxor non vult p̄uertī vel nō vult cohabi/ tare sine p̄tymelia creator'. q̄z ta lis p̄t p̄here eū viuēte tali vxore vr d' diuor. c. v. **S**eptio caueat vir ne vxorē in adulterio dephē sam interficiat. q̄z l3 fm leges ciui. nō punit tal' occisor aliq̄ pena. m̄ fm ius diuinū punit. xxxij. q. ij. inf' hec. vbi exp̄sse phibet tale vxoricidiū. Debet em eā potius corrigere & sibi recōciliare. cū d's parat' sit accipe ipsi' p̄niaz. exē plo mulier' adultere. Jo. viij. vt d' Bonauē. in. iij. di. xij. q. i. & Tho. q. i. Qui etiā addit q̄ occi/ dēs vxorē p̄t adulteriū vl' odi um. ex statuto eccl'ie p̄here cum alia nō d3. & maxie si occidat eaz vr p̄trahat cū alia. sec' est si non eo aīo. q̄ tñ l3 non debeat p̄tra here. si tñ p̄trahit tener. **Q**uando ne aliq̄s hñs aliq̄e sacz ordiez

p̄trahat m̄rimonii. q̄z talē m̄ri/ moniū non tenet. vr de voro. ca. vno. li. vi. Silr ecōuerso caueat ne p̄trahēs p̄ p̄ba de p̄nti cū ali/ q̄ sacz ordine accipiat. q̄z tal' d3 restitui vxori. & si p̄t esse sine scā dalo vxoris d3 deferre habitū & coronā clericalē. Nec p̄t p̄trahē re post mortē illi' vxoris. & si con traxerit nō tener m̄rimonii fin Inno. Nec etiā post mortē vxo/ ris poterit i suscepro ordie mini/ strare. vr in extranaganti Johā nis pape vicesi miscundi. que incipit. Antiquē. Talis enim res titutus vxori tenebit reddere debitum. sed non potuit petere

Nono caueant coniuges ne post benedictionē acceptā p̄ma nocte cōmiscantur. vr. xxij. dis. sponsus. Alibi etiā dicit q̄ biduo vl' triduo debēt p̄tinere. vr i. xxx. q. v. aliter. Sed hoc est p̄silium nō p̄ceptū. & ideo ne q̄s obli/ get sub p̄cepto sp̄sōs ad talia h̄ pono p̄ ausamēto. q̄z m̄lti fa/ ciūt indiscrete p̄sciētiā de talibz ip̄sis p̄iugibz p̄ modū p̄cepti. q̄d fieri nō d3. sed p̄ modum p̄silij tñ &c. **D**ecimo caueat vir vel femina ne sine parentū consilio vel consensu nubat. quia dicit Ambrosius. in li. de patriarchis Nō est p̄ginalis pudoris elige/ re maritū. **U**n' & enaristus papa d' q̄z alit nō est legitimū p̄iugū nisi a parentibz tradat. Et enri/ pidion in p̄sona cuiusdā femie legit' dixisse Sp̄sōsalū meoz pa

De sacramento

ter meus curā subijt: maritū eli-
gere nō ē meū. Nec oīa habent
xiiij. q. ij. nō oīs. s. cū ergo dī. r
s. honorant. Si tñ fecerit tenet
mirimonū. q̄a hoc solū ē de ho-
nestate: r non d̄ necessitate. ma-
xime si hz annos legitimos. s. vir
xiiij. r femia. xij. Dicūt tñ leges
q̄ femina post. xvj. inuitis parē-
tibz nubit. r verū est. Unde d̄
caueat sacerdos ne clandestine
aliquos copulet: hoc ē ne p̄ter-
missis bannis i ecclīa: aliquos
introducatur siue copulet. Nā ta-
lis sacerdos suspēdit̄ p̄ triennū
vt norat̄ d̄ clandestina despon-
satiōe. c. cū inhibitiō. Duodeci-
mo caueat sacerdos ne bñdicat
secūdas nuptias: q̄a irregulari-
tate incurreret. p̄ tñ p̄ ep̄m sup
eo dispēdari. vt in extrauaganti
Joānis. xiiij. q̄ incipit. Ecce rra-
tioni. Tredecimo caueat vir ne
semp̄ exgat v̄l reddat debitum
vrou. q̄a hoc p̄ceptū d̄ red ditiō
ne debiti cū affirmatiōe nō obli-
gat nisi p̄ loco r tpe. fm̄ Joā. pa-
nisiē. Quia obligat semp̄: s̄ nō
ad sp̄: nec p̄ semp̄: sed qn̄ p̄ esse
debite circūstātionat̄ hz docto-
rē subtilē in. iij. dist. xiiij. q̄a for-
tiori vinculo obligat ad nō red-
dendū. vt i hoc ca. iij. q̄a tenetur
nō occidere fetū in vtero p̄ gnan-
tis: v̄l nō esse causa abortus. si
militer si red ditiō debiti vergit
in detrimentū sanitat̄: nō tenet̄
reddere: q̄a tenet̄ pot̄ p̄p̄riā i
colūmitatē q̄s istud detrimentū

vitare in cōiuge. Si r̄ non tenet̄
satisfacere volūtati mulieris tpe
mēstrui: ne proles nascat̄ lepro-
sa: q̄ als p̄t. p̄creari sana: r etiam
qz talis coit̄ inducit p̄petuā ste-
rilitatē in ml̄iere fm̄ Aug. p̄pter
cōmūtionē semis cū sanguine.
Vñ si p̄tingeret nasci fetū: sic le-
prosus: scabiosus cecurūs: v̄l i-
terdū caduc⁹: v̄l obsessioni de-
monū tanqz vas imunde cōpo-
sitū aptus: Et ideo i lege mo-
lay ca accedēs ad mēstruatā: more
moriebatur: q̄ mors nō infligebat̄
nisi p̄ mortali. Et si dī: tñ lepro-
so viro tenet̄ mulier reddere de-
bitū: licz nō tenet̄ secū cohabitā-
re: vbi tñ cer. istūm̄ ē q̄ ples na-
scet̄ leprosa: ergo si le est in men-
struata. Resp̄o deo fm̄ doctore
subtilē vbi sup̄: q̄a i mēstruo p̄-
expectari tps̄ cōgruū vt nascat̄
ples sana: in lepra hō nō: vñ me-
lius est q̄ nascat̄ leprosa v̄l ali-
qualis: qz oīno nulla: q̄a melius
est sic esse qz nō esse. Verūm̄ di-
cūt Tho. vbi sup̄. q. ij. ar. ij. Si ē
fluxus innatural' r diurn⁹: p̄t
vir ad talē accedere: qz als opoz-
teret virz p̄petualit̄ abstinere: di-
cūt etiā q̄ ml̄ier mēstruata p̄t red-
dere debitū viro p̄tēti: debz tñ
eū auertere p̄cibz vt sufferat: nō
tñ ita efficacit̄ d̄z auertere q̄ pos-
sit esse occasio sibi incidēdi i ali-
quas pessimas corrupciōnes: si
ad id p̄nus credit̄. Si autē credit̄
q̄ perit ignoranter: debz mulier
aliquā occasionē prendere v̄l i

firmatē allegare ne debitū red-
dat. nisi periculū viro timeatur.
Dicit autē Tho. q. accedens ad
pregnatā nō sp peccat mortalr:
nisi timeat abortus. Dicit etiam
ipse q. si tunc vir p.eter s. fuerudi-
nem et modū a natura institutū
quantū ad sūtū exigit debitum a
iuge. puta a parte posteriori vī
ad latus: nō sp est pctm mortale
sed qnq. potest esse sine pctō. di-
mittere autē ppriū vas semp est
peccatū mortale et sodomiticum
quia hoc est contra naturā con-
iugij. **De sanctus thomas**

De expositione misse.

De facite

h in meā cōmemoratio-
nem Lu. xij. de ple.
di. ij. iterat. Quia fm bīm Tho.
in terciā pre summe sue. q. lxxij.
ar. iij. mysteriū nostre salutis to-
tum cōprehēdit in sacro eucha-
ristie. ideo tale sacm p. ceteris agi-
tur cū maiori solēnitare. Que q.
dem solēnitatis in misse officio cō-
sistit. ubi recolit singularis me-
moriam dñice passionis. iuxta qd
ipe itur? ad passionē fieri pcepit
dicens. **Doc facite in meā cōme-
morationē. glo. id est i memoriam
mortis mee. Et q. single partes
misse in enarrabile dulcedinē re-
dundāt diuinorū mysteriorū. de-
signāt em gesta facta et opa xpī.
q. opatus est salutē in medio ter-
re, et precipue circa mysteriū sue
passionis resurrectionis et ascen-**

tionis. ideo de singul' particulis
hui' sacri officij breuiter intenda-
mus. Circa qd sciendū q. missa
dicitur pmo a mittēdo. q. angeli ibi
mittunt. vt dicit Grego. d. ple. di.
ij. q. si sanguis. **S**ecundo rōne filij
qui ibi mittit a deo patre. **T**er-
cio rōne nri q. mittim? vota nra
ad deū p. sacerdotē. vt nobis dōs
mittat bndictionē et grāz. **Q**uar-
to rōne. s. cathecuminoz. q. vt dicit
Dugo antiquitus ad mittebant
vsq. ad offerroziū. et ab offerro-
rio foras mittebant. **L**athecumi-
ni autē erāt nouiter credētes non
dum baptizati. **H**aber autē mtra
nomia illud officiū misse seu sa-
cramenti. **D**icit em missa p. prer-
rōnes p. dictas. **I**te dicit eucha-
ristia. ab eu qd est bonū. et charis-
grā. q. si bona grā. **D**icit hostia
ab hostibz vincendis. q. p. eā nri
hostes vincunt. **I**mmolatio dicitur
fm Isi. vi. ethimo. ab i et moles.
q. in mole. i. in cumlo altaris sacri-
ficat. **C**ōmunio dicitur. q. esca est oī-
um fidelū. **J**uxta illud Omnes
de vno pane et de vno calice pri-
cipam?. **D**icit viatic?. q. dat in
hac via pntis vite ad sustentatio-
nem. **D**icit sacrificiū q. si sacru fa-
ciēs. q. mystica p. ce. **D**ecretat. in ps
Immola dō sacrificiū laudis et
Dicitur etiā actio fm Leonē pa-
pam. q. hic quasi in quodā iudi-
cio agim?. **N**am locus est ecclesia
iudex de. actor diabolus. re. po-
pulus. **S**ciētia testis. sacerdos de-
fensor. **S**ic dicit Aug?. de se in

*Vnde dicitur
Eucharistia*